ദ്വാദശപടലം

അനന്തരം പന്ത്രണ്ടാമത്തെപ്പടലംകൊണ്ട് പറയാതെയുള്ള ക്രിയകളേയും പൂജാസാധനങ്ങളുടെ ലക്ഷണത്തേയും മന്ത്രോദ്ധാരത്തേയും പറയുന്നു.

അഥാഭിധാസ്യാമി സമുക്തകർമ്മസു
പ്രസക്തതത്സാധനലക്ഷണാധികം
അവശ്യമത്യൌപയികം പരാമൃശ-
ന്നനീരിതിതാഃ കർമ്മകലാശ്ച കാശ്ചന. 1

അഥ = അനന്തരം, അഹം സമുക്തകർമ്മസു = ഞാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ക്രിയകളിൽ, പ്രസക്ത തത്സാധനലക്ഷണാദികം = പ്രസക്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന തത്സാധനങ്ങളുടെ ലക്ഷണം തുടങ്ങിയുള്ളവറ്റേ, അവശ്യം ഔപയികം പരാമൃശൻ = അറിഞ്ഞേ കഴിവൂ എന്നുള്ളവറ്റേയും, അനീരിതാഃ കാശ്ചന കർമ്മകലാഃ ച അഭിധാസ്യാമി = പറയാതെയുള്ള ചില ക്രിയകളേയും പറയുന്നേൻ.

കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറ് അറിവാനുള്ളതിനെ പറയുന്നേൻ.

സാക്ഷേ ശങ്കുമിനാംഗുലം സമതലേ കൃത്വാ പൃഥക്കാലജ-
ച്ഛായാഗ്രാരചിതത്രിബിന്ദുപരിവൃത്ത്യോൽപാദ്യ മത്സ്യദ്വയം
തത്സൌഷുമ്നസിരോത്ഥസൂത്രയുഗയോഗാച്ഛങ്കുനാഡ്യന്തിമം
സൂത്രം ന്യസ്യ സുസാധയേദ്യമധനേശാശേ തതശ്ചേതരേ. 2

സാക്ഷേ = ആദിത്യന് ദക്ഷിണോത്തരഗതിക്ക് സാമ്യമല്ലാതെയുള്ള ദേശത്തുങ്കൽ, സമതലേ ഇനാംഗുലം ശംകും കൃത്വാ = നിലം സമമാക്കിയേടത്ത് പന്ത്രണ്ട് അംഗുലം നീളം മുകളിൽ വരുമാറ് ഉരുണ്ട് ഇരിക്കുന്ന ശംകുവിനേ നിർത്തിയാൽ നേരത്തേ മൂന്നു നാഴിക പുലരുമ്പോൾ ആ ശംകുവിന്റെ നിഴൽ പടിഞ്ഞാറ് നാല്പതംഗുലം നീളമായിട്ട് ഉണ്ടായിരിക്കും, പിന്നെ കുറഞ്ഞുകുറഞ്ഞുവരും. പൃഥക്കാലജച്ഛായാഗ്രരചിത ത്രിബിന്ദുപരിവൃത്ത്യാ മത്സ്യദ്വയം ഉൽപാദ്യ = ഛായ കുറയുമ്പോൾ ഛായാഗ്രം വരുന്നേടത്തു സമാന്തരങ്ങളായി മൂന്നു അടയാളങ്ങളേ ഉണ്ടാക്കി മൂന്നിലും വച്ച് മറ്റേ ബിന്ദുവോളം വലുപ്പമുണ്ടായി വൃത്തം മൂന്നിലുമുണ്ടാകുമ്പോൾ വൃത്തങ്ങൾ തമ്മിൽകൂടി വരുന്നേടത്ത് ദക്ഷിണോത്തരമായി ര

ണ്ടു മത്സ്യാകൃതി ഉണ്ടാകും. തത്ത്വൈഷ്മ്മസിരോത്ഥസൂത്രയുഗയോഗാൽ ശംകുനാഡ്യന്തിമം സൂത്രം ന്യസ്യ = ആ മത്സ്യങ്ങൾ രണ്ടിന്റേയും നടുവേ ഒരു സൂത്രത്തേ പുറത്തോട്ടു നീട്ടിപ്പിടിക്കുമ്പോൾ ഒരു പുറത്ത് അടുത്തുവന്ന രണ്ടുകൂടി വരും. അവിടെ അടയാളമിട്ടാൽ അവിടെനിന്നു ശംകുമൂലത്തിലോളം ഒരു സൂത്രം പിടിച്ച് രേഖയുണ്ടാക്കൂ. യമധനേശാശേ തതഃ ഇതരേ ച സുസാധയേത് = ആ വരച്ചത് നേരെ തെക്കുവടക്കായി വരും. പിന്നെ ആ രേഖയിങ്കൽ രണ്ടു തലയ്ക്കൽനിന്നും തുല്യമായിട്ട് തമ്മിൽ പപ്പാതികൂടി ഇരിക്കുമാറ് രണ്ടു വൃത്തം വരച്ചാൽ വൃത്തയോഗത്തുങ്കൽ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറായിട്ട് ഒരു മത്സ്യമുണ്ടാകും. അതിന്റെ നടുവിലൊരു സൂത്രം വരച്ച രേഖയിട്ടാൽ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും നേരെ വരും. ഈ പരീക്ഷ ഏഴു നാഴിക പുലരുന്നതിനു മുമ്പിലും അസ്തമയത്തിനു മുമ്പിലും വേണം.

സ്തംഭോച്ചസ്യഷഡംശവിസ്തൃതതദഷ്ടാംശാധികോച്ചോ ഘടഃ
പദ്മോ/ഷ്ടാംശസമുച്ഛ്രയോച്ഛ്രയനവാംശോനപ്രഥോ/ഷ്ടച്ഛദഃ
അഷ്ടാംശായതതദ്ദ്വിപാംശരഹിതവ്യാസായതാർദ്ധോച്ഛ്രയഃ
കൂർമ്മോ നാഗയവാഗ്രതദ്ദ്വിഗുണമൂലായോഗനാളപ്രഥാ. 3

സ്തംഭോച്ചസ്യ ഷഡംശവിസ്തൃതതദഷ്ടാംശാധികോച്ചഃ ഘടഃ = ശ്രീകോവിലിന്റെ പുറത്തേ ഭിത്തിയിങ്കലേ കാലിന്റെ നീളത്തിൽ ആറിലൊരംശംകൊണ്ട് വിസ്താരവും വിസ്താരത്തിൽ എട്ടിലൊരംശംകൂടി നീളവുമായിട്ട് ശിലകൊണ്ട് കലശംപോലെ നിധിക്കലശത്തെ ഉണ്ടാക്കണം. അഷ്ടാംശസമുച്ഛ്രയഃ ഉച്ഛ്രയനവാംശോനപ്രഥഃ അഷ്ടച്ഛദഃ പദ്മഃ = ഇക്കാലു നീളത്തിന്റെ എട്ടിലൊരംശംകൊണ്ട് പൊക്കവും പൊക്കത്തിലൊമ്പതിലൊന്നു കുറഞ്ഞു വിസ്താരവുമായി അഷ്ടദലത്തോടും കർണ്ണികയോടുംകൂടി ശിലാപദ്മത്തെ ഉണ്ടാക്കണം, അഷ്ടാംശായതതദ്ദ്വിപാംശരഹിതഃ വ്യാസായതാർദ്ധോച്ഛ്രയഃ കൂർമ്മഃ = കാലുനീളത്തിൽ എട്ടൊന്നു നീളവും നീളത്തിൽ എട്ടൊന്നു കുറച്ചു വിസ്താരവും നീളത്തിൽ പാതി പൊക്കവും ആയിട്ട് കൂർമ്മാകൃതിയായിട്ട് ശിലാകൂർമ്മത്തേയും ഉണ്ടാക്കണം. നാഗയവാഗ്രതദ്ദ്വിഗുണമൂലായോഗനാളപ്രഥാ = യോഗനാളത്തിന്നു തലയ്ക്കൽ ഒരംഗുലം വിസ്താരവും ചുവട്ടിൽ രണ്ടംഗുലം വിസ്താരവുമായി സുഷിരത്തോടും കൂടി ചെമ്പുകൊണ്ടുതാൻ ശിലകൊണ്ടുതാൻ യോഗനാളത്തെ ഉണ്ടാക്കൂ.

അഷ്ടാശാമിഹിരൈസ്ത്രിധാ//യതതദർദ്ധവ്യാസപാദോച്ഛ്രിതാ
യദ്വാർക്കാഹിയുഗൈർമിതാതതിവിതത്യുത്സേധവത്യോംഗുലൈഃ
മാർത്തിക്യഃ പുടപാകലോഹിതരുചഃ ശൈല്യോഥവാ/ഷ്ടേഷ്ടകാഃ
കർത്തവ്യാശ്ചതുരശ്രനിതാശ്ചതുരുപേതാ വാ ഗൃഹൌചിത്യതഃ. 4

അഷ്ടാശാമിഹിരൈഃ അംഗുലൈഃ ത്രിധാ = എട്ട് അംഗുലംകൊണ്ടും പത്ത് അംഗുലംകൊണ്ടും പന്ത്രണ്ട് അംഗുലംകൊണ്ടും ഇങ്ങനെ മൂന്ന പ്രകാരത്തിലും ആയതതദർദ്ധവ്യാസപാദോച്ഛ്രിതാഃ ഇഷ്ടകാഃ = നീളമുണ്ടാക്കി നീളത്തിൽ പാതി വീതിയും വീതിയിൽ പാതി കനവുമായിട്ടും ഇഷ്ടികകൾ ഉണ്ടാക്കാം. യദ്വാ അർക്കാഹിയുഗൈഃ മിതാതതിവിതത്യുത്സേധവത്യഃ = എന്നിയേ പന്ത്രണ്ട് അംഗുലം നീളവും എട്ടംഗുലം വീതിയും നാലംഗുലം കനവും ആയിട്ടും ഇഷ്ടികകളേ ഉണ്ടാക്കാം. മാർത്തിക്യഃ പുടപാക ലോഹിതരുചഃ = ഇഷ്ടികകൾ മണ്ണുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കി തീയിൽവച്ച് വേകിച്ച ചുകന്ന നിറത്തോടുകൂടി ഇരിക്കണം. അഥവാ ശൈല്യഃ = എന്നിയേ കല്ലുകൊണ്ടും ഇക്കണക്കുപോലെ ഉണ്ടാക്കാം. അഷ്ടവാ ചതുശ്രനിതാഃ = ചതുരുപേതാഃ വാ ഗൃഹൌചിത്യതഃ കർത്തവ്യാഃ = ഇഷ്ടികകൾ എട്ടായിട്ടും നാലായിട്ടും പന്ത്രണ്ടായിട്ടും പ്രാസാദത്തിന്റെ വലിപ്പച്ചെറുപ്പമനുസരിച്ച് ഉണ്ടാക്കിപ്പൂ.

സ്തംഭായാമദ്വാദശാംശോപപന്ന-
വ്യാസം വ്യാസാർദ്ധോച്ഛ്രയം ഗർഭപാത്രം
തുര്യശ്രം തച്ഛുദ്ധശുല്ബപ്രക്ലൃപ്തം
സ്വോത്സേധാംഘ്ര്യൂനോച്ഛ്രയോർദ്ധ്വച്ഛദാഢ്യം. 5

സ്തംഭായാമദ്വാദശാംശോപപന്നവ്യാസം = കാലുനീളത്തിന്റെ പന്ത്രണ്ടിൽ ഒരംശം നീളവും വീതിയും ആയി, വ്യാസാർദ്ധോച്ഛ്രയം = അതിൽപാതി പൊക്കത്തോടുംകൂടി, സ്വോത്സേധാങ്ഘ്ര്യൂനോച്ഛ്രയോർദ്ധ്വച്ഛദാഢ്യം = തന്നിൽ മുക്കാൽ പൊക്കമുള്ള അടപ്പപാത്രത്തോടുംകൂടി ശുദ്ധശുല്ബപ്രക്ലൃപ്തം തുര്യശ്രം ഗർഭപാത്രം സ്യാത് = നല്ല ചെമ്പുകൊണ്ടു കണക്ക് ഒപ്പിച്ച് ചതുരശ്രമായിട്ട് അടപ്പോടുംകൂടി ഗർഭപാത്രം ഉണ്ടാക്കണം.

നാഗൈർഭിത്തിതതിം വിഭജ്യ ചതുരോ ബാഹ്യേ വിഹായാംശകാ-
നന്തസ്ത്രീനഖിലേഷു ഗോഭിരജിതേ ഷഢ് ദ്വൌ ച ഷാണ്മാതുരേ
ഭൃതൈസ്ത്രീനപി ചൈക കം വിരചയേദ്[1] ഗർഭം പരാംശേ സ്ഥിതം
വിപ്രസ്യോപരി പാദുകസ്യഭുവി രാജ്ഞോഽധഃ ക്രമാദന്യയോഃ. 6

അഖിലേഷു = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും ഭിത്തിതതിം നാഗൈഃ വിഭജ്യ = ഗർഭഗൃഹത്തിന്റെ ഭിത്തിവണ്ണത്തേ എട്ടായിട്ടു പകുത്ത്, ബാഹ്യേ ചതുരഃ അന്തഃ ത്രീൻ അംശകാൻ വിഹായ = അതിൽ പുറത്തു നാലംശവും അകത്ത് മൂന്നംശവും നീക്കി ശിഷ്ടമുള്ള ഒരംശകസ്ഥാനത്ത് ഗർഭം വയ്ക്ക

1. വിതനുയാദ്

ണം. അജിതേ ഗോഭിഃ ഷഡ് ദ്വൌ ച = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ഭിത്തിവണ്ണത്തേ ഒമ്പതായി പകുത്തതിൽ പുറത്ത് ആറംശവും അകത്ത് രണ്ടംശവും നീക്കിയും, ഷാണ്മാതുരേ ഭൂതൈഃ ത്രീൻ ഏകകം ച = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ അഞ്ചായി പകുത്ത് പുറത്ത് മൂന്നും അകത്ത് ഒന്നും അംശങ്ങളെ നീക്കിയും, പരാംശേ സ്ഥിതം ഗർഭം = ശേഷം നടുവിലൊരംശമുള്ളേടത്തായിട്ടു ഗർഭത്തെ വയ്ക്കണം. വിപ്രസ്യ പാദുകസ്യ ഉപരിരാജ്ഞഃ ഭുവി അന്യയോഃ ക്രമാത് അധഃ = ബ്രാഹ്മണരുടെ ക്ഷേത്രത്തിൽ പാദുകത്തിന്റെ മുകളിലും ക്ഷത്രിയന്നു പാദുകത്തിന്റെ താഴേ ഭൂമിയിങ്കലും വൈശ്യന്നും ശൂദ്രന്നും അല്പംകൂടി താഴത്തായിട്ട് വലത്തേ കട്ടിളക്കാലിന്റെ താഴേ ഇഷ്ടകാമദ്ധ്യ ഗർഭത്തുങ്കലും ഗർഭന്യാസത്തേ ചെയ്യണം.

അനന്തരം പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനത്തേ പറയുന്നു.

കൃത്വാ ഗർഭഗൃഹം കുലാദ്രികൃതികോഷ്ഠാഢ്യം സമന്താത് പദേ
ബ്രാഹ്മേ പഞ്ചദശാംശകാൻ വിരചയേത് സൌമ്യാഗ്രസൂത്രൈഃ സമം
തത്പൃഷ്ഠസ്ഥിതദൈവമാനുഷപിശാചാവാരകേഷു ക്രമാ-
ദ്വിശ്വോമേശനവാംശകാനപി തതഃ സ്വം സ്വം പദം കല്പയേത്. 7

ഗർഭഗൃഹം സമന്താത് കുലാദ്രികൃതികോഷ്ഠാഢ്യം കൃത്വാ = ഗർഭഗൃഹത്തേ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറായിട്ടും തെക്കുവടക്കായിട്ടും ഏഴേഴായിട്ടു പകുത്ത് നാൽപ്പത്തിയൊമ്പതു പദത്തേ ഉണ്ടാക്കി, ബ്രഹ്മേ പദേ സൌമ്യാഗ്രസൂത്രൈഃ സമം പഞ്ചദശാംശകാൻ വിരചയേത് = അതിൽ നടുവിലേ ബ്രഹ്മപദത്തുങ്കൽ തെക്കുവടക്കായിട്ടു പതിനഞ്ചു രേഖകളേ ഇട്ട് പതിനഞ്ചായി വിഭജിപ്പൂ. തത്പൃഷ്ഠസ്ഥിതദൈവമാനുഷപിശാചാവാരകേഷു ക്രമാദ് വിശ്വോമേശനവാംശകാൻ അപി = ബ്രഹ്മപദത്തിന്റെ പുറകിലേ ദൈവികാവരണത്തുങ്കലേ പദത്തേ പതിനൊന്നായിട്ടും അതിന്റെ പുറത്തേ പൈശാചാവരണത്തുങ്കലേ പദത്തേ ഒമ്പതായിട്ടും പകുപ്പൂ. അപ്പോൾ ബ്രഹ്മപദം തുടങ്ങി പൈശാചപദംവരെ നാല്പത്തിയേഴു പദങ്ങൾ വരും. തതഃ സ്വം സ്വം പദം കല്പയേത് = പിന്നെ അവറ്റിൽ തെക്കു തനിക്കു വേണ്ടുന്ന പദത്തേ കല്പിപ്പൂ.

ബ്രാഹ്മേഽംശേഽന്തരനന്തരേ മഹതി ചാല്പേ ചേശലിംഗേ ഹരൌ
താർത്തീയേ ദ്രുഹിണാംശമധ്യപദതസ്സൂര്യേ ഗുഹേശാച്യുതേ
ഷഷ്ഠേ സുംഭജിതി പ്രതിഷ്ഠിതിപദം ശാർങ്ഗീശ്വരേ വാഽഷ്ടമേ
പ്രോക്തം ശാസ്തരി ഷോഡശേ ഗണപതൌ വിംശേ തഥൈകോത്തരേ. 8

മഹതി ഈശലിംഗേ ബ്രാഹ്മേ അംശേ അന്തഃ പ്രതിഷ്ഠിതിപദം = വലുതായിരിക്കുന്ന ശിവലിംഗമെങ്കിൽ ബ്രഹ്മപദം പതിനഞ്ചായി പകു

ത്ത് അതിൽ നടുവിലേ പദത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിപ്പൂ. അല്ലെങ്കിൽ അനന്തരേ = ചെറുതായിരിക്കുന്ന ശിവലിംഗമെങ്കിൽ നടുവിൽനിന്ന് ഒരു പദം പുറത്തുമാറ്റി രണ്ടാമത്തെ പദത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിപ്പൂ. ഹരൌ ദ്രുഹിണാംശമദ്ധ്യപദതഃ താർത്തീയേ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ബ്രഹ്മപദമദ്ധ്യത്തുങ്കൽനിന്നും പുറത്തോട്ട് മൂന്നാമത്തേ പദത്തിലും, ഗുഹേശാച്യുതേ തുര്യേ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലും ശങ്കരനാരായണങ്കലും നടുവിൽനിന്നു പുറത്തോട്ടു നാലാമത്തേ പദത്തിങ്കലും, സുംഭജിതി ഷഷ്ഠേ = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ നടുവിൽനിന്ന് ആറാമത്തെ പദത്തിലും, ശാർങ്ഗീശ്വരേ അഷ്ടമേ ച = ശങ്കരനാരായണങ്കൽ എട്ടാമത്തേ പദത്തിലും വികല്പമായിട്ടും. ശാസ്തരി ഷോഡശേ = ശാസ്താവിങ്കൽ മദ്ധ്യപദത്തുങ്കൽനിന്ന് പുറത്തു പതിനാറാമത്തെ പദത്തിലും ഗണപതൌ ഏകോത്തരേ വിംശേ തഥാ പ്രതിഷ്ഠിതിപദം പ്രോക്തം = ഗണപതിയിങ്കൽ നടുവിൽനിന്നു പുറത്തേയ്ക്ക് ഇരുപത്തിയൊന്നാമത്തെ പദത്തിലും അപ്രകാരം പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനം പറയപ്പെട്ടു.

കൃത്വോദങ്മുഖമത്ര സൂത്രമഥ മദ്ധ്യാദ് ദ്വാരവിസ്താരത-
സ്തൽകൃത്യാദ്ധ്യശതാംശകം പ്രതിഗമയ്യോദീചി ചൈന്ദ്രാഗ്രഗം
സർവേഷ്വീശഹരീശയോഃ പുനരിദം വാ/ർച്ചാംശതോ വാ/ഖിലേ
ദിശ്യൈശ്യാം ഗമയേദ്യവം യവയുഗം വാ/ർച്ചോദ്ഭവം സന്ധിതഃ. 9

അത്ര ഉദങ്മുഖം സൂത്രം കൃത്വാ = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞ പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനത്തുങ്കലേ പദമദ്ധ്യത്തുങ്കൽ തെക്കുവടക്കായിട്ട് ഒരു രേഖയിട്ടാൽ, ദ്വാരവിസ്താരതഃ ഉൽകൃത്യാദ്ധ്യശതാംശകം മദ്ധ്യാദ് ഉദീചി പ്രതിഗമയ്യ = ഗർഭഗൃഹത്തിന്റെ ദ്വാരവിസ്താരത്തേ നൂറ്റി ഇരുപത്തിയൊൻപതായി പകുത്തതിൽ ഒരംശകം പ്രാസാദമദ്ധ്യസൂത്രത്തുങ്കൽനിന്നു വടക്കോട്ടു നീക്കി, സർവേഷു ഐന്ദ്രാഗ്രഗം ച = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും വടക്കോട്ടു നീക്കിയിടത്തു കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറായി ഒരു സൂത്രത്തെ ഉണ്ടാക്കൂ. ഈശഹരീശയോഃ ഇദം പുനഃ അർച്ചാംശതഃ വാ = ശിവനും ശങ്കരനാരായണനും ഇവിടെ വടക്കോട്ടു നീക്കുന്നതു ബിംബനീളത്തിന്റെ നൂറ്റിയിരുപത്തിയാറാലൊന്നാകിലും ആം, അഖിലേ സന്ധിതഃ ഐശ്യാം ദിശി അർച്ചോദ്ഭവം യവം യവയുഗം വാ ഗമയേത് = പിന്നെ എല്ലാ ദേവന്മാരിലും ഈ പൂർവ്വാപരദക്ഷിണോത്തരസൂത്രങ്ങൾ കൂടിയ സന്ധിയിൽനിന്ന് ബിംബത്തുങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു യവത്താലോ യവയുഗ്മത്താലോ ഈശകോണിലേയ്ക്കു നീക്കി പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനം നിശ്ചയിപ്പൂ.

ബ്രാഹ്മേ കൌതുകമാമരേ ന്യസതു മൂലാർച്ചാം സ്ഥിതാമാസിതാ-
മീഷന്മാനഷസംയുതേ സമന്യദേവാംശേ ശയാനാമപി
ഗർഭേ ഷോഡശവർഗഭേദിനി പദൈർബ്രാഹ്മം ചതുർവർഗകൈ-

സ്ത്രിദ്വ്യേകോന്മിതപങ്ക്തിഭിഃ സുരനൃപൈശാചാൻ പ്രകുർവീത വാ. 10

ബ്രാഹ്മേ കൌതുകം = ബഹ്വവേരപ്രതിഷ്ഠയിങ്കൽ ബ്രഹ്മപദത്തുങ്കൽ അർച്ചനാബിംബത്തേയും, ആമരേ സ്ഥിതാം മൂലാർച്ചാം = ദൈവികപദമദ്ധ്യത്തുങ്കൽ നില്പായിരിക്കുന്ന മൂലബിംബത്തേയും, ഈഷന്മാനുഷസംയുതേ ആസിതാം = ദൈവികപദാവസാനത്തുങ്കലും മാനുഷത്തുങ്കലുംകൂടി ഇരിപ്പായിരിക്കുന്ന മൂലബിംബത്തേയും, സമനൃദേവാംശേ ശയാനാം അപി ന്യസതു = ദൈവികത്തുങ്കലും മാനുഷത്തുങ്കലും പപ്പാതിവരുമാറ് കിടപ്പായിരിക്കുന്ന മൂലബിംബത്തേയും പ്രതിഷ്ഠിപ്പൂ. ഗർഭേ ഷോഡശവർഗഭേദിനി = ഇവിടെ ഗർഭഗൃഹത്തേ പതിനാറായി പകുത്തു ഇരുന്നൂറ്റിയമ്പത്താറു പദങ്ങളുണ്ടാക്കി, ചതുർവർഗകൈഃ ബ്രാഹ്മം = അതിൻനടുവിൽ പതിനാറു പദങ്ങളൊന്നാക്കി ബ്രഹ്മപദത്തേയും, ത്രിദ്വ്യേകോന്മിതപങ്ക്തിഭിഃ സുരനൃപൈശാചാൻ പ്രകുർവീത വാ = ബ്രഹ്മസ്ഥാനത്തിന്റെ പുറത്ത് മൂന്നു വരികളൊന്നാക്കി ദൈവികാവരണത്തേയും അതിനു പുറത്ത് രണ്ടു വരി ഒന്നാക്കി മാനുഷാവരണവും അതിനു പുറത്ത് ഒരു വരി പൈശാചാവരണവും ഉണ്ടാക്കി പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനത്തേ കല്പിക്കിലുമാം.

ബ്രാഹ്മേ ഷോഡശമംശകം സ്വപുരതോ മദ്ധ്യാദ് ദലാദ്ധ്യൈകകം
വാമേ ചാപ്യപഹായ വഹ്നിഭുവിബിംബം സ്ഥാപയേത് സ്ഥാസ്നുകം
ഏവം മാനുഷമദ്ധ്യതോഽഥ ഗമയിത്വാ പൃഷ്ഠതോ വാമത-
ശ്ചാംശേ സ്ഥാപയതു സ്വമൂലമനുബിംബം ബാഹ്വബേരേ വിധൌ. 11

വഹ്നിഭുവി ബാഹ്വബേരേ വിധൌ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലേ ബഹ്വബേരപ്രതിഷ്ഠയിങ്കൽ, ബ്രാഹ്മേ ഷോഡശം അംശകം മദ്ധ്യാത് സ്വപുരതഃ = ബ്രഹ്മപദത്തുങ്കലേ പതിനാറാക്കിയതിൽ ഒരംശം നടുവിൽനിന്നു മുമ്പായിട്ടു നീക്കി, ദലാദ്ധ്യൈകകം വാമേ ച അപി അപഹായ = ഒന്നരഅംശം ഇടത്തുഭാഗത്തേയ്ക്കും നീക്കി, സ്ഥാസ്നുകം ബിംബം സ്ഥാപയേത് = നിശ്ചലമായിരിക്കുന്ന അർച്ചനാബിംബത്തേ പ്രതിഷ്ഠിപ്പൂ.

ബഹ്വബേരവിധാനമൂലബിംബം
സുസമം ദ്വാരസമുച്ഛ്രയേണ കാര്യം
ചരണാംശവിവൃദ്ധമർദ്ധവൃദ്ധം
ചരണോനദ്വിഗുണം ദ്വിസംഗുണം ച. 12

ബഹ്വബേരവിധാനമൂലബിംബം ദ്വാരസമുച്ഛ്രയേണ സുസമം = ബഹ്വവേരപ്രതിഷ്ഠയിങ്കലേ മൂലബിംബം ഗർഭഗൃഹദ്വാരത്തിന്റെ നീളത്തോട് തുല്യമായിട്ടും, ചരണാംശവിവൃദ്ധം അർദ്ധവൃദ്ധം = അതിൽ നാലൊ

ന്നുകൂടീട്ടും, (രണ്ടൊന്നുകൂടീട്ടും) ചരണോനദ്വിഗുണം ദ്വിസംഗുണം ച കാര്യം = ദ്വാരത്തിലൊന്നേമുക്കാൽ നീളമായിട്ടും ഇരട്ടി നീളമായിട്ടും യോനി ഒത്തിരിക്കുംവണ്ണം ഉണ്ടാക്കാം.

അനന്തരം മുളപ്പാലികകളേപ്പറയുന്നു.

പാത്രാണി വാപവിഹിതാനി പൃഥഗ് ദ്വിഷഡ്വാ
സ്യുഃ പാലികാശ്ച ഘടികാശ്ച ശരാവകാശ്ച
തത്ത്വാഷ്ടിഭാനുഭിരിഹ പ്രമിതാംഗുലൈസ്ത-
ദുത്സേധക്ലപ്തിരഥവാ/ഷ്ടിചതുർദശാർക്കൈഃ. 13

വാപവിഹിതാനി പാത്രാണി പൃഥക് ദ്വിഷഡ് വാ സ്യുഃ = മുളയിടുവാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പാത്രങ്ങൾ മൂന്നു വകയും വെവ്വേറേ പന്ത്രണ്ടീതായിട്ടും ഭവിക്കും. പാലികാഃ ഘടികാഃ ശരാവകാഃ ച = പാലികകൾ എന്നും ഘടികകളെന്നും ശരാവങ്ങളെന്നും അവറ്റിന്റെ പേരുകൾ. ഇഹ തത്ത്വാഷ്ടിഭാനുഭിഃ വാ അഷ്ടിചതുർദശാർക്കൈഃ വാ പ്രമിതാംഗുലൈഃ തദുത്സേധക്ലപ്തിഃ = ഇരുപത്തിനാലും പതിനാറും വിരൽ ആയിട്ടു പാലികകളുടേയും പതിനാറും പതിന്നാലും വിരലായിട്ട് ഘടികകൾക്കും പന്ത്രണ്ടുവിരൽതന്നെയായിട്ട് ശരാവങ്ങൾക്കും ഇവരമുണ്ടാക്കാം.

തത്ത്വാശംകോനമുദിതോച്ഛ്രയമത്ര കൃത്വാ
ഷോഢാ ദ്വയേന വദനേ ക്രമശഃ പരാംശൈഃ
തത്പീഠദണ്ഡഗള സന്ധിഗളേഷു കുര്യാദ്
ദൈർഘ്യം പുരോവിരഹിതേന ച പീഠസന്ധൌ. 14

അത്ര ഉദിതോച്ഛ്രയം തത്ത്വാംശകോനം കൃത്വാ = ഇവിടെ പാലികയുടെ പൊക്കത്തേ ഇരുപത്തിനാലാക്കി അതിലൊരംശം ചുവട്ടിൽ നീക്കിയാൽ, ഷോഢാ കൃത്വാ = ശേഷമുള്ള നീളത്തേ ആറാക്കിപ്പകുത്താൽ, വദനേ ദ്വയേന = മുഖത്തുങ്കൽ രണ്ടംശംകൊണ്ടും, തത്പീഠദണ്ഡഗളസന്ധിഗളേഷു പരാംശൈഃ ക്രമശഃ ദൈർഘ്യം കുര്യാത് = ചുവട്ടിൽ പീഠത്തിനും ദണ്ഡിനും ഗളസന്ധിക്കും ഗളത്തിനും ശേഷമുള്ള ഓരോ അംശംകൊണ്ടും നീളത്തേ കല്പിപ്പൂ. പുരോവിരഹിതേന പീഠസന്ധൌ ച = മുമ്പിൽ നീക്കിയ അംശം പീഠസന്ധിയിങ്കലും കല്പിപ്പൂ.

അംഘ്ര്യൂനമംശമധിപീഠമിഹാധിദണ്ഡം
ചൈകേ സമുച്ഛ്രയമുശന്ത്യപരേ/ർദ്ധവൃദ്ധം
പീഠേ/ംഘ്രിഹീനമപരത്ര ച ശിഷ്ടയുക്ത്യാ
സന്ധിം ഗളാംശഗതമാസ്യബിലം ച കാര്യം. 15

ഇഹ ഏകേ അധിപീഠം അധിദണ്ഡം അങ്ഘ്ര്യൂനം അംശം സമുച്ഛ്രയം ഉശന്തി = ഇവിടെ ചിലര് പീഠത്തുങ്കലും ദണ്ഡുങ്കലും മുക്കാലംശം ഇവരമെന്നു പറയുന്നു. അപരേ പീഠേ അർദ്ധവൃദ്ധം അപരത്ര അംഘ്രിഹീനം ച = മറ്റു ചിലര് പീഠത്തുങ്കൽ ഒന്നര അംശവും ദണ്ഡുങ്കൽ മുക്കാലംശവും, ശിഷ്ടയുക്ത്യാ സന്ധിം = ഇവിടെ കുറഞ്ഞിട്ടാകുമ്പോൾ ഗളസന്ധിയിങ്കൽ കൂട്ടൂ, ഏറിയാൽ കുറപ്പൂ. ഗളാംശഗതം ആസ്യബിലം ച കാര്യം = ഗളത്തിങ്കലോളം മുഖത്തിന്റെ കുഴിയും ചെന്നിരിക്കണം.

ദണ്ഡേ സ്വദൈർഘ്യസുസമം ദ്വിഗുണം സ്വദൈർഘ്യാ-
ദ്വ്യാസം പരേഷു വിയുഗാംശമധശ്ശിരോധേഃ
തത്പീഠികാവിതതിഖണ്ഡമിതം ച പീഠ-
സന്ധൌ പ്രകല്പയതു മംഗലപാലികായാഃ. 16

ദണ്ഡേ സ്വദൈർഘ്യസുസമം വ്യാസം പരേഷു ദ്വിഗുണം = പീഠത്തുങ്കലും മുഖത്തിങ്കലും ഗളത്തിങ്കലും തന്റെ നീളത്തിൽ ഇരട്ടി വീതിയും, ശിരോധേഃ അധഃ = ഗളത്തിന്റെ താഴേ, വിയുഗാംശം = മുക്കാൽ വീതിയും, തത് പീഠികാവിതതിഖണ്ഡമിതം ച വ്യാസം പ്രകല്പയതു = പീഠസന്ധിയിൽ പീഠവിസ്താരത്തിൽ പാതി തത്സന്ധിയിലും വിസ്താരത്തെ കല്പിപ്പൂ.

ഘടികകളേ പറയുന്നു.

ഊർധ്വാർധക്ലൢപ്തപൃഥുബുദ്ബുദ്ഘടോത്തരാംഗേ
ദിക്ഷൂർദ്ധ്വതശ്ച ഘടികാ ഘടിതേഷുവക്ത്രൈഃ
വർണ്ണാംഗുലപ്രതതിഭിസ്സഗളൈരധോർധേ
തത്പാലികാവദുദിതാംഘ്രിസസന്ധിദണ്ഡാ. 17

ഊർദ്ധ്വാർദ്ധക്ലൢപ്തപൃഥുബുദ്ബുദ്ഘടോത്തരാംഗേ = പാതിക്ക് മുകളിൽ നാലൊന്നു നീളമായിട്ട് ഒരു കലശാകൃതിയേ ഉണ്ടാക്കിയാൽ അതിന്റെ മുകളിൽ, ദിക്ഷു ഊർദ്ധ്വതഃ ച = നാലു ദിക്കുകളിലും നടുവിലും ആയി, വർണ്ണാംഗുലപ്രതതിഭിഃ സഗളൈഃ ഇഷുവക്ത്രൈഃ ഘടിതാ ഘടികാ = നാലുവിരൽ നീളത്തോടും ചുവട്ടിൽ പാതികൊണ്ടു വെവ്വേറെയുള്ള ഗളത്തോടുംകൂടിയിരിക്കുന്ന അഞ്ചു മുഖങ്ങളോടുംകൂടി ഘടികകളുണ്ടാക്കൂ. അധോർദ്ധേ തത്പാലികാവത് അംഘ്രിസസന്ധിദണ്ഡാ ഉദിതാ = കിഴേ പാതിയിൽ പീഠവും പീഠസന്ധിയും ദണ്ഡും ഈ മൂന്നും പാലികയ്ക്ക് പറഞ്ഞപോലെയുമുണ്ടാക്കണം.

അബ്ധ്യംഗുലാത് സമധികേ സതി പാലികായാഃ
പീഠോച്ഛ്രയേ തു ഘടികാ ഘടിതാംഘ്രിദണ്ഡൌ

ത്രിദ്വ്യംഗുലോച്ഛ്രയനിജോച്ചസമപ്രതാനൌ
സ്യാതാമിനാംഗുലമിതഃ സകലോച്ഛ്രയോ വാ. 18

പാലികായാഃ പീഠോച്ഛ്രയേ അബ്ധ്യംഗുലാത് സമധികേ സതി = പാലികയുടെ പീഠത്തിന്റെ ഇവരം നാലംഗുലത്തിൽ ഏറിയിരിക്കുമ്പോൾ ഘടികയിങ്കൽ ചേരുകയില്ല. ത്രിദ്വ്യംഗുലോച്ഛ്രയനിജോച്ചസമപ്രതാനൌ ഘടികാഘടിതാംഘ്രിദണ്ഡൌ = അവിടെ മൂന്നംഗുലംകൊണ്ടു പീഠത്തിന്റെ ഇവരവും രണ്ടംഗുലംകൊണ്ട് ദണ്ഡിന്റെ ഇവരവും ഇവരത്തോളം പൊക്കവുമായിട്ട് പീഠത്തോടും ദണ്ഡിനോടും കൂടീട്ടും ഘടികകൾ ഉണ്ടാക്കാം. സകലോച്ഛ്രയഃ ഇനാംഗുലമിതഃ വാ = ഘടികയ്ക്ക് ചുവട്ടിൽ തുടങ്ങി മുഖത്തോളമുള്ള നീളം പന്ത്രണ്ട് അംഗുലമായിട്ടും ഉണ്ടാക്കുകിലുമാം.

ശരാവത്തേ പറയുന്നു.

വ്യാസേന ദൈർഘ്യസുസമം ദഹനാംശഹീനം
വാ//സ്യേ തതോ ഹുതവഹാംശതതം ച പീഠേ
കുര്യാച്ഛരാവമപകന്ധരപാലികാവ-
ദൂർദ്ധ്വാർദ്ധമസ്യ ഘടികാവദഥാധരാർദ്ധം. 19

ആസ്യേ ദൈർഘ്യസുസമം ദഹനാംശഹീനം വാ വ്യാസേന = ശരാവത്തിന് പാതിക്കുമേൽ മുഖമുണ്ടാക്കുന്നതിനു തന്റെ നീളത്തോളമെങ്കിലും നീളത്തിൽ മൂന്നൊന്നു കുറച്ചിട്ട് എങ്കിലും മുഖത്തിങ്കലേ വിസ്താരത്തോടുകൂടി ഇരിപ്പൂ. പീഠേ തതഃ ഹുതവഹാംശതതം ച = പീഠത്തുങ്കൽ തന്റെ മുഖവീതിയിൽ മൂന്നൊന്നു വിസ്താരവുമുണ്ടായിരിപ്പൂ. അസ്യ ഊർദ്ധ്വാർദ്ധം അപകന്ധരപാലികാവത് = ഈ ശരാവത്തിന്റെ മേൽപാതി കഴുത്തു മുറിച്ച് പാലികപോലെയും, ഘടികാവത് അധരാർദ്ധം = ചുവട്ടിലേ പാതി ഘടികയുടെ ചുവടുപോലെ പീഠദണ്ഡുകളോടുകൂടീട്ടും, ശരാവം കുര്യാത് = ഇങ്ങനെ ശരാവത്തേയും ഉണ്ടാക്കണം.

പീഠാഗ്രകാർശ്യപരിശേഷിതമൂലകാർശ്യ-
വൃത്തിക്രിയാദിരചനാ സകലേഷു കാര്യാ
സ്യുസ്താനി ലോഹരചിതാന്യഥ മാർത്തികാനി
പാത്രാണി വിഷ്ണുവിധിധൂർജടിദൈവതാനി. 20

സകലേഷു പാത്രാണി = മൂന്നു വക പാത്രങ്ങളിലും, പീഠാഗ്രകാർശ്യപരിശേഷിതമൂലകാർശ്യവൃത്തിക്രിയാദിരചനാ കാര്യാ = പീഠത്തിന്റെ മുകളിൽ വിസ്താരം കുറഞ്ഞും ദണ്ഡഗളസന്ധികൾ മുഖം ഈ നാലിലും ചുവട്ടിൽ വിസ്താരം കുറഞ്ഞും വൃത്താകാരമായിട്ടും ചില രേഖകളോടുകൂ

ടി ഉണ്ടാക്കണം. താനി ലോഹരചിതാനി അഥ മാർത്തികാനി വിഷ്ണവിധിധൂർജടി ദൈവതാനി സ്യുഃ = ആ പാത്രപാലികാദികൾ ഓടുകൊണ്ടു താൻ മണ്ണുകൊണ്ടുതാൻ ഉണ്ടാക്കിപ്പൂ. പാലികയ്ക്കു വിഷ്ണുവും ഘടികയ്ക്കു ബ്രഹ്മാവും ശരാവത്തിനു പരമേശ്വരനും അധിദൈവതമാകയാൽ മൂന്നുംകൂടി മുളയിടുന്നിടത്ത് അതാതു ദേവന്മാരേ പൂജിക്കയും വേണം.

ക്ഷേത്രേ ഷട്കൃതികോഷ്ഠകേ പദചതുഷ്കേ/ന്തർഗതേ പാലികാം[2]
ന്യസ്യേദ് ദ്വാദശ ദിഗ്വികേഷ്വപി ബഹിഃ കോണത്രികോഷ്ഠേഷ്വഥ
അഗ്ന്യാദ്യം ഘടികാഃ പരേഷ്വപി ശരാവാൻ പാലികാദിത്രയം
പ്രാക്പ്രത്യങ്മുഖവീഥികാവിനിമയാദ്വാ വഹ്നികോഷ്ഠാദിതഃ. 21

ഷട്കൃതികോഷ്ഠകേ ക്ഷേത്രേ = മുപ്പത്താറു പദങ്ങളോടുകൂടി സമചതുരശ്രമായിരിക്കുന്ന പദ്മത്തിങ്കൽ, അന്തർഗതേ പദചതുഷ്കേ ബഹിഃ ദിഗ്വികേഷു അപി ദ്വാദശ പാലികാം = നടുവിലേ നാലു പദങ്ങളിലും പുറത്തേ വരിയിൽ നാലു ദിക്കുകളിൽ നടുവിലേ ഈരണ്ടു പദങ്ങളിലും ഇങ്ങനെ പന്ത്രണ്ടു പാലികകളേയും, അഥ അഗ്ന്യാദ്യം കോണത്രികോഷ്ഠേഷു ഘടികാഃ = അഗ്നികോണാദിയായിട്ടു നാലുകോണിലും മുമ്മൂന്നു പദങ്ങളിൽ ഘടികകളേയും, പരേഷു ശരാവാൻ അപി ന്യസ്യേത = ശേഷം നടുവിലേ വരിയിൽ പന്ത്രണ്ടു പദങ്ങളിലും ശരാവങ്ങളേയും വയ്പൂ. വഹ്നികോഷ്ഠാദിതഃ പ്രാക് പ്രത്യങ്മുഖവീഥികാ വിനിമയാദ് വാ ന്യസ്യേത = എന്നിയേ തെക്കേ വരിയിൽ അഗ്നികോണിൽ തുടങ്ങിയും രണ്ടാംവരിയിൽ പടിഞ്ഞാറു തുടങ്ങി കിഴക്കോട്ടും ഈ രണ്ടു വരിയിലേ പദങ്ങളിൽ പാലികകളേയും പിന്നെ നടുവിലേ വരി രണ്ടിലും ഘടികകളേയും വടക്കേ അറ്റത്തെ വരിയിൽ രണ്ടിലും ശരാവങ്ങളേയും ഇങ്ങനെയും മുപ്പത്താറു പദങ്ങളിൽ ന്യസിക്കാം.

തോരണാനി യുഗഹസ്തമിതാനി
ക്ഷ്മോർദ്ധ്വമർദ്ധവിവൃതാനി ഭവന്തി
കേതവഃ സുരഗൃഹോത്തരദീർഘാഃ
സ്വോക്തവർണ്ണസുവിചിത്രപതാകാഃ. 22

തോരണാനി ക്ഷ്മോർദ്ധ്വം യുഗഹസ്തമിതാനി അർദ്ധവിവൃതാനി ഭവന്തി = മണ്ഡപസംസ്കാരത്തിങ്കലേ തോരണക്കട്ടിളകൾ ഭൂമിയിങ്കൽ മുകളിൽ നാലുകോൽ നീളവും രണ്ടുകോൽ വിസ്താരവുമായി ഭവിക്കുന്നു. കേതവഃ സുരഗൃഹോത്തര ദീർഘാഃ = കൊടിമരങ്ങൾ പ്രാസാദത്തിന്റെ ഉത്തരത്തോളം നീളത്തോടുകൂടി അഗ്രം കളയാതെയും ഇരിക്കണം.

2. പാലികാ

സ്വോക്തവർണ്ണത്തോടുകൂടി അഗ്രം കളയാതെയും ഇരിക്കണം. സ്വോക്തവർണ്ണ സുവിചിത്രപതാകാഃ = അതാതു ദിക്പാലവർണ്ണത്തിലുള്ള പതാകകളും കൂടിയിരിക്കണം.

ദ്വാരോച്ചാങ്ഘ്രിരസാശ്രുഗാംശബഹളം മൂലേ കൃശാഗ്രം ധ്വജം
ദ്വാരദ്വാദശകാഷ്ടദിക്തിഥിഗുണം ക്ഷ്മോർദ്ധ്വം തു വാ/ഭ്യുച്ഛ്രിതം
ദ്വാരദ്വാദശകേ ത്രിപഞ്ചയുഗഷഡ്ദണ്ഡേ/ഗ്രതഃ സ്ഥാപയേത്
പ്രാസാദാന്നിജവാഹദണ്ഡസഹിതം മാസൂരകാദ്യുജ്ജ്വലം. 23

മൂലേ ദ്വാരോച്ചാങ്ഘ്രിരസാശ്രുഗാംശബഹളം കൃശാഗ്രം = കൊടിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഗർഭഗൃഹത്തിന്റെ ദ്വാരനീളത്തിൽ നാലൊന്നു താൻ ആറൊന്നു താൻ അഞ്ചൊന്നുതാൻ വിസ്താരത്തോടുകൂടിയിരിക്കണം. തലയ്ക്കൽ ചുവട്ടിലേതിൽ അഷ്ടാംശം കുറഞ്ഞും വിസ്താരം വേണം. ക്ഷ്മോർദ്ധ്വം ദ്വാരദ്വാദശകാഷ്ടദിക് തിഥിഗുണം വാ അഭ്യുച്ഛ്രിതം = നിലത്തുനിന്നു മേല്പോട്ട് ദ്വാരനീളത്തിൽ പന്ത്രണ്ടും എട്ടും പത്തും പതിനഞ്ചും ഇരട്ടി പൊക്കമായിട്ടും കൊള്ളാം. പ്രാസാദാത് അഗ്രതഃ = പ്രാസാദത്തുങ്കൽനിന്ന് മുമ്പിലത്തേ, ദ്വാരദ്വാദശകേ ത്രിപഞ്ചയുഗഷഡ്ദണ്ഡേ = പന്ത്രണ്ടു ദ്വാരനീളം നീക്കിയും ഉത്തരദണ്ഡ് മൂന്നുതാൻ നാലുതാൻ അഞ്ചുതാൻ ആറുതാൻ നീക്കിയും, നിജവാഹദണ്ഡസഹിതം മാസൂരകാദ്യുജ്ജ്വലം ധ്വജം സ്ഥാപയേത് = തന്റെ വാഹനത്തോടും മണിമാല കൊടിക്കൂറ ഇവറ്റേ കെട്ടിയ ദണ്ഡിനോടും ചുവട്ടിൽ അധിഷ്ഠാനവേദിക ഇത്യാദിയോടും അഗ്രത്തിങ്കൽ കുടം മണ്ഡീരകാണ്ഡം ഇത്യാദി അലങ്കാരങ്ങളോടുംകൂടി കൊടിമരത്തേ സ്ഥാപിക്കണം. ഇതു സമുച്ചയത്തിലില്ല, ശില്പരത്നത്തിൽ[3] കണ്ടതാകുന്നു.

അനന്തരം ഹോമങ്ങളേ പറയുന്നു.

പ്രാഗഗ്രം സൂത്രമുർവ്യാമൃജുതരമഭികല്പ്യാസ്യ മൂലാഗ്രഗാഭ്യാം
സൂത്രാഭ്യാം മത്സ്യയുഗ്മം യമശശിഹരിതോഃ കല്പയിത്വാ/ത്ര സൂത്രം
കൃത്വാ ദിക്ഷ്വങ്കയിത്വാ സമമിഹ വിഹിതൈഃ സൂത്രകൈഃ കോണമത്സ്യാൻ
കൃത്വാ//സ്വാലൈ്യഷു സൂത്രം രചയതു ചതുരശ്രം പുരഃ ക്ഷേത്രക്ളപ്തൌ. 24

ക്ഷേത്രക്ലപ്തൌ = സമചതുരശ്രമുണ്ടാക്കുവാൻ, പുരഃ ഉർവ്യാം ഋജുതരം സൂത്രം പ്രാഗഗ്രം അഭികല്പ്യ = മുമ്പിൽതന്നെ ഭൂമിയിങ്കൽ കിഴക്കു പടിഞ്ഞാറായിട്ട് വളവുകൂടാതെ ചരട് പിടിച്ചു ഒരു രേഖയേ ഉണ്ടാക്കി, അസ്യ മൂലാഗ്രഗാഭ്യാം സൂത്രാഭ്യാം യമശശിഹരിതോഃ മത്സ്യയുഗ്മം കല്പയിത്വാ = ഈ രേഖയുടെ രണ്ടുതലയ്ക്കലുമോരോ ചരടുവച്ചു സൂത്രത്തിന്റെ

3. ഈ ശ്ലോകം മുദ്രിതശില്പരത്നത്തിൽ പാഠഭേദത്തോടുകൂടി കാണുന്നു.

മുക്കാലോളം വ്യാസാർദ്ധമായിട്ട് രണ്ടു വൃത്തം വീശിയാൽ വൃത്തങ്ങൾ രണ്ടും കൂടുന്നേടത്ത് നടുവിൽ തെക്കുവടക്കായിട്ട് രണ്ടു മത്സ്യാകൃതി വരും. അത്ര സൂത്രം കൃത്വാ ദിക്ഷു അങ്കയിത്വാ = അവിടെ തെക്കുവടക്കായിട്ട് ഒരു വര വരച്ച് ദക്ഷിണോത്തരരേഖയും വരുത്തി ദിക്കുനാലും അറിഞ്ഞ് അടയാളമിട്ട്, ഇഹ സമം വിഹിതൈഃ സൂത്രകൈഃ കോണമത്സ്യാൻ കൃത്വാ = പിന്നെ നാലുദിക്കിലും അടയാളമുണ്ടാക്കിയേടത്തു ചരടുപിടിച്ച് തുല്യങ്ങളായി നാലു വൃത്തം വീശിയാൽ നാലുകോണിങ്കലും മത്സ്യരേഖകൾ വരുത്തി, ഏഷു സൂത്രം ആസ്ഫാല്യ ചതുരശ്രം രചയതു = ആ കോണമത്സ്യങ്ങളുടെ മുഖത്തുങ്കൽ രണ്ടിലും തൊട്ട് നാലുരേഖകൾ വരച്ചു ചതുരശ്രത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ. പദ്മങ്ങൾക്കും ചതുരശ്രമുണ്ടാക്കുവാൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്യണം.

ദോർമാത്രം പരിസൂത്ര്യ തത്ര ചതുരശ്രം ക്ഷേത്രമർക്കാംഗുലം
ഖാത്വാ തദ്വിഗുണന്തു വാ/വടതടേ തന്മേഖലാഃ കല്പയേത്
മാർത്താണ്ഡാഹിയുഗാം ഗുലോച്ഛ്രയമിതാഃ ശ്രുത്യംഗുലാവ്യാസിനീ-
സ്തിസ്രോ/ന്തഃ ക്രമതോ നിജാവടനിഭാ//ദ്യാ/ബ്ജ്യശ്രുരൂപേ പരേ. 25

തത്ര ചതുരശ്രം ക്ഷേത്രം ദോർമ്മാത്രം പരിസൂത്ര്യ = അവിടെ ചതുരശ്രമായിട്ട് കല്പിച്ച ക്ഷേത്രത്തെ ഒരുകോൽ നീളമായിട്ട് ചുറ്റും വരച്ചാൽ, അർക്കാംഗുലം വാ തദ്വിഗുണം തു വാ ഖാത്വാ = പന്ത്രണ്ടു അംഗുലമായിട്ട് എങ്കിലും അതിൽ ഇരട്ടിയായിട്ട് എങ്കിലും കുഴിച്ച്, അവടതടേ അന്തഃ ക്രമതഃ = ആ കുഴിച്ചതിന്റെ വക്കത്ത് അകത്തു തുടങ്ങി ക്രമേണ, മാർത്താണ്ഡാഹിയുഗാംഗുലോച്ഛ്രയമിതാഃ ശ്രുത്യംഗുലവ്യാസിനീഃ തന്മേഖലാഃ കല്പയേത് = പന്ത്രണ്ടംഗുലം പൊക്കമായിട്ടും എട്ടംഗുലം പൊക്കമായിട്ടും നാലംഗുലം പൊക്കമായിട്ടും നന്നാലു വിരൽ വിസ്താരമായിട്ട് മൂന്നു മേഖലകളേയുമുണ്ടാക്കൂ. ആദ്യാ നിജാവടനിഭാ പരേ അബ്ജ്യശ്രുരൂപേ = അതിലാദീലത്തേ മേഖല തന്റെ കുഴിപോലെ വേണം. പുറത്തേ മേഖലകൾ രണ്ടും ചതുരശ്രമായിത്തന്നെ ഇരുന്നാൽ മതി.

യോനിം പശ്ചിമമേഖലോപരി മിതംമർക്കാം ഗുലൈരുച്ഛ്രയാ-
യുത്യോഃ സാർദ്ധയുഗാംഗുലൈരപി തദ്ദനൈസ്തൈശ്ച വിസ്താരതഃ
ആമ്നായാംഗുലനാളകാം സസുഷിരാം സ്വാഖ്യാനയോഗ്യാകൃതിം
കുര്യാത് കുണ്ഡനതാം സ്വമൂലപരിവൃത്ത്യഗ്രപ്രങ്കുപ്ത്യാദിനാ. 26

പശ്ചിമമേഖലോപരി മിതാം യോനിം കുര്യാത് = ആ കുണ്ഡത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറെ മേഖലയുടെ മുകളിൽ പൊക്കംവരുമാറു യോനി ഉണ്ടാക്കൂ. അർക്കാംഗുലൈഃ ഉച്ഛ്രായായത്യോഃ = ആയതിന് പന്ത്രണ്ടംഗു

ലംകൊണ്ടു നീളവും പൊക്കവുമുണ്ടായിരിക്കണം. സാർദ്ധയുഗാംഗുലൈഃ തദൂനൈഃ തൈഃ ച വിസ്താരതഃ = അതിന്റെ ചുവട്ടിൽ പത്തുവിരലും ഇടയിൽ എട്ടുവിരലും വീതിയും (പിന്നെ) ആറുവിരൽ വീതിയും തലയ്ക്കൽ നാലുവിരൽ വീതിയും ഇങ്ങനെ ക്രമേണ കുറഞ്ഞ വിസ്താരത്തോടുകൂടി ഇരിക്കുകയും, ആമ്ലായാംഗുലനാളകാം സസുഷിരാം കുണ്ഡനതാം സ്വമൂലപരിവൃത്ത്യഗ്രപൃക്ഷ്ണ്യാദിനാ ച സ്വാഖ്യാനയോഗ്യാകൃതിം = നാലംഗുലം വിസ്താരത്തിൽ നാളത്തോടും ചുവട്ടിൽ പരിസ്തരണം വയ്പാനുള്ള സുഷിരത്തോടുംകൂടി യോനിയുടെ ആകൃതിയായി കുണ്ഡത്തുങ്കലേയ്ക്കു താഴിച്ചയോടുംകൂടി ഇരിക്കണം. തന്റെ ചുവട് വൃത്തമായി രണ്ടുപുറവും അഗ്രത്തുങ്കലേയ്ക്കു ത്രികോണമായി ഇരിയ്ക്കണം, ഋഭംഗികൊണ്ട് യോനിപോലെ ആകൃതി വരുത്തണം.

അഗ്നികോണിലെ അശ്വത്ഥപത്രാകൃതിയാകുന്ന കുണ്ഡമുണ്ടാക്കുവാൻ -

ക്ഷേത്രേ/ത്രാബ്ധിപുടേ പ്രതീച്യപുടയോഃ കർണാർദ്ധസൂത്രം നിജം
സംസ്ഥാപ്യാപ്പതിസന്ധിതഃ സുപരിവർത്യാർക്കീന്ദുസന്ധ്യന്തിമം
താഭ്യാം സൂത്രയുഗം പ്രസാര്യ ഹരിദിഗ്ബാഹ്യാഹിതേഷ്വംശത-
ശ്ചിഹ്നേ/ന്യോന്യമിദം സുയോജ്യ ശിഖികുണ്ഡം യോനിരൂപം ഖനേത്. 27

അബ്ധിപുടേ ക്ഷേത്രേ = ഇവിടെ ഒരു കോൽ ദീർഘവിസ്താരമായിട്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ചതുരശ്രത്തേ നടുവിൽ പൂർവാപരരേഖയും ദക്ഷിണോത്തരരേഖയുമുണ്ടാക്കി നാലു പദമാക്കിയാൽ, പ്രതീച്യപുടയോഃ നിജം കർണാർദ്ധസൂത്രം സംസ്ഥാപ്യ = പടിഞ്ഞാറേ പദങ്ങൾ രണ്ടിന്റേയും നടുവിൽ തന്റെ കോണസൂത്രത്തിൽ പാതിയായുള്ള സൂത്രത്തെ വച്ച്, അപ്പതിസന്ധിതഃ ആർക്കീന്ദു സന്ധ്യന്തിമം സുപരിവർത്യ = ആ സൂത്രം കൊണ്ട് പടിഞ്ഞാറു തുടങ്ങി വടക്കേ ദിക്കിലോളവും വായുകോണിലേ അർദ്ധവൃത്തവുമുണ്ടാക്കു. താഭ്യാം സൂത്രയുഗം പ്രസാര്യ ഹരിദിഗ്ബാഹ്യാഹിതേഷ്വംശതഃ ചിഹ്നേ അന്യോന്യം ഇദം സുയോജ്യ = ആ രണ്ടു വൃത്താർദ്ധത്തിന്റെ അവസാനമായ തെക്കേ ദിക്കീന്നും വടക്കേ ദിക്കീന്നും ഓരോ സൂത്രം കിഴക്കോട്ട് നീട്ടിപ്പിടിച്ച് കിഴക്കേ ദിക്കിൽ നേരെ തന്റെ പഞ്ചാംശം പിറത്തു ഉണ്ടാക്കിയ അടയാളത്തിൽ ഈ സൂത്രത്തെ രണ്ടിനേയും ഒരുമിച്ചുകൂട്ടി രേഖയുമിട്ട്, യോനിരൂപം ശിഖികുണ്ഡം ഖനേത് = യോന്യാകൃതിയായ ഹോമകുണ്ഡത്തേ കുഴിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ ഉണ്ടാക്കുമ്പോൾ ചുറ്റും നാലുകോലായിട്ടു ഒത്തുവരും.

തെക്കെ ദിക്കിലേ അർദ്ധചന്ദ്രാകൃതിയായ കുണ്ഡം ഉണ്ടാക്കുവാൻ-

ക്ഷേത്രം വിഭജ്യ നവധോദഗവാക് ച ഭാഗൌ

ത്യക്ത്വാ/ചലാംശകമിതം പരിവർത്യ സൂത്രം
പ്രാഗാദികാപ്യകകുബന്തമുദഗ് ഭുജാം ച
താവത് പ്രസാര്യ രചയേച്ഛശിഖണ്ഡകുണ്ഡം. 28

ക്ഷേത്രം നവധാ വിഭജ്യ = ഒരു കോൾ സമചതുരമായ ക്ഷേത്രത്തേ തെക്കുവടക്ക് ഒമ്പതായിട്ടു പകുത്താൽ, ഉദക് അവാക് ച ഭാഗൌ ത്യക്ത്വാ = അതിൽ വടക്കേ അറ്റത്തും തെക്കേ അറ്റത്തും ഓരോ അംശത്തെക്കളഞ്ഞ്, അചലാംശകമിതം സൂത്രം പ്രാഗാദി കാപ്യകകുബന്തം പരിവർത്യ = പിന്നെ ഏഴംശത്തോളം നീളമുള്ള ഒരു സൂത്രത്തെ വടക്കേ അറ്റത്തു നടുവിൽവച്ച് കിഴക്കു സൂത്രാഗ്രത്തിങ്കൽ തുടങ്ങി തെക്കു ഭാഗത്തുകൂടെ പടിഞ്ഞാറേ അറ്റത്തോളം ഒരു അർദ്ധവൃത്തത്തേ വരച്ച്, ഉദക് താവദ് ഭുജാം ച പ്രസാര്യ = വടക്കേ അറ്റത്തേ സൂത്രം വൃത്തനേമിയിങ്കലോളം നീട്ടിവരപ്പൂ. ശശിഖണ്ഡകുണ്ഡം രചയേത് = അവയിൽ ഇങ്ങനെ അർദ്ധചന്ദ്രാകൃതിയായ കുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ.

നിരൃതികോണിലേ ത്രികോണകുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ-

ഷഷ്ഠാംശകം യമഹിമാംശുദിശോഃ പ്രതീച്യ-
സൂത്രേ സുയോജ്യ ഹരിദിഗ്ബഹിരങ്കയിത്വാ
തേനൈവ തേഷു സുവിധായ ച സൂത്രപാതം
കുര്യാത് ത്രികോണപരിമണ്ഡിതവഹ്നികുണ്ഡം. 29

ഒരു കോൽ സമചതുരശ്രമായ ക്ഷേത്രത്തിങ്കൽ, ഷഷ്ഠാംശകം പ്രതീച്യസൂത്രേ യമഹിമാംശുദിശോഃ സുയോജ്യ = ചതുരശ്രവിസ്താരത്തിന്റെ ആറിലൊരംശം പടിഞ്ഞാറേ സൂത്രത്തിങ്കൽ തെക്കും വടക്കും കൂട്ടിവയ്ക്കൂ. ഹരിദിഗ്ബഹിഃ തേന ഏവ അങ്കയിത്വാ = നേരേ കിഴക്കു നടുവിൽ ആറിലൊന്നു പുറത്തു മാറ്റി ഒരു അടയാളമിട്ടാൽ, തേഷു സൂത്രപാതം സുവിധായ = ആ അടയാളങ്ങളിൽ തൊട്ടു തെക്കും വടക്കും രേഖകളെ വരച്ച പടിഞ്ഞാറേ സൂത്രാഗ്രങ്ങളിൽ കൂട്ടൂ. ത്രികോണപരിമണ്ഡിതവഹ്നി കുണ്ഡം കുര്യാത് = ഇങ്ങനെ ത്രികോണാകൃതിയായ കുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ.

പടിഞ്ഞാറേ ദിക്കിലെ വൃത്താകാരമായ കുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ-

കർണ്ണാർദ്ധസൂത്രസ്യ ഭുജാർദ്ധതോ/തി-
രിക്താംശകാർദ്ധം ബഹിരർപ്പയിത്വാ
മദ്ധ്യസ്ഥസൂത്രം പരിവർത്ത്യ കുണ്ഡം
കുർവീത ചണ്ഡദ്യുതിമണ്ഡലാഭം. 30

സമചതുരശ്രത്തിങ്കൽ, കർണ്ണാർദ്ധസൂത്രസ്യ ഭുജാർദ്ധതഃ അതിരി

ക്താംശകാർദ്ധം ബഹിഃ അർപ്പയിത്വാ = കോണസൂത്രത്തിന്റെ പാതി എടുത്തു ദിക്സൂത്രത്തിന്മേൽ വച്ചാൽ അധികമായിട്ടുള്ള നീളത്തിന്റെ പാതി നാലുദിക്കുകളും പുറത്തു മാറ്റിവച്ച് മദ്ധ്യസ്ഥസൂത്രം പരിവർത്ത്യ ചണ്ഡദ്യുതിമണ്ഡലാഭം കുണ്ഡം കുർവീത = നടുവിൽ തുടങ്ങി അത്രത്തോളം നീളമുള്ള സൂത്രംകൊണ്ട് വൃത്തം വീശി ആദിത്യമണ്ഡലംപോലെ വൃത്തമായ കുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കു.

ഷട്കോൺകുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ-

അങ്കൗ പ്രകല്പ്യ ഹരിപഞ്ചമദിക്പദിക്സ്ഥൗ
ഷഷ്ഠാംശംതോ ബഹിരതോ നിജമധ്യതശ്ച
ദ്വൗ ദ്വൗ ഝഷൗ പരിദിശോരപി മത്സ്യചിഹ്ന-
ഷട്സൂത്രകൈർവിരചയേദ് രസകോണകുണ്ഡം. 31

ഷഷ്ഠാംശതഃ ഹരിപഞ്ചമദിക്പദിക്സ്ഥൗ ബഹിഃ അങ്കൗ പ്രകല്പ്യ = സമചതുരത്തുങ്കലേ വിസ്താരത്തിൽ ആറൊന്നുകൊണ്ട് പുറത്ത് കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും അടയാളങ്ങളേ ഉണ്ടാക്കി, അതഃ നിജമദ്ധ്യതഃ ച പരിദിശോഃ ദ്വൗ ദ്വൗ ഝഷൌ അപി = അവിടെയും നടുവിലും സൂത്രം വച്ച് അത്രയും വിസ്താരാർദ്ധമായിട്ട് മൂന്നു വൃത്തം വരച്ച് തെക്കും വടക്കുമായിട്ട് ഈരണ്ടു മത്സ്യാകൃതിയേ ഉണ്ടാക്കി, മത്സ്യചിഹ്നഷട്സൂത്രകൈഃ രസകോണകുണ്ഡം വിരചയേത് = ആ മത്സ്യാഗ്രങ്ങളിലും മുമ്പിലത്തേ അടയാളങ്ങളിലും നീളമായിട്ടു ആറു സൂത്രം വരച്ച് ആറു കോണായ കുണ്ഡത്തെ ഉണ്ടാക്കു.

അഷ്ടകുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ-

ക്ഷേത്രം വിഭജ്യ ഫണിഭാഗയുതം സമന്താ-
ത്തദ്ബാഹുസൂത്രദലതോ/ഥ പരിഭ്രമയ്യ
ആഖ്യാസ്യമാനവിധിനാ/ഷ്ടദലം ലിഖിത്വാ
ഖാത്വാ പ്രകല്പയതു പദ്മനിഭം ച കുണ്ഡം. 32

സമന്താത് ഫണിഭാഗയുതം ക്ഷേത്രം വിഭജ്യ = സമചതുരശ്രത്തിങ്കൽ തന്റെ എട്ടിലൊരംശം നാലുപുറത്തും പുറത്തു നീക്കി വേറെ ഒരു ചതുരശ്രമുണ്ടാക്കി, അഥ തദ്ബാഹുസൂത്രദലതഃ പരിഭ്രമയ്യ = അതിന്റെ പാതി എടുത്തു വൃത്തം വരച്ചാൽ ആ വൃത്ത മദ്ധ്യത്തിൽ, ആഖ്യാസ്യമാനവിധിനാ അഷ്ടദലം ലിഖിത്വാ ഖാത്വാ പദ്മനിഭം കുണ്ഡം ച പ്രകല്പയതു = മുകളിൽ പത്മത്തുങ്കൽ പറയുന്നതുപോലെ അഷ്ടദലത്തേ ഉണ്ടാക്കി കുഴിച്ച് അഷ്ടദലാകാരമായ കുണ്ഡത്തെ ഉണ്ടാക്കു.

അഷ്ടാശ്രകുണ്ഡത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ -

ക്ഷേത്രേ തത്ര സമന്തതോ ദിനകരാംശം ന്യസ്യ ത്വര്യശ്രിതേ
കോണേഭ്യോ ഭുജസൂത്രകേഷു നിഹിതൈഃ സൈ്വഃ കർണസൂത്രാർദ്ധകൈഃ
ദ്വൌ ദ്വൌ ദിക്ഷു ഝഷാൻ പ്രകല്പ്യ മകരേഷ്വാസ്ഥാലിതൈരഷ്ടഭിഃ
സൂത്രൈരീശ്വരദിങ്മുഖേ വിരചയേദഷ്ടാശ്രകുണ്ഡം സുധീഃ. 33

സുധീഃ തത്ര ക്ഷേത്രേ = ബുദ്ധിമാനായിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ അവിടെ സമചതുരശ്രക്ഷേത്രത്തിങ്കൽ, സമന്തതഃ ദിനകരാംശം ന്യസ്യ ത്വര്യശ്രിതേ = ചുറ്റും നാലുപുറത്തും വിസ്താരത്തിന്റെ പന്ത്രണ്ടിലൊരംശം നീക്കി പുറമേ ഒരു ചതുരശ്രത്തേക്കൂടി ഉണ്ടാക്കി, ആ ചതുരശ്രത്തിന്റെ നാലുകോണുകളിൽനിന്നും, ഭുജസൂത്രകേഷു നിഹിതൈഃ സൈ്വഃ കർണസൂത്രാർദ്ധകൈഃ = വക്കത്തേ വരയിൽ രണ്ടുപുറത്തും കോണുസൂത്രത്തിന്റെ പാതിനീളമുള്ള സൂത്രംവച്ചു വൃത്തം വീശി, ദിക്ഷു ദ്വൌ ദ്വൌ ഝഷാൻ പ്രകല്പ്യ = നാലു ദിക്കിലും ഈരണ്ടു മത്സ്യാകൃതിയേ ഉണ്ടാക്കി, മകരേഷു ആസ്ഥാപിതൈഃ അഷ്ടഭിഃ സൂത്രൈഃ ഈശ്വര ദിങ്മുഖേ അഷ്ടാശ്രകുണ്ഡം വിരചയേത് = ആ മത്സ്യാഗ്രങ്ങളിൽ എട്ടിലും സൂത്രം വച്ച് അന്യോന്യം സ്പർശിച്ചു രേഖ ഇട്ട് ഈശകോണിൽ അഷ്ടാശ്രമായ കുണ്ഡത്തേയും ഉണ്ടാക്കു. ഇങ്ങനെ കുണ്ഡങ്ങളൊക്കെയും നാലുകോൽ ചുറ്റായിട്ടുതന്നെ ഉണ്ടാക്കുവാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.

ദോർമ്മാത്രകുണ്ഡേ വിധിരേഷ ശേഷേ-
ഷൂന്നീയ തന്വീത സമസ്തമസ്മാത്
കുണ്ഡാനി തത്തദ്ധവനോപപത്ത്യാ
ദ്വിത്ര്യാദിദോരന്തിമിതാന്യപി സ്യുഃ. 34

ഏഷഃ ദോർമാത്രകുണ്ഡേ വിധിഃ = ഈ പറഞ്ഞത് ഒരുകോൽ വിസ്താരമായ കുണ്ഡത്തിലേയ്ക്കുള്ള വിധിയാകുന്നു. ശേഷേഷു അസ്മാത് ഉന്നീയ സമസ്തം തന്വീത = ഇനിയും വലുതായിട്ടും ചെറുതായിട്ടും വേണ്ടുന്നേടത്ത് ഇതിങ്കൽനിന്ന് ഊഹിച്ചു ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളൂ. തത്തദ്ധവനോപപത്ത്യാ ദ്വിത്ര്യാദിദോരന്തിമിതാനി അപി കുണ്ഡാനി സ്യുഃ = അതാതു ഹോമങ്ങളുടെ വലുപ്പച്ചെറുപ്പമനുസരിച്ച് രണ്ടു കോലായിട്ടും മൂന്നു കോലായിട്ടും അരക്കോലായിട്ടും കുണ്ഡങ്ങൾ ഭവിക്കും.

അനന്തരം സ്രുവലക്ഷണത്തേപ്പറയുന്നു.

കുര്യാത് സ്രുവം ഖദിരജം ദ്വിജദാരുജം വാ
മിത്രാംഗുലം ശശധരാംഗുലമസ്യ വക്ത്രം
അങ്ഗാഗ്നിനേത്രയവദീർഘവിതാനനിമ്ന-
ഗർത്തദ്വയം യവദ്ദലാഹിതനേമിവീതം. 35

മൂലാഗ്രശാതയവനിമ്നബിലാർഗളാഢ്യ-
മാശ്യാനപങ്കഗതധേനുപദോപമം ച
മൂലേ യവാഷ്ടകതതം യവഹീനമഗ്രേ
ദണ്ഡം സുവർത്തുളമിളായവവേഷ്ടനാഗ്രം. 36

ഖദിരജം ദ്വിജദാരുജം വാ മിത്രാംഗുലം സ്രുവം കുര്യാത് = കരിങ്ങാലികൊണ്ട് എങ്കിലും പ്ലാശുകൊണ്ട് എങ്കിലും പന്ത്രണ്ടംഗുലം നീളമായിട്ട് സ്രുവത്തേ ഉണ്ടാക്കണം. അസ്യ വക്ത്രം ശശധരാംഗുലം = ഈ സ്രുവത്തിന്റെ മുഖം ചുവട്ടിൽ ഒരംഗുലം നീളംകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കൂ. അവിടെ, അംഗാഗ്നിനേത്രയവദീർഘവിതാനനിമ്നഗർത്തദ്വയം = ആറു യവം നീളവും മൂന്നു യവം വീതിയും രണ്ടു യവം താഴ്ച്ചയുമായിട്ടു പറഞ്ഞ പാതി രണ്ടായിരിക്കുന്ന കുഴിയും, യവദലാഹിതനേമിവീതം = അരയവം കുഴികൾക്കു നേമിയും ചുറ്റം വേണം. മൂലാഗ്രശാതയവനിമ്നബിലാർഗളാഢ്യം = ചുവടും തലയും കൂർത്ത് ഒരു നെല്ലുപോലെ കുഴികളുടെ നടുവിൽ കുഴിയിൽ പാതി ഉയർന്നിരിക്കുന്ന അർഗ്ഗളത്തോടുംകൂടി ഇരിക്കും. ആശ്യാനപങ്കഗതധേനുപദോപമം ച = കുറഞ്ഞോന്നു ഉറച്ചുകിടക്കുന്ന ചളിയിൽ പതിഞ്ഞിരിക്കുന്ന പശുവിന്റെ കുളമ്പുപോലെ സാദൃശ്യമായിരിക്കുന്ന സ്രുവത്തിന്റെ മുഖത്തേ ഉണ്ടാക്കിയാൽ, മൂലേ യവാഷ്ടകതതം അഗ്രയവഹീനം = ചുവട്ടിൽ എട്ടു യവം കനമായും, തലയ്ക്കൽ ഏഴുയവം കനമായും, ഇളായവവേഷ്ടനാഗ്രം സുവർത്തുളം ദണ്ഡം ച കുര്യാത് = തലയ്ക്കൽ ഒരു യവം കനമായിട്ട് ഒരു ചുറ്റോടുംകൂടി ഇരിക്കുമാറും സ്രുവത്തിന്റെ ചുവട്ടിലേ ദണ്ഡിനേയുമുണ്ടാക്കൂ.

ജൂഹുവിനെ ഉണ്ടാക്കുവാൻ -

മാർത്താണ്ഡാംഗുലദൈർഘ്യതച്ഛരദശാംശവ്യാസതീവ്രാ ജൂഹുർ
ബ്രാഹ്മ്യായാമശരാംശതോऽത്ര ചതുരശ്രം പുഷ്കരം കല്പയേത്
അദ്ര്യംശാഹിതമേഖലാവൃതപദാംശാഖാതഗർത്താന്വിതം
തസ്യാഗ്രേ ഗളമർദ്ധവിസ്തൃതിതദർദ്ധായാമതാഭ്യുജ്ജ്വലം. 37

പഞ്ചാംശായതതത്ത്രിപാദശശിപാദവ്യാസമൂലാഗ്രകം
കുര്യാദ്വ്യാസഗുണാംശഖാതഘൃതകുല്യോല്ലാസിതം തന്മുഖം
തച്ഛിഷ്ടേന സുവൃത്തപുഷ്കരദലവ്യാസാഢ്യമൂലാനലാം-
ശോനവ്യാസയുതാഗ്രകം വിരചനേദ്ദണ്ഡം ച ഗോപുച്ഛവത്. 38

മാർത്താണ്ഡാംഗുലദൈർഘ്യതച്ഛരദശാംശവ്യാസതീവ്രാ ബ്രാഹ്മീ ജൂഹുഃ = പന്ത്രണ്ടംഗുലം നീളവും അതിൽ അഞ്ചിലൊരംശം വിസ്താരവും

വിസ്താരത്തിൽ പാതി കനവുംകൂടി ഇരിക്കുന്ന പ്ലാശുകൊണ്ട് ജുഹുവിനെ ഉണ്ടാക്കൂ. അത്ര ആയാമശരാംശതഃ ചതുരശ്രം പുഷ്കരം കല്പയേത് = ജുഹുവിന്റെ പാതി മുകളിൽ നീളത്തിൽ അഞ്ചൊന്നുകൊണ്ടു ചതുരശ്രമായി പുഷ്കരത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ. അദ്ര്യംശാഹിതമേഖലാവൃതപദാംശാഖാതഗർത്താന്വിതം = പുഷ്കരത്തിന് വിസ്താരത്തിൽ ഏഴൊന്നുകൊണ്ട് പകുത്തു മേഖലയും ശിഷ്ടമുള്ളേടത്തു കനത്തിൽ പാതി കുഴിയും ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കണം. തസ്യ അഗ്രേ അർദ്ധവിസ്തൃതതദർദ്ധായാമതാഭ്യുജ്ജ്വലം ഗളാ = ആ പുഷ്കരത്തിന്റെ തലയ്ക്കൽ പാതി വിസ്താരവും, വിസ്താരത്തിൽ പാതി നീളവും ആയിട്ടു ഗളത്തേയുമുണ്ടാക്കൂ. പഞ്ചാംശായതതത്ത്രിപാദശശിപാദവ്യാസമൂലാഗ്രകം വ്യാസഗുണാംശഖാതഘൃതകുല്യോല്ലാസിതം തന്മുഖം = പുഷ്കരത്തോളം നീളവും ചുവട്ടിൽ മുക്കാൽ വീതിയും നടുവിൽ പാതി വീതിയും തലയ്ക്കൽ നാലൊന്നു വീതിയും ആയിട്ട് വിസ്താരത്തിൽ മൂന്നൊന്നു കുഴിച്ച് നെയ്യു പോകുന്ന വഴിയോടുകൂടി ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടുകൂടി ഇരിക്കണം. തച്ഛ്ലിഷ്ടേന = പിന്നെ ചുവട്ടിൽ പാതി നീളമുള്ളതുകൊണ്ട്, സുവൃത്തപുഷ്കരദലവ്യാസാർദ്ധ്യമൂലാനലാംശോനവ്യാസയുതാഗ്രകം ദണ്ഡം ച ഗോപുച്ഛവത് വിരചയേത് = പുഷ്കരവിസ്താരത്തിൽ പാതി കനത്തോടുകൂടിയ ചുവടും അതിൽ മൂന്നൊന്നു കുറച്ച് തലയ്ക്കൽ കനത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ദണ്ഡിനോടും കൂടിയിരിക്കണം. പശുവിന്റെ വാലിനോടു സദൃശമായിട്ട് ജുഹുവിനേയുമുണ്ടാക്കൂ.

അനന്തരം പ്രായശ്ചിത്തപൂർണാഹുതികൾക്ക് വേണ്ടുന്ന മഹാസ്രുക്കിനെ ഉണ്ടാക്കുവാൻ -

ഹസ്തായാമയുഗാംശവിസ്തൃതിതദർദ്ധോത്സേധയുക്താ മഹാ-
സ്രുക്സ്യാദ്വിസ്തൃതിദീർഘപുഷ്കരഗുണാംശാഖാതവൃത്താവടം
ബാഹ്യാദ്യർദ്ധതർദ്ധതദ്ദലവശാച്ഛേഷേ ചതുർദ്ധാ കൃതേ
കുര്യാത്തദ്രശനാത്രയം ത്രിഭിരഥാന്തഃസ്ഥൈഃ ക്രമാദംശകൈഃ. 39

ബാഹ്യേ/ർദ്ധേ ത്രിയവം തദർദ്ധമപരേ/ംശേ തദ്ദലം ചാന്യതഃ
സംശോദ്ധ്യാവടമേഖലാം സുപരിവൃത്താം പീഠമബ്ജോജ്ജ്വലം
ദണ്ഡം ത്ര്യംശതതം ഗളം സസുഷിരം പാദത്രിഭാഗാതതി-
വ്യാസം പാദവിഹീനപുഷ്കരമിതം കുര്യാജ്ജുഹ്വന്മുഖം. 40

ഹസ്തായാമയുഗാംശവിസ്തൃതിതദർദ്ധോത്സേധയുക്തം മഹാസ്രുക് സ്യാത് = ഒരുകോൽ നീളവും ആറംഗുലം വീതിയും മൂന്നംഗുലം കനവും ഉള്ള പ്ലാശുകൊണ്ടുതാൻ കരിങ്ങാലികൊണ്ടുതാൻ മഹാസ്രുക് ഭവിക്കും. വിസ്തൃതിദീർഘപുഷ്കരഗുണാംശാഖാതവൃത്താവടാ = വിസ്താരത്തോളം

നീളമായ പുഷ്കരത്തോടും അതിനു വിസ്താരത്തിൽ മൂന്നൊന്നു താഴ്ചയും വിസ്താരവുംകൂടി വൃത്തമായിരിക്കുന്ന കുഴിയോടുകൂടി ഇരിക്കണം. ശേഷേ ബാഹ്യാദ്യർദ്ധതദ്ദലവശാത് ചതുർദ്ധാകൃതേ = വൃത്തമായ കുഴി നീക്കി പുറമേ ചുറ്റുമുള്ള ചതുരശ്രത്തുങ്കൽ പുറത്തു പാതിയും അതിനകത്തു കാലും അതിനകത്ത് അരയ്ക്കാലും ആയി പകുത്ത് നാലായിട്ട് അംശിച്ചാൽ, അന്തഃസൈഃ ത്രിഭിഃ അംശകൈഃ തദ്രശനാത്രയം കുര്യാത് = അകത്തേ അംശങ്ങൾ മൂന്നും മൂന്നു മേഖലകളായിട്ട് ഉണ്ടാക്കണം. ബാഹ്യേ അർദ്ധേ ത്രിയുവം അപരേ അംശേ തദർദ്ധം അന്യതഃ തദ്ദലം ച സംശോദ്ധ്യ = പിറത്തേ അംശമുള്ളതിന്ന് മൂന്നു നെല്ലിടയും രണ്ടാമത്തെ അംശത്തിന് ഒന്നരനെല്ലിടയും അതിനകത്തേ അംശത്തിന് മുക്കാൽ നെല്ലിടയും ചെത്തിത്താഴ്ത്തുകളഞ്ഞു, സുപരിവൃത്താം അവടമേഖലാം = അകത്തേ അംശങ്ങൾ മൂന്നും കുഴിപോലെ വൃത്തമായിട്ടു മൂന്നു മേഖലകളേ ഉണ്ടാക്കൂ. അബ്ജോജ്ജ്വലം പീഠം ച = പിറത്തേ അരയംശമുള്ളിടത്തു അഷ്ടദലമായ താമരപ്പൂവിന്റെ ഭാഷയുണ്ടാക്കി പിറത്തു ചതുരശ്രമായി പീഠത്തേയുമുണ്ടാക്കൂ, ത്ര്യംശതതം ദണ്ഡം ച = പുഷ്കരത്തിന്റെ മൂന്നൊന്നു കനമായിട്ടു ദണ്ഡിനേയും, ഗളം സസുഷിരം പാദത്രിഭാഗാതതിവ്യാസം = പുഷ്കരത്തിന്റെ മുകളിൽ ഗളത്തിനു മേഖലയുടെ ചുവട്ടിൽകൂടെ സുഷിരത്തോടുകൂടി ഇരിക്കയും പുഷ്കരത്തിന്റെ നാലൊന്നു നീളവും മൂന്നൊന്നു വീതിയുമുണ്ടായിരിക്കയും വേണം. അപ്പോൾ ഗളത്തിന്നൊന്നരയംഗുലം നീളവും രണ്ടംഗുലം വീതിയും വരും. പാദവിഹീനപുഷ്കരമിതം ജുഹൂവത് മുഖം ച കുര്യാത് = പുഷ്കരത്തിന്റെ മുക്കാൽ (നാലരയംഗുലം) നീളവും ജുഹൂപോലെ ചുവട്ടിൽ മുക്കാൽ വീതിയും തലയ്ക്കൽ കാൽവീതിയും നെയ്യു പോകുവാനുള്ള വഴിയുംകൂടി മുഖത്തേയുമുണ്ടാക്കൂ. ഇങ്ങനെ മഹാസ്രുക്കു വേണ്ടുന്നേടത്തു ഉണ്ടാക്കുവാൻ.

ഹോമദ്രവ്യപ്രമാണത്തെ പറയുന്നു -

കർഷാർദ്ധം ഘൃതമോദനം പ്രജുഹുയാദ് ഗ്രാസാർദ്ധകം മുഷ്ടിഗാൻ
ലാജാൻ സ്വപ്രസൃതിപ്രമാൻ സപൃഥുകാൻ ശാലീയവാംസ്തണ്ഡുലാൻ
സക്തൂൻ കർഷമിതാൻ സമുദ്ഗതിലസിദ്ധാർത്ഥാഹ്വയാൻ പഞ്ചശോ
ദൂർവാഗ്രാണി പുനസ്ത്രിശോ ദധിപയഃക്ഷൌദ്രാദി ശുക്ത്യുന്മിതം. 41

കർഷാർദ്ധം ഘൃതം = പലത്തിന്റെ അഷ്ടാംശമായിട്ട് നെയ്യിനേയും, ഓദനം ഗ്രാസാർദ്ധകം = ഹവിസ്സിനേ ഭക്ഷിക്കുന്ന കബളത്തിൽ പാതിയായിട്ടും, മുഷ്ടിഗാൻ ലാജാൻ = ഒരു പിടിയായിട്ട് മലരിനേയും, സ്വപ്രസൃതിപ്രമാൻ സപൃഥുകാൻ ശാലീയവാൻ തണ്ഡുലാൻ = തന്റെ വിരൽ അഞ്ചുകൂടി നിറച്ച് എടുക്കുന്നിടത്തോളവുമായി അവലിനേയും യവ

ത്തേയും അരിയേയും സക്തുൻ കർഷമിതാൻ = അരിവറുത്ത പൊടിയേ കാൽ പലമായിട്ടും, മുദ്ഗതിലസിദ്ധാർത്ഥാഹ്വയാൻ പഞ്ചശഃ = ചെറുപയറ്, എള്ള്, കടുക് ഇത്യാദികളേ അയ്യഞ്ച് ആയിട്ടും, ദൂർവാഗ്രാണി ത്രിശഃ = കറുകകളെ മുമ്മൂന്നായിട്ടും, ദധിപയഃക്ഷൌദ്രാദി ശുക്ത്യന്മിതം ച ജുഹുയാത = തൈര്, പാല്, തേൻ ഇത്യാദി ശുക്തിമാത്രമായിട്ടും, അപ്പം, അട ഇത്യാദി ഓരോന്നായിട്ടും, ചമതകൾ ഒക്കെയും ആറുവിരൽ നീളമായിട്ടും ഹോമിപ്പൂ.

അനന്തരം പദ്മങ്ങളെ പറയുന്നു.

ഏകദ്വിസാഗരകരപ്രമിതാനി താനി
സ്യുർഭദ്രക[4]പ്രഭൃതികാന്യഥ മണ്ഡലാനി
ചക്രാംബുജം ദ്വികരമപ്യവരം വരിഷ്ഠം
തദ്വേദദോഃപ്രഭൃതി പന്നഗഹസ്തനിഷ്ഠം. 42

ഭദ്രകപ്രഭൃതികാനി താനി മണ്ഡലാനി = ഭദ്രകം ശക്തിദണ്ഡ ഷഡ്ദലം ഇത്യാദികളായ പദ്മങ്ങൾ, ഏകദ്വിസാഗരകരപ്രമിതാനി = ഒരു കോൽ വിസ്താരമായിട്ടും രണ്ടുകോൽ വിസ്താരമായിട്ടും (നാലുകോൽ വിസ്താരമായിട്ടും) അധമമദ്ധ്യമോത്തമക്രമേണ ഭവിക്കും. ചക്രാംബുജം ദ്വികരം അപി അവരം = ചക്രാബ്ജമായ പദ്മം രണ്ടുകോൽ വിസ്താരമായാലും അധമം, തദ് വേദദോഃ പ്രഭൃതി പന്നഗഹസ്തനിഷ്ഠം ചക്രാംബുജം വരിഷ്ഠം = നാലുകോൽ വിസ്താരവും ആറുകോൽ വിസ്താരവും (എട്ടുകോൽ വിസ്താരവും) വിസ്താരം ഉണ്ടാക്കുന്നത് ഉത്തമം.

വികൃതികൃതിപുടേ ഷട്ത്രിംശതാऽന്തഃസ്ഥകോഷ്ഠൈർ-
നളിനമവനിപങ്ക്ത്യാ പീഠികാ വീഥികാऽഥ
പുടയുഗപരിക്ലൃപ്താ ദ്വാരശോഭോപശോഭാ-
ऽശ്രിയുതപുടയുഗല്യാ മുദ്രിതാ ഭദ്രകേ സ്യാത്. 43

ഭദ്രകേ വികൃതികൃതിപുടേ = ഭദ്രകമായ പദ്മത്തുങ്കൽ പതിനാറീത് പുടങ്ങൾ ദക്ഷിണോത്തരമായും പൂർവാപരമായുമിട്ട് ഇരുനൂറ്റിയമ്പത്താറു പദങ്ങളുണ്ടാക്കിയാൽ, അന്തഃസ്ഥകോഷ്ഠൈഃ ഷട്ത്രിംശതാ നളിനം = അവറ്റിന്റെ നടുവിലേ മുപ്പത്താറു പദങ്ങളെ ഒന്നാക്കി അഷ്ടദലത്തേയും, അഥ അവനിപങ്ക്ത്യാ പീഠികാ = അതിന്റെ പുറമേയുള്ള ഒരു വരികൊണ്ട് പീഠത്തേയും, അഥ പുടയുഗപരിക്ലൃപ്താ വീഥികാ = അതിന്റെ പുറമേയുള്ള രണ്ടു പുടങ്ങൾക്കൊണ്ടു ഒന്നാക്കി വീഥിയും, ദ്വാരശോഭോപശോഭാശ്രിയുതപുടയുഗല്യാ മുദ്രിതാ ച സ്യാത് = വീഥിയുടെ പുറത്തു ദ്വാ

4. 'പ്രകൃതി' - മുദ്രിതപാഠം.

രം ശോഭ ഉപശോഭ കോണ് ഇവറ്റേ രണ്ടുപുടംകൊണ്ടുകൂടി ഉണ്ടാക്കൂ.

അബ്ജക്ഷേത്രേ യവാംശം ബഹിരഥ[5] പരിതോ/പാസ്യ വൃത്തീകൃതേ/ർദ്ധേ
മിത്രാംശേ/ഗ്രാർത്ഥമന്തസ്സുസമമിഹ[6] ചതുർദ്ധാ വിഭക്തേ ദളാർത്ഥം
സന്ധ്യർത്ഥം കേസരാർത്ഥം ഭ്രമയതു പരിതഃ കർണ്ണികാർത്ഥം ച സൂത്രം
ദിക്കോണാഭ്യന്തരേ/ഷ്ടു[7] ക്ഷിപതു ച പരിതസ്തത്ര സൂത്രാണി തിര്യക്. 44

അഥ അബ്ജക്ഷേത്രേ പരിതഃ യവാംശം ബഹിഃ അപാസ്യ വൃത്തീകൃതേ = പിന്നെ നടുവിലേ അബ്ജദളത്തിൽ മുപ്പത്തിയാറു പദങ്ങളിൽ ചുറ്റും പുറത്തു ഒരു നെല്ലിട നീക്കി ഒരു വൃത്തം വരച്ചാൽ, അർദ്ധേ മിത്രാംശേ അഗ്രാർത്ഥം = വൃത്തത്തിന്റെ പാതിയിൽ പന്ത്രണ്ടിലൊരംശം ദളാഗ്രത്തിന്നായിക്കൊണ്ടും, (അഥ) അന്തഃ സുസമം ചതുർദ്ധാവിഭക്തേ ദളാർത്ഥം സന്ധ്യർത്ഥം കേസരാർത്ഥം കർണ്ണികാർത്ഥം ച പരിതഃ സൂത്രം ഭ്രമയതു = പിന്നെ അകത്തു സമമായി നാലായിട്ട് പകുത്തു ദലത്തിന്നായിട്ടും ദളസന്ധിക്കായിക്കൊണ്ടും കേസരത്തിന്നായിക്കൊണ്ടും കർണ്ണികയ്ക്കായിക്കൊണ്ടും ഇങ്ങനെ സൂത്രംപിടിച്ച് അഞ്ചു വൃത്തങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കൂ. അഥ ദിക്കോണാഭ്യന്തരേ തിര്യക് അഷ്ടസൂത്രാണി തത്ര ക്ഷിപതു = പിന്നെ ദിക്കോണകളുടെ ഇടയിൽ വിലങ്ങീട്ട് എട്ടു രേഖകളേ കേസരദലസന്ധിവൃത്തങ്ങളിലും ഉണ്ടാക്കൂ.

അഗ്രാദിസന്ധിചരമം ദലമദ്ധ്യസംസ്ഥം
സൂത്രം സുവർത്ത്യ പരിലിഖ്യ ദലം തദഗ്രം
തൽസൂത്രസമ്മുഖയാ/ന്തിമവൃത്തസംസ്ഥം
തന്മാത്രസൂത്രമഭിവർത്യ ലിഖേദ് ദ്വിപാർശ്വേ. 45

ദലമദ്ധ്യസംസ്ഥം സൂത്രം അഗ്രാദിസന്ധിചരമം സുവർത്ത്യദലം പരിലിഖ്യ (തദഗ്രം തത്സൂത്രസംമുഖതയാ അന്തിമവൃത്തസംസ്ഥം തന്മാത്രസൂത്രം ദ്വിപാർശ്വേ അഭിവർത്ത്യ ലിഖേദ്) = പിന്നെ ദലങ്ങളുടെ നടുവിൽ ദലവിസ്താരത്തോളമുള്ള സൂത്രം പിന്നെ ദലാഗ്രവൃത്തത്തിങ്കൽ തദ്വൃത്തവിസ്താരതുല്യമായിട്ട് സൂത്രം വച്ച ദലങ്ങളുടെ നേരേ രണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കും അർദ്ധവൃത്തം വരച്ച് ദലാഗ്രങ്ങളേയുമുണ്ടാക്കൂ. ഇങ്ങനെ അഷ്ടദലം വേണ്ടുന്നേടത്ത് ഒക്കെയും വിധി.

ദിശി കരയുഗകോഷ്ഠൈർദ്വാരമന്തർബഹിഷ്ഠൈ-
സ്ത്രിശശിപദവിപര്യസ്തൈശ്ച ശോഭോപശോഭേ
ത്രിഭുവനപദക്ലൃപ്തം കോണമംഭോജപീഠം

5. 'രിഹ' - മുദ്രിതപാഠം, 6. 'മഥ' - മുദ്രിതപാഠം, 7. 'ഷ്ടൗ' - മുദ്രിതപാഠം

ശ്രുതിദഹനപദോദ്യദ്ഗാത്രപാദാന്വിതം ച. 46

ദിശി അന്തർബഹിഷ്ഠൈഃ കരയുഗകോഷ്ഠൈഃ ദ്വാരം = പിന്നെ പുറത്ത് നാലു ദിക്കുകളിലും അകത്തേ വരിയിൽ രണ്ടു പദവും പുറത്തേ വരിയിൽ നാലുപദവും ഒന്നാക്കി ദ്വാരത്തേയും, ത്രിശശിപദവിപര്യസ്തൈഃ ച ശോഭോപശോഭേ = അകത്തു മൂന്നും പുറത്തു ഒന്നും പദങ്ങളേ കൂട്ടി ശോഭകളേയും പിന്നെ അകത്ത് ഒന്നും പുറത്തു മൂന്നും പദങ്ങളേക്കൂട്ടി ഉപശോഭകളേയും, ത്രിഭുവന പദക്ലൃപ്തം കോണം = അകത്തും പുറത്തും മുമ്മൂന്നു പദങ്ങളെക്കൊണ്ട് (കോണുകൾ) നാലിനേയുമുണ്ടാക്കിയാൽ, ശ്രുതിദഹനപദോദ്യദ ഗാത്രപാദാന്വിതം അംഭോജപീഠം ച രചയേത് = നാലു പദംകൊണ്ട് നാലു ദിക്കിലും ഗാത്രങ്ങളോടും മൂന്നു പദംകൊണ്ടു പാദത്തോടുംകൂടി അഷ്ടദലത്തിന്റെ പീഠത്തേയുമുണ്ടാക്കുക.

പീതാ പങ്കജകർണ്ണികാ ദലതതിഃ ശ്വേതാഽന്തരാളം ഹരി-
ദ്വർണ്ണം രക്തരുചോഽശ്രയഃ സിതപദാരക്ഷേത്രകം പീഠകം
വീഥീ കല്പലതാദിചിത്രിതതരാഽഥ ദ്വാരശോഭോപശോ-
ഭാശ്രി സ്യാത് സിതരക്തപീതശിതിവർണ്ണാകീർണ്ണചൂർണ്ണോജ്ജ്വലം. 47

പങ്കജകർണ്ണികാ പീതാ = അഷ്ടദലത്തിന്റെ നടുവിലേ കർണ്ണിക മഞ്ഞൽനിറമായും, ദലതതിഃ ശ്വേതാ = ദലങ്ങൾ എട്ടും അരിപ്പൊടിയിട്ട് വെളുത്തതും, അന്തരാളം ഹരിദ്വർണ്ണം = ദലങ്ങളുടെ ഘടകം പച്ചനിറമായും, ആശ്രയഃ രക്തരുചഃ = അവിടെ ചതുരശ്രം ചുമപ്പായും, (പീഠകം) സിതപദാരക്ഷേത്രകം = പീഠത്തിന്റെ കോണുകൾ വെളുപ്പായും ഗാത്രങ്ങൾ നാലും മഞ്ഞനിറമായും, വീഥീ കല്പലതാദിചിത്രിതതരാ = വീഥികൾ നാലും കല്പലതകളേക്കൊണ്ടും പുഷ്പങ്ങളേക്കൊണ്ടും മനോഹരമായിട്ടും ഉണ്ടാക്കുക. അഥ ദ്വാരശോഭോപശോഭാശ്രി സിതരക്തപീതശിതിവർണ്ണാകീർണ്ണചൂർണ്ണോജ്ജ്വലം സ്യാത് = ദ്വാരം നാലും വെളുത്തനിറമായും ശോഭകൾ എട്ടും ചുമന്ന നിറമായും ഉപശോഭകൾ എട്ടും മഞ്ഞനിറമായും കോണുകൾ നാലും കറുത്തനിറമായും പൊടികളേക്കൊണ്ട് ഏറ്റവും ശോഭിച്ചും ഇരിക്കയും വേണം.

പീതാരുണമൂലപൃഥുലാരുണമദ്ധ്യശുഭ്ര-
ബിന്ദ്വഗ്രകാഃ പ്രതിദലം യുഗളാത്മകാഃ സ്യുഃ
തത്കേസരാ ബഹിരഥ ത്രിഗുണാത്മകാശ്ച[8]
രേഖാ ലഘീയസി മഹീയസി ഭൃതരൂപാഃ. 48

പ്രതിദലം പീതാരുണമൂലപൃഥുലാരുണമദ്ധ്യശുഭ്രബിന്ദ്വഗ്രകാഃ യുഗളാ

8. ത്രിഗുണാത്മികാശ്ച

ത്മകാഃ തത്കേസരാഃ സ്യുഃ = അഷ്ടദലങ്ങളിൽ മഞ്ഞനിറമായി കനം കുറഞ്ഞ ചുവടോടും ചുകന്ന കനം അധികമായ നടുവിനോടും വെളുത്ത നിറമായി ബിന്ദുരൂപമായ അഗ്രത്തോടുംകൂടി ഈരണ്ടു കേസരങ്ങളുമുണ്ടാക്കണം. അഥ ബഹിഃ ലഘീയസി ത്രിഗുണാത്മകാഃ രേഖാഃ = പിന്നെ പുറത്ത് പദ്മം ചെറുത് എങ്കിൽ സത്ത്വരജസ്തമോമയങ്ങളായ മൂന്നു രേഖകളും വേണം. മഹീയസി ഭൂതരൂപാഃ = പദ്മം വലുതായി ഇരിക്കുന്നേടത്ത് പൃഥിവ്യപ്തേജോവായ്വാകാശാത്മകളായിട്ട് മഞ്ഞളും വെളുപ്പും ചുവപ്പും പച്ചയും കറുപ്പുമാകുന്ന രേഖകളേയുമുണ്ടാക്കണം. ഇങ്ങനെ ഭദ്രകം പദ്മം.

അനന്തരം ചക്രാബ്ജപദ്മത്തേ പറയുന്നു.

ചക്രാബ്ജേƒത്ര വികാരവർഗ്ഗപദവത്ക്ഷേത്രേƒന്തരർദ്ധേƒഭിതോ
വീഥീക്ഷേത്രശരദ്വിഭാഗസഹിതേ വൃത്തീകൃതേƒർദ്ധീകൃതേ
ബാഹ്യാർദ്ധേ ദഹനാംശനേമിപരിശിഷ്ടം സ്യാദരക്ഷേത്രകം
ശേഷാർദ്ധേ ശ്രുതിഭാഗനാഭിപരിശിഷ്ടം ചാംബുജക്ഷേത്രകം. 49

അത്ര ചക്രാബ്ജേ വികാരവർഗ്ഗപദവത്ക്ഷേത്രേ = ഇവിടെ ചക്രാബ്ജപദ്മത്തുങ്കൽ പതിനാറു പുടത്തുങ്കൽ ഇരുന്നൂറ്റിയമ്പത്താറു പദമായ ചതുരശ്രക്ഷേത്രത്തുങ്കൽ, അന്തരർദ്ധേ അഭിതഃ = നടുവിലേ എട്ടു പുടത്തിന്റെ നാലുപുറത്തും, വീഥീക്ഷേത്രശരദ്വിഭാഗസഹിതേ (വൃത്തീകൃതേ അർദ്ധീകൃതേ) = ഭദ്രകത്തുങ്കലേപ്പോലെ രണ്ടുപുടംകൊണ്ടു വീഥിയെ ഉണ്ടാക്കിയാൽ വീഥീവിസ്താരത്തേ അഞ്ചായിട്ടു പകുത്തതിൽ രണ്ടംശം അകത്തു കൂട്ടി ഒരു സൂത്രം പിടിച്ച് വൃത്തത്തേയും ആ വൃത്തത്തിന്റെ പാതിയായിട്ട് അകത്തു ഒരു വൃത്തത്തേയുമുണ്ടാക്കിയാൽ, ബാഹ്യാർദ്ധേ ദഹനാംശനേമിപരിശിഷ്ടം അരക്ഷേത്രകം = പുറത്തേ വൃത്താന്തരാളത്തേ മൂന്നാക്കി പകുത്തതിൽ പിറത്തേ അംശം നേമിക്കായിട്ട് ഒരു വൃത്തത്തേയും വരപ്പൂ. ശേഷം അകത്തേ രണ്ടംശമുള്ളത് അരങ്ങളുടെ സ്ഥാനമായിട്ടു ഭവിക്കും. ശേഷാർദ്ധേ ശ്രുതിഭാഗനാഭിപരിശിഷ്ടം അംബുജക്ഷേത്രകം ച (സ്യാദ്) = അകത്തേ വൃത്താന്തരാളത്തേ നാലായിട്ടു പകുത്തതിൽ പുറത്തേ അംശം നാഭിയുടെ സ്ഥാനമായിട്ടു ഒരു വൃത്തം വരച്ച്, ശേഷം അകത്തേ മൂന്നു അംശവും അഷ്ടദളത്തിന്റെ സ്ഥാനമായിട്ടും ഭവിക്കും.

പ്രാഗ്വത് പഞ്ചവിഭക്തമംബുജപദം ത്രിത്രിദ്വിഭക്തം ക്രമാത്
കൃത്വാ നാഭ്യരനേമികം ച പരിവർത്ത്യാരാണ്യഥാസ്ഥാലയേത്
ദിക്സൂത്രസ്പൃഗരാന്തവൃത്തനിഹിതൈരാകർണ്ണികാന്തായതൈഃ
സൂത്രൈർദ്വാദശധാ ഭ്രമാദരപദം ഷോഢാ ച ഭങ്ക്ത്വൈകശഃ. 50

പഞ്ചവിഭക്തം അംബുജപദം പ്രാഗ്വത് = അഞ്ചായിട്ടു പകുത്ത് അഷ്ടദലത്തേ മുമ്പിലേപ്പോലെ നടുവിലുണ്ടാക്ക. നാഭ്യരനേമികം ത്രിത്രിദ്വിഭക്തം കൃത്വാ = നാഭിസ്ഥാനത്തേയും അരസ്ഥാനത്തേയും മൂന്നായിട്ടും നേമിസ്ഥാനത്തേ രണ്ടായിട്ടും പകുത്തു, പരിവർത്ത്യ = ഈ ഭാഗങ്ങളിൽ വൃത്തത്തേ വരച്ച്, അരാണി ആസ്ഥാലയേത് = പിന്നെ അരങ്ങളേ ഉണ്ടാക്ക. ദിക്സൂത്രസ്പൃഗരാന്ത വൃത്തിനിഹിതൈഃ ആകർണ്ണികാന്തായതൈഃ സൂത്രൈഃ ഭ്രമാദ് അരപദം ദ്വാദശധാ ഭങ്ക്ത്വാ = നാലു ദിക്കുകളിലും നേരേയുള്ള ദിക് സൂത്രങ്ങളിൽ സ്പർശിച്ച് അരത്തിന്റെ അവസാനത്തുങ്കൽ വൃത്തനേമിയിങ്കൽവച്ച് അഷ്ടദലകർണ്ണികാമദ്ധ്യത്തോളം നീളവുമായിരിക്കുന്ന ചരടിനേക്കൊണ്ട് രണ്ടുപുറത്തേയ്ക്കും നീട്ടിപ്പിടിച്ച് അരാന്തവൃത്തനേമിയിങ്കൽ സൂത്രാഗ്രം ചെല്ലുന്നേടത്തു ബിന്ദുക്കളേ ഉണ്ടാക്ക. ഇങ്ങനെ നാലുദിക്കുകളിലും സൂത്രംവരച്ച് രണ്ടുപുറത്തേയ്ക്കും സൂത്രാഗ്രം ചെല്ലുന്ന വൃത്തനേമിയിങ്കൽ ബിന്ദുക്കൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ എട്ടു ബിന്ദുക്കളും നാലു ദിക്കുകളും ആയിട്ടു വൃത്തനേമി പന്ത്രണ്ടായിട്ടു പകുത്തുവരും. അവിടെ സൂത്രം വച്ചു മൂന്നു വൃത്തത്തിലും വിലങ്ങിട്ടു വരപ്പൂ. ഏകശഃ ഷോഢാ ച ഭങ്ക്ത്വാ .... ണ്ടും ചുമപ്പുകൊണ്ടും, അനന്തരം കൃഷ്ണരുക് = അന്തരാളങ്ങൾ പന്ത്രണ്ടും കറുത്തപൊടികൊണ്ടും പൂരിപ്പൂ. പര്യായാരുണപീതരുക് പ്രധിഗണഃ = പ്രധികൾ അകത്തേതും പുറത്തേതും ഒന്നിടയിട്ട് ചുമപ്പും മഞ്ഞളുംകൊണ്ടും പൂരിപ്പൂ. അന്യദ് ഭദ്രകോദ്ദിഷ്ടവത് = ശേഷം അഷ്ടദലവും വീഥിയും ദ്വാരശോഭാദികളും ഭദ്രകത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞപോലെ പൊടികളേക്കൊണ്ടു പൂരിപ്പൂ.

അനന്തരം ശക്തിദണ്ഡപദ്മത്തേ ഉണ്ടാക്കുവാൻ–

ധൃതികൃതിപുടേക്ഷേത്രേ മദ്ധ്യേ വിധായ വിധാനതോ
വികൃതികൃതിസംഖ്യാതൈഃ കോഷ്ഠൈഃ സമീരിതഭദ്രകം
ലിഖതു പരിതഃ പങ്ക്തൗ ശക്ത്യഷ്ടകം രസകോഷ്ഠകൈർ–
ദിശി വിദിശി ച സ്വോപാന്തഃസ്ഥോപകോഷ്ഠദലാഞ്ചലം. 53

ധൃതികൃതിപുടക്ഷേത്രേ മദ്ധ്യേ വിധാനതഃ വികൃതികൃതിസംഖ്യാതൈഃ കോഷ്ഠൈഃ = പതിനെട്ടു പുടങ്ങളേക്കൊണ്ട് മുന്നൂറ്റി ഇരുപത്തിനാലു പദങ്ങളോടുകൂടി സമചതുരശ്രക്ഷേത്രത്തേ ഉണ്ടാക്കിയാൽ അതിന്റെ നടുവിൽ മുമ്പേ ഇരുനൂറ്റിയമ്പത്തിയാറു പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിധിപോലെ, സമീരിതഭദ്രകം വിധായ = ഭദ്രകമാകുന്ന പദ്മത്തെ ഉണ്ടാക്കിയാൽ, പരിതഃ പങ്ക്തൗ ദിശി(വിദിശി) ച രസകോഷ്ഠകൈഃ സ്വോപാന്തഃ സ്ഥോപകോഷ്ഠദലാഞ്ചലം ശക്ത്യഷ്ടകം ലിഖതു = ഭദ്രകത്തിന്റെ പുറത്തു എട്ടുവരിയായിട്ടു അറുപത്തെട്ടു പദങ്ങളുള്ളതിൽ ദിക്കു നാലിലും

കോണുകൾ നാലിലും ആറാറു പദങ്ങളെക്കൊണ്ട് തന്റെ ഒടുക്കത്തിന്റെ അടുത്ത പദങ്ങൾ രണ്ടുപുറത്തു പാതി പദത്തിൽ അഗ്രത്തോടുംകൂടി ഇരിക്കുന്ന എട്ടു ശക്തികളേ ഉണ്ടാക്കണം.

മദ്ധ്യേശക്തി പദദ്വയേന രചയേന്മുഷ്ടിം ദിശാസ്വശ്രിഷു
ത്യക്ത്വാ കോണഗതൈകകം പദയുജാ തത്പ്രാന്തയുക്സ്ഥാസ്നാ
മുഷ്ട്യദ്രിഷ്ടപദാന്തപാർശ്വയുഗദോഃ സൂത്രേണ ശക്ത്യഗ്രകേ
തത്താർതിയകകോഷ്ഠമദ്ധ്യമിളിതാഗ്രേണാലിഖേദ്ദ്വേ അപി. 54

മദ്ധ്യേശക്തി = ശക്തികളുടെ നടുവിൽ, ദിശാസു പദദ്വയേന മുഷ്ടിം രചയേത് = ദിക്കുകളിൽ രണ്ടു പദംകൊണ്ട് പിടിപ്പാനുള്ള മുഷ്ടിയേ ഉണ്ടാക്കു. അശ്രിഷു കോണഗതൈകകം ത്യക്ത്വാ = കോണുകളിൽ നാലിലും കോണിലേ ഒരു പദത്തേ നീക്കി, തത്പ്രാന്തയുക്സ്ഥാസ്നാ പദയുജാ മുഷ്ടിം രചയേത് = കോണപദത്തിന്റെ രണ്ടു പുറത്തുമുള്ള പദങ്ങൾ രണ്ടുകൊണ്ട് മുഷ്ടിസ്ഥാനത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ. മുഷ്ട്യദ്രിഷ്ടപദാന്തപാർശ്വയുഗദോഃ സൂത്രേണ തത്താർത്തീയകകോഷ്ഠമദ്ധ്യമിളിതാഗ്രേണ ശക്ത്യഗ്രകേ ദ്വേ അപി ആലിഖേത് = മുഷ്ടികൾക്കു പറഞ്ഞ പദങ്ങൾ രണ്ടിന്റെ അറ്റത്ത് രണ്ടു പുറത്തുനിന്നും രണ്ടു സൂത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടും അതിന്റെ മൂന്നാമത്തേ പദത്തിന്റെ നടുവിൽ കൂർത്ത അഗ്രം വരുമാറ് ശക്തികളുടെ അഗ്രങ്ങൾ പുറത്തും വരപ്പൂ.

വിന്യസ്യച്ഛോടികാം മുഷ്ട്യഭിഹിതപദയുങ്മദ്ധ്യദിക്സൂത്രസംസ്ഥാം
സൂത്രം താവത്പ്രമാണം ഭ്രമയതു ബഹിരന്തശ്ചദോസ്സൂത്രസംസ്ഥം
സൂത്രം തത്പ്രാന്തയോസ്തദ്ദലമിതമപി സംവർത്തയേത് കോണസിദ്ധ്യൈ
ദിശ്യേവം കോണമുഷ്ടിം വിരചയതു തഥാ സന്ധിഭഗ്നാലഗ്നം. 55

മുഷ്ട്യഭിഹിതപദയുങ്മദ്ധ്യദിക്സൂത്രസംസ്ഥാം ഛോടികാം വിന്യസ്യ = മുഷ്ടികൾക്കുള്ള പദങ്ങൾ രണ്ടിന്റേയും നടുവിലേ രേഖയിങ്കൽ ഇടത്തോട്ടും അകത്തോട്ടും ചോട്ടിലും മാനത്തേവച്ച്, ദോസ്സൂത്രസംസ്ഥം താവത് പ്രമാണം സൂത്രം ബഹിഃ അന്തഃ ച ഭ്രമയതു = ഭുജാസൂത്രത്തേൽ വച്ചു അത്രമാത്രം നീളമുള്ള ചരടുകൊണ്ട് പുറത്തോട്ടും അകത്തോട്ടും രണ്ടു അർദ്ധവൃത്തത്തേ വരപ്പൂ.

'ചതുരശ്രത്രിഭാഗാർദ്ധം ചതുർത്ഥാംശേന യോജയേത്
തദർദ്ധാർദ്ധവിഭക്തം തു ഛോടികാമാനമീരിതം.'

ഇതുകൊണ്ടു ഛോടികാപ്രമാണത്തേ അറിഞ്ഞുകൊള്ളൂ. തത് പ്രാന്തയോഃ കോണസിദ്ധ്യൈ തദ്ദല(മിത)ം അപി സംവർത്തയേത് =

കോണുകൾ ഉണ്ടാവാനായിക്കൊണ്ട് അവ രണ്ടിന്റേയും തലയ്ക്കൽ രണ്ടു പുറത്തും മുമ്പിലത്തേ വൃത്താർദ്ധമായ സൂത്രം വരച്ച് വൃത്തം വരച്ച് കോണുകളും വരുത്തൂ. ഏവം ദിശി = ഇങ്ങനെ ദിക്കുകളിലേ മുഷ്ടി ഉണ്ടാക്കുംപ്രകാരം. തഥാ സന്ധിഭഗ്നാവലഗ്നം കോണമുഷ്ടിം വിരചയതു = അപ്രകാരംതന്നെ കോണുകളിൽ രണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കും വളഞ്ഞിരിക്കുമാറു കോണമുഷ്ടിയേയും ഉണ്ടാക്കൂ.

ശക്ത്യഗ്രാന്തരമുഷ്ടിശിഷ്ടപദവർണ്ണം രക്തപീതാരുണാ-
കൃഷ്ണം ശ്യാമളകോണഗൈകകവിരാജദ്ദേവതാവിഗ്രഹം
ശോഭേ പിതഹരിദ്രുചീ വിരചയേത് കോണം ത്രിശൂലോജ്ജ്വലം
പീതാം വീഥിമഥാംഘ്രിഗാത്രമസിതാരക്തം പരം പൂർവവത്. 56

ശക്ത്യഗ്രാന്തമുഷ്ടിശിഷ്ടപദവർണ്ണം രക്തപീതാരുണാകൃഷ്ണം = ശക്തികളുടെ തലയ്ക്കലേ പദം ചുവപ്പുകൊണ്ടും നടുവിലേ പദങ്ങൾ മഞ്ഞൾകൊണ്ടും മുഷ്ടികൾ ചുവപ്പുകൊണ്ടും ശിഷ്ടമുള്ള നിറങ്ങൾ ഒക്കെയും കറുപ്പുകൊണ്ടും പൂരിപ്പൂ. ശ്യാമളകോണഗൈകകവിരാജദ്ദേവതാവിഗ്രഹം വിരചയേത് = പച്ചനിറമായിട്ട് കോണുകൾ നാലിലും ശോഭിക്കുമാറ് ഭഗവതിയുടെ സ്വരൂപത്തേയുമുണ്ടാക്കൂ. ശോഭേ പീതഹരിദ്രുചീ = ശോഭകൾ മഞ്ഞയായിട്ടും ഉപശോഭകൾ പച്ചനിറമായിട്ടും, കോണം ത്രിശൂലോജ്ജ്വലം = കോണുകൾ നാലും ശൂലരേഖയോടുകൂടീട്ടും, പീതാംവീഥിം = മഞ്ഞളേക്കൊണ്ടു വീഥിയേ ഒക്കെയും, അംഘ്രിഗാത്രം അസിതാരക്തം = അഷ്ടദലത്തിന്റെ ചുറ്റുമുള്ള പീഠത്തിന്റെ കാലുകൾ കറുത്തനിറമായിട്ടും ഗാത്രങ്ങൾ മഞ്ഞനിറമായിട്ടും പൊടികളേ നിറപ്പൂ. പരം പൂർവവത് = ശേഷമുള്ള അഷ്ടദലവും ദ്വാരകോണുകളും ഭദ്രകത്തുങ്കലേപ്പോലെതന്നെ ഉണ്ടാക്കൂ.

അനന്തരം ഷഡ്ദലപദ്മത്തെ ഉണ്ടാക്കുവാൻ -

കുര്യാത് ഷഡ്ദലമബ്ധിവർഗപുടകേ/ത്രാന്തശ്ചതുഷ്കസ്ഥര-
ദ്വ്യത്തേഷു ത്രിഷുകർണ്ണികാം ച ദലസന്ധീൻ ഷഡ്ദലാന്യംശകൈഃ
സന്ധ്യർധേ/ത്ര തു കേസരാംശ്ച രചയേദ് ദ്വാരാണി ദിക്ഷു ദ്വികൈഃ
കോണാന്യേകപദൈരിതീഷുജനഷി സ്യാത് ഷഡ്ദലം മണ്ഡലം. 57

അബ്ധിവർഗപുടകേ ഷഡ്ദലം കുര്യാത് = പതിനാറു പദമായിരിക്കുന്ന സമചതുരശ്രക്ഷേത്രത്തുങ്കൽ ഷഡ്ദലമായ പദ്മത്തേ ഉണ്ടാക്കൂ. അത്ര അന്തശ്ചതുഷ്കസ്ഥരദ്വ്യത്തേഷു ത്രിഷു = അകത്തേ നാലു പദങ്ങളേ ഒന്നാക്കിയാൽ അവിടെ സമാന്തരങ്ങളായി മൂന്നു വൃത്തങ്ങളേ ഉണ്ടാക്കി, അംശകൈഃ കർണ്ണികാംദലസന്ധീൻ ഷഡ്ദലാനി ച = നടുവിൽ കർ

ണ്ണികയേയും അതിന്റെ പുറമേ ദലസന്ധികളേയും വൃത്തത്തിന്റെ പാതി എടുത്തു വൃത്തനേമിയിങ്കൽ തെക്കും വടക്കും രണ്ടു പുറത്തുവച്ച് വൃത്തനേമിയെ ആറാക്കിപ്പകുത്ത് ഷഡ്ദലങ്ങളേയുമുണ്ടാക്കു. അത്ര സന്ധ്യർധേ തു കേസരാൻ ച = ഇവിടെ ദലസന്ധികളിൽതന്നെ കേസരങ്ങളേയുമുണ്ടാക്കു. ദിക്ഷു ദ്വികൈഃ ദ്വാരാണി = നാലു ദിക്കുകളിലും പുറത്തേ ഈ രണ്ടു പദംകൊണ്ട് ദ്വാരങ്ങളേയും, ഏകപദൈഃ കോണാനി = ഒരു പദംകൊണ്ട് കോണുകളേയുമുണ്ടാക്കി അഷ്ടദലത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞപോലെ പൊടികളെക്കൊണ്ട് പൂരിപ്പൂ. ഇതി ഇഷുജനഷി ഷഡ്ദലം മണ്ഡലം സ്യാത് = ഇപ്രകാരം സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ ഷഡ്ദലമായിരിക്കുന്ന പദ്മം ഭവിക്കും.

അനന്തരം മന്ത്രോപദേശത്തിന്റെ പ്രകാരത്തേ പറയുന്നു.

സമ്യക്സാധിതമണ്ഡപേ/ഥ ജനിമജ്ജാജ്വല്യമാനാനലോ-
ദ്ദീപ്തേ സ്വേപ്സിതമന്ത്രദൈവതസമിജ്യാഭ്യുജ്ജ്വലന്മണ്ഡലേ
ക്വാഥോദാദിസുസംഭൃതാഞ്ചിതഘടാഢ്യേ ദീക്ഷണീയം ഗുരുഃ
ശുദ്ധം പ്രാശിതഗവ്യമന്തരുപനീയ സ്ഥാപയേദഗ്രതഃ. 58

സമ്യക് സാധിതമണ്ഡപേ = ലക്ഷണയുക്തമായി ഏകയോനിയായിട്ട് ഒരു മണ്ഡപത്തേ ഉണ്ടാക്കി മണ്ഡപസംസ്കാരത്തേച്ചെയ്ത്, ജനിമജ്ജാജ്വല്യമാനാനലോദ്ദീപ്തേ = മണ്ഡപത്തിൽ ഹോമകുണ്ഡത്തിൽ അഗ്നിജനനത്തേയും ചെയ്തു, സ്വേപ്സിതമന്ത്രദൈവത സമിജ്യാഭ്യുജ്ജ്വല മണ്ഡലേ = തനിക്ക് ഇഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ദേവനേ അതാത് മണ്ഡലപദ്മത്തിങ്കൽ പൂജിച്ച, ക്വാഥോദാദിസുസംഭൃതാഞ്ചിതഘടാഢ്യേ = നാല്പാമരത്തൊലി കഷായംവച്ച വെള്ളംകൊണ്ടുതാൻ പഞ്ചഗവ്യംകൊണ്ടുതാൻ നിറച്ച് ഒരു കലശത്തേയും പൂജിച്ച് ഇങ്ങനെ ചെയ്തിരിക്കുന്ന മണ്ഡപത്തിലെങ്കിലും ഗുരുഗൃഹാദികളിൽ സ്ഥലശുദ്ധ്യാദി ഇത്രയും ചെയ്തിരിക്കുന്നേടത്തു എങ്കിലും, ഗുരുഃ ദീക്ഷണീയം പ്രാശിതഗവ്യം ശുദ്ധം ശിഷ്യം അന്തഃ ഉപനീയ അഗ്രതഃ സ്ഥാപയേത് = ആചാര്യൻ മന്ത്രദീക്ഷയ്ക്ക് യോഗ്യനായി തലേനാൾ പഞ്ചഗവ്യപ്രാശനവും ഗായത്രീജപവും ചെയ്തു ശുദ്ധനായിക്കുളിച്ചുവന്നിരിക്കുന്ന ശിഷ്യനെ ആ മണ്ഡപത്തിന്റെ അകത്തുകൊണ്ടുപോയി തന്റെ മുമ്പിൽ സ്വസ്തികപദ്മത്തിങ്കൽ പലകമേൽ ഇരുത്തു.

പൃഥ്വ്യാദിപ്രതിസർഗവിഗ്രഹവിശുദ്ധ്യുത്പത്തിമന്ത്രോദയ-
ന്യാസാർച്ചേശകരാഭിമർശവിധിഭിഃ സംശുദ്ധബുദ്ധാത്മനി
തത്രാരാധിതമണ്ഡലാധിഗതദേവേക്ഷാത്തപുണ്യോച്ചയേ-

ന്വാരബ്ധേ/ഥ കരോതു തത്ത്വഹവനം തത്സംസ്കിയാർഹം സുധിഃ. 59

സുധീഃ = ബുദ്ധിമാനായിരിക്കുന്ന ഗുരു, അഥ പൃഥ്വ്യാദിപ്രതിസർഗ്ഗ വിഗ്രഹവിശുദ്ധ്യുത്പത്തിമന്ത്രോദയന്യാസാർച്ചേശകരാഭിമർശവിധിഭിഃ = പിന്നെ ശിഷ്യന്റെ ശരീരത്തിങ്കൽ ഭൂതസംഹാരവും ശോഷണാദിയും ഭൂതസൃഷ്ടിയും സംവത്സരോഷിതവും അണ്ഡഭേദവും ലിപിപ്രാണായാമവും ലിപിന്യാസവും മന്ത്രോദയപ്രാണായാമവും പീഠന്യാസവും ചെയ്തു പീഠംപൂജിച്ച ഇഷ്ടമായ ദേവന്റെ മൂലംകൊണ്ട് ആവാഹിച്ച് പൂജിച്ച് നിവേദ്യസ്ഥാനത്ത് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്ത് ദേവന്റെ മൂലമന്ത്രമെഴുതി ഗുരുവിന്റെ കൈകൊണ്ട് ശിരസ്സിൽ തൊട്ടുജപിച്ച്, സംശുദ്ധബുദ്ധാത്മനി = പരിശുദ്ധമായ മനസ്സിങ്കൽ ജ്ഞാനമാർഗ്ഗത്തേ ഉപദേശിച്ച്, തത്ര ആരാധിതമണ്ഡലാധിഗതദേവേക്ഷാത്തപുണ്യോച്ചയേ = അവിടെ മണ്ഡലപൂജയേ ചെയ്തിരിക്കുന്ന ദേവന്റെ ദർശനാർത്ഥം ശിഷ്യനേക്കൊണ്ട് പുഷ്പാരാധനയും പ്രദക്ഷിണനമസ്കാരങ്ങളും ചെയ്താൽ സുകൃതത്തോടുംകൂടിയിരിക്കുന്ന ശിഷ്യൻ, അന്വാരബ്ധേ = തുടർന്ന് ഇരുന്ന്, തത്സംസ്കിയാർഹം തത്ത്വഹവനം കരോതു = ശിഷ്യസംസ്കാരയോഗ്യമായിരിക്കുന്ന തത്ത്വഹോമത്തേ അന്വാധാനാദി തുടങ്ങി അഗ്നിമുഖാന്തത്തേയും ചെയ്വൂ.

ഹുത്വാജ്യം മനുഭിഃ ശതം വിഹിതബീജസ്യൈഃ പൃഥിവ്യാദിഭി-
ർമന്ത്രീ തത്ര നിവൃത്തിപൂർവകകലാത്മാന്തൈഃ ക്രമാത് പഞ്ചഭിഃ
അന്ത്യം സ്വാത്മനി പൂർണ്ണയാ പരതരേ നീത്വാ സമിത്പൂർവകം
ഹുത്വാ നിഷ്കൃതയേ/സ്ത്രതഃ പ്രണവതഃ ശാന്ത്യൈ ച താവദ്ധുനേത്. 60

തത്ര മന്ത്രീ = അവിടെ മന്ത്രജ്ഞനായിരിക്കുന്ന ഗുരു പിന്നീട്, വിഹിതബീജസ്യൈഃ പൃഥിവ്യാദിഭിഃ നിവൃത്തിപൂർവ്വകകലാത്മാന്തൈഃ പഞ്ചഭിഃ മനുഭിഃ ശതം ആജ്യംഹുത്വാ = ഹ്ളാം ഹ്വീം ഹ്രൂം ഹ്വൈം ഹ്വൗം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ബീജങ്ങളോടുംകൂടി പൃഥിവ്യാദി പഞ്ചഭൂതമന്ത്രങ്ങളിൽ 'നിവൃത്തികലാത്മനേ സ്വാഹാ' എന്നു ഒടുക്കം കൂട്ടിയിരിക്കുന്ന അഞ്ചു മന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു വെവ്വേറേ നൂറ് ആജ്യാഹുതികളേ ചെയ്വൂ. 'ഹ്ലാം പൃഥിവ്യാത്മനേ സ്വാഹാ', 'ഹ്വീം അബാത്മനേ പ്രതിഷ്ഠാകലാത്മനേ സ്വാഹാ', 'ഹ്രൂം തേജ ആത്മനേ വിദ്യാകലാത്മനേ സ്വാഹാ', 'ഹ്വൈം വായ്വാത്മനേ ശാന്തികലാത്മനേ സ്വാഹാ', 'ഹ്വൗം ആകാശാത്മനേ സ്വാഹാ' ഇങ്ങനെ മന്ത്രങ്ങൾ. അന്ത്യം പൂർണ്ണയാ പരതരേ സ്വാത്മനി നീത്വാ = ഒടുക്കത്തേ തത്ത്വത്തേ പൂർണ്ണാഹുതികൊണ്ട് പരമാത്മാവിങ്കൽ യോജിപ്പിച്ച്, സമിത്പൂർവകം നിഷ്കൃതയേ അസ്ത്രതഃ ശാന്ത്യൈ പ്രണവതഃ ച താവദ് ഹുനേത് = പിന്നെ മൂലംകൊണ്ടു

സമിദാജ്യഹവിരാജ്യങ്ങളെ നൂറ്റെട്ടിനെ ഹോമിച്ച് പ്രായശ്ചിത്തത്തിനായിക്കൊണ്ടു അസ്ത്രംകൊണ്ടും ദോഷശാന്തിക്കായിക്കൊണ്ട് പ്രണവം കൊണ്ടും നൂറ്റെട്ടിനേ ഹോമിപ്പൂ.

കൃത്വാ ഹോമസമാപ്തിമത്ര പരിശുദ്ധേ ധാരണാഭിസ്തതഃ
ക്ഷേത്രേ ക്ഷേത്രവിദം സുയോജ്യ ജനയിത്വാ താത്ത്വികം വിഗ്രഹം
സാകല്യം പരികല്പ്യ പൂർണ്ണകലശേനാസിച്യ ദേവാഗ്രതഃ
സംശ്രാവ്യാണ്വരം തദർഹസമയാദ്യം ച സ്വയം ശിക്ഷയേത്. 61

ഹോമസമാപ്തിം കൃത്വാ = പിന്നെ സ്വിഷ്ടകൃദാദി ഹോമത്തേ ചെയ്ത്, തതഃ ധാരണാഭിഃ പരിശുദ്ധേ അത്ര ക്ഷേത്രേ = ഭൂതസംഹാരവും ശോഷണാദിയും ചെയ്തിരിക്കുന്ന ശിഷ്യന്റെ ദേഹത്തുങ്കൽ സമ്പാതത്തെ സ്പർശിച്ച്, ക്ഷേത്രവിദം സുയോജ്യ = ജീവാത്മാവിനേ ഹൃദയത്തുങ്കൽ യോജിപ്പിച്ച്, താത്ത്വികം വിഗ്രഹം ജനയിത്വാ = തത്ത്വങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ച് ലിപിന്യാസാദി പീഠാന്യാസാന്തം ചെയ്ത് പീഠം പൂജിച്ച് ആവാഹിച്ചാൽ, സാകല്യം പരികല്പ്യ = ലിപിതത്ത്വമൂലാക്ഷരങ്ങളെ ന്യസിച്ച് ജീവാത്മാവിനേ സകളസ്വരൂപമായി കല്പിച്ച് ഉപഹാരങ്ങളേക്കൊണ്ടു അടുത്ത സ്നാനകാലത്ത്, പൂർണ്ണകലശേന ആസിച്യ = നീരാജനത്തേ ഉഴിഞ്ഞ് പൂജിച്ചിരിക്കുന്ന കഷായകലശംകൊണ്ട് അഭിഷേകത്തേ ചെയ്ത് വസ്ത്രാദിപൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്ത്, ദേവാഗ്രതഃ അണ്വരം സംശ്രാവ്യ = മണ്ഡലത്തുങ്കൽ പൂജിച്ചിരിക്കുന്ന ദേവന്റെ മുമ്പിൽ ശിഷ്യനേ ഇരുത്തി ശിഷ്യന്റെ മുമ്പിൽ മന്ത്രാക്ഷരത്തേ ഒരു ഓലയിലെഴുതിവച്ച് ദേവനേ അതിങ്കൽ പൂജിച്ച് ആ എഴുത്തിനേ എടുത്ത് ശിഷ്യന്റെ കൈയിൽ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകളോടുംകൂടി മന്ത്രാക്ഷരത്തേ ചൊല്ലിക്കൊടുത്ത് മാലയിൽ നോക്കിച്ചൊല്ലിപ്പൂ. അംഗവും ധ്യാനവും കൂടെ ചൊല്ലിപ്പൂ. തദർഹസമയാദ്യം ച സ്വയം ശിക്ഷയേത = ഈ മന്ത്രത്തേ ജപിപ്പാനുള്ള കാലത്തേയും അതിന്റെ ഫലത്തേയുംകൂടെ കേൾപ്പിപ്പൂ.

ഇവിടെ പ്രസ്തുതങ്ങളായിരിക്കുന്ന മന്ത്രങ്ങളുടെ ഉദ്ധാരത്തെ പറവാൻ തുടങ്ങുന്നേടത്ത് സകലമന്ത്രങ്ങളിലും വച്ച് ഉത്തമമായിരിക്കുന്ന പ്രണവത്തിന്റെ ഉദ്ധാരത്തേ പറയുന്നു.

ആദ്യേഷുസ്വരഭാന്തബിന്ദുരുദിതസ്താരാഭിധോ മന്ത്രരാഡ്
ബ്രഹ്മാദ്യോ/സ്യ മുനിഃ പ്രജാപതിരഥോ ദൈവ്യാദിഗായത്ര്യപി
ഛന്ദഃ സ്യാന്മനദേവതാ ച പരമാത്മാ ക്ലീബഹീനസ്വര-
ദ്വന്ദ്വാന്തർഗ്ഗതതാരതോ/ംഗമഥവാ സത്യോനഭ്രരാദിഭിഃ 62

ആദ്യേഷുസ്വരഭാന്തബിന്ദുഃ താരാഭിധഃ മന്ത്രരാഡ് ഉദിതഃ = ആദ്യ ക്ഷരമായ അ എന്നും പഞ്ചമസ്വരമായ ഉ എന്നും ഭാന്തം മ എന്നും (അ നുസ്വാരമായിട്ട്) ഈ മൂന്നു അക്ഷരങ്ങളെ യോജിപ്പിച്ചാൽ ഓം എന്നു വരും. ഈ മന്ത്രം പ്രണവമെന്ന മന്ത്രരാജൻ, സകലമന്ത്രങ്ങളുടേയും ആ ധിപത്യമുണ്ടാകയാൽ എല്ലാ മന്ത്രങ്ങളിലും ആദിക്കുകൂട്ടി ഉച്ചരിക്കുകയും വേണം. അസ്യ ബ്രഹ്മാദ്യഃ പ്രജാപതിഃ മുനിഃ = ഈ പ്രണവത്തിനു ബ്ര ഹ്മപ്രജാപതി ഋഷി, ദൈവ്യാദിഗായത്രീഛന്ദഃ പരമാത്മാ മനുദേവതാ ച സ്യാത് = ദേവീഗായത്രീച്ഛന്ദഃ പരമാത്മാ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോ ദേവതകൾ ഭവിക്കും. ക്ലീബഹീനസ്വരദ്വന്ദ്വാന്തർഗ്ഗതതാരതഃ അംഗം ഋ ൠ ഌ ൡ ഈ നാലും കൂടാതെ ശേഷമുള്ള അച്ചുകൾ പന്ത്രണ്ടിൽ ഈ രണ്ടിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ പ്രണവംകൂടീട്ടു അംഗങ്ങൾ ഭവിക്കും. 'അം ഓം ആം ഹൃദയായ നമഃ', 'ഇം ഓം ഈം ശിരസേ സ്വാഹാ', 'ഉം ഓം ഊം ശിഖായൈ വഷട്', 'ഏം ഓം ഐം കവചായ ഹും', 'ഓം ഓം ഔം നേത്രാഭ്യായ വൌഷട്', 'അം ഓം അഃ അസ്ത്രായ ഫട്' ഇങ്ങനെ ഷഡം ഗങ്ങൾ ഭവിക്കും. അഥവാ സത്യോനഭൂരാദിഭിഃ = എന്നിയേ ഓം ഭൂഃ ഹൃ ദയം, ഓം ഭുവഃ ശിരഃ, ഓം സ്വഃ ശിഖാ, ഓം മഹഃ കവചം, ഓം ജനഃ നേത്രം, ഓം തപഃ അസ്ത്രം, സത്യംകൂടാതെ ശേഷമുള്ള ആറുകൊണ്ടും അംഗങ്ങൾ ചിലരുടെ പക്ഷം.

അഥ ശിവനാരായണയോസ്താരനമോന്തേ സ്വനാമനീ ങേന്തേ
രസവസുവർണ്ണസമേതൌ മൂലമനൂ മന്ത്രവിദ്ഭിരുദ്ദിഷ്ടൌ. 63

അഥ മന്ത്രവിദ്ഭിഃ = അനന്തരം മന്ത്രജ്ഞന്മാരാൽ, ശിവനാരായണ യോഃ = ശിവങ്കലും വിഷ്ണുവിങ്കലും, താരനമോന്തേ ങേന്തേ സ്വനാമനീ = പ്രണവവും നമഃ എന്നും ചൊല്ലിയാൽ ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തങ്ങളായി രിക്കുന്ന തങ്ങളുടെ നാമങ്ങളും (ശിവായ എന്നും നാരായണായ എന്നും) ചൊല്ലു. രസവസുവർണ്ണസമേതൌ മൂലമനൂ ഉദ്ദിഷ്ടൌ = അപ്പോൾ ഓം നമഃ ശിവായ എന്നു ആറ് അക്ഷരങ്ങളായിട്ടും ഓം നമോ നാരായണായ എന്നു എട്ട് അക്ഷരമായിട്ടും മൂലമന്ത്രങ്ങൾ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

താരോപരി സവസുസ്വര-
ലവവിയദന്തസ്ഥങേന്തനിജനാമ
ശിവനാരായണമൂലം
നത്യന്തം മന്ത്രിഭിഃ സമുദ്ദിഷ്ടം. 64

മന്ത്രിഭിഃ = ആചാര്യന്മാരാൽ, താരോപരി = പ്രണവത്തിന്റെ മുക ളിൽ, സവസുസ്വരലവവിയദന്തസ്ഥങേന്തനിജനാമ = എട്ടാമത്തേ അ

ച്ച് ള്ള എന്നും അനുസ്വാരവുംകൂടിയ ഹ എന്നു അപ്പോൾ ഹ്ളം എന്നുവരും. പിന്നെ ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തമായ തന്റെ നാമം ശിവനാരായണായ എന്നും ഇങ്ങനെ ഓം ശിവനാരായണായ എന്ന അക്ഷരം, നത്യന്തം = നമഃ എന്നു കൂട്ടി, ശിവനാരായണമൂലം, സമൃദ്ധിഷ്ടം = ശങ്കരനാരായണ ന്റെ മൂലം പതിനൊന്നു അക്ഷരമായിട്ട് പറയപ്പെട്ടു. ആദിപ്രണവവും ഒടു ക്കത്തേ നമഃ എന്നും കൂടാതെ എട്ട് അക്ഷരം പ്രമാണമാകുന്നു.

താരഭുവനാധിനാഥാന്തസ്ഥം നിജനാമ ങേനമോന്തമിഹ
ദുർഗ്ഗായാം സപ്താർണ്ണം മൂലം, ദുംബീജി നാമ വസ്വർണ്ണേ. 65

ദുർഗ്ഗായാം = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ, താരഭുവനാധിനാഥാന്തസ്ഥം = പ്രണ വത്തിന്റെ ഹ്രീങ്കാരത്തിന്റെ മുകളിൽ, ങേനമോന്തം നിജനാമ = ചതുർ ത്ഥ്യേകവചനാന്തമായിരിക്കുന്ന തന്റെ നാമം ദുർഗ്ഗായൈ എന്നും ഒടുക്കം നമഃ എന്നും, സപ്താർണ്ണം മൂലം = ഓം ഹ്രീം ദുർഗ്ഗായൈ നമഃ എന്ന് ഏഴ് അക്ഷരമായ മൂലമന്ത്രം. വസ്വർണ്ണേ ദുംബീജി നാമ = അഷ്ടാക്ഷരത്തു ങ്കൽ ദും എന്ന് നാമത്തിനുമുമ്പിൽ കൂട്ടിചൊല്ലൂ. ഓം ഹ്രീം ദും ദുർഗ്ഗായൈ നമഃ ഇങ്ങനെ അഷ്ടാക്ഷരമായ മൂലമന്ത്രം.

മേദഃസ്സൃഗ്രസവർണ്ണസ്പൃക്ഷോഡശഭിന്നതച്ചതുർവിംശഃ
ഉദ്യോതിതഃ ഷഡർണ്ണോ വേനമ ഇതി ഷൺമുഖേ/ണരാദ്യാദിഃ. 66

ഷൺമുഖേ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ, മേദഃസ്സൃഗ്രസുവർണ്ണസ്പൃക്ഷോഡ ശഭിന്നതച്ചതുർവിംശഃ = മേദസ്സ്, 'വ' എന്ന്, സൃഗ് രസവർണ്ണം ആറാമ ത്തേ അക്ഷരം 'ച' എന്ന്, സ്പൃക്ഷോഡശഭിന്നതച്ചതുവിംശം = പതിനാ റാമത്തേ 'ത്' എന്നതിനോടുകൂടിയ 'ഭ' എന്നത്, ഉദ്യോതിതഃ = ഉകാരം കൂടിയിരിക്കുമ്പോൾ 'ത്ഭു' എന്ന് വേനമഃ ഇതി = ഒടുക്കം വേനമഃ, ആ ദ്യാദിഃ = പ്രണവവും കൂട്ടിച്ചൊല്ലൂ. ഇതി അണഃ = 'ഓം വചത്ഭുവേ നമഃ' ഇപ്രകാരം ആറ് അക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ട് മൂലമന്ത്രം.

സ്പർശതൃതീയം ഗണപേ പ്രഥമേന ചതുർദ്ദശേന വാ/ചാഢ്യം
ലവലസിതമേകവർണ്ണം മൂലമുശന്ത്യാദിമാദിതോ/ത്രാപി. 67

ഗണപേ = ഗണപതിയിങ്കൽ, സ്പർശതൃതീയം = സ്പർശത്തിൽ മൂ ന്നാമത്തേ ഗ എന്ന അക്ഷരം, പ്രഥമേന വാ ചതുർദ്ദശേന വാ അചാ ആഢ്യം = ആദിലത്തേ അച്ചുകൂട്ടീട്ടുതാൻ പതിനാലാമത്തേ അച്ച് ഔ എന്ന കൂട്ടീട്ടുതാൻ, ലവലസിതം = അനുസ്വാരംകൊണ്ട് ശോഭിച്ചിരിക്കു മാറ്, ഏകവർണ്ണം മൂലം = ഗം എന്നും ഗൌം എന്ന രണ്ടുപ്രകാരം ഏകാ ക്ഷരമായ മൂലമന്ത്രം. അത്ര അപി ആദിതഃ ആദിം ഉശന്തി = ഇവിടെയും

ആദിയിങ്കൽ പ്രണവത്തേ കൂട്ടണം, അപ്പോൾ ഓം ഗം, ഓം ഗൌം എന്ന വരും. നമഃ എന്ന ഒടുക്കവും വേണം.

സ്പർശചതുർഥഹുതാശനഷഷ്ഠസ്വരബിന്ദുരൂപബീജാന്തേ
സനതിപരായ നവാർണ്ണം[9] ഗോപ്ത്രേ/ർണ്ണം ശാസ്തൃമൂലമാദ്യാദി. 68

സ്പർശചതുർത്ഥഹുതാശനഷഷ്ഠസ്വരബിന്ദുരൂപബീജാന്തേ = സ്പർശചതുർത്ഥം ഘ എന്നും ഹുതാശനൻ ര എന്നും ഷഷ്ഠസ്വരം ഊ എന്നും അനുസ്വാരത്തോടുകൂടിയാൽ ഘ്രൂം എന്ന ബീജം വരും. ആ ബീജത്തിന്റെ മുകളിൽ, സനതിപരായ - നമഃ പരായ എന്നും കൂട്ടി, ഗോപ്ത്രേ/ർണ്ണം = ഗോപ്ത്രേ എന്നുള്ള അക്ഷരവും കൂട്ടൂ. ആദ്യാദി = ആദിയിങ്കൽ പ്രണവവും വേണം. നവാർണ്ണം ശാസ്തൃമൂലം = ഇങ്ങനെ ഒമ്പത് അക്ഷരമായ ശാസ്താവിന്റെ മൂലമന്ത്രം.

സാദ്ധ്യാനാരായണോ ദൈവീ ഗായത്രീ ഹരിമൂലകേ
ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതാഃ സ്യുഃ പരമാത്മാ/പി ച ക്രമാത. 69

ഹരിമൂലകേ = വിഷ്ണുവിന്റെ മൂലത്തുങ്കൽ, സാദ്ധ്യനാരായണഃ ഋഷിഃ, ദൈവീ ഗായത്രീ ഛന്ദഃ, പരമാത്മാ ദേവതാ, ഇതി ക്രമാത് = ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദവതകൾ ഭവിക്കും.

ഋഷ്യാദ്യാ ഗിരിശേ വാമദേവപങ്ക്തിസദാശിവാഃ
ബ്രഹ്മാ/തിജഗതീ സ്ഥാണുഹരൌ ഹരിഹരഃ ക്രമാത്. 70

ഗിരിശേ വാമദേവപങ്ക്തിസദാശിവാഃ ഋഷ്യാദ്യാഃ = ശങ്കരങ്കൽ വാമദേവഃ ഋഷിഃ പങ്ക്തിഃ ഛന്ദഃ സദാശിവോ രുദ്രോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ, സ്ഥാണുഹരൌ ബ്രഹ്മാ അതി ജഗതീ ഹരിഹരഃ ക്രമാദ് ഋഷ്യാദ്യാഃ = ശങ്കരനാരായണങ്കൽ ബ്രഹ്മാ ഋഷിഃ, അതിജഗതീ ഛന്ദഃ, ഹരിഹരോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ.

ക്രമാന്നാരദഗായത്രീദുർഗ്ഗാ മഹിഷവിദ്വിഷി
സനത്കുമാരഗായത്രീസുബ്രഹ്മണ്യാഃ ഷഡാനനേ. 71

മഹിഷവിദ്വിഷി ക്രമാത് നാരദഗായത്രീദുർഗ്ഗാഃ സ്യുഃ = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ ക്രമാൽ നാരദ ഋഷിഃ, ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ, ദുർഗ്ഗാ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ. ഷഡാനനേ സനത്കുമാരഗായത്രീസുബ്രഹ്മണ്യാഃ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ സനത് കുമാര ഋഷിഃ, ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ, സുബ്രഹ്മണ്യോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ.

9. അഷ്ടാർണ്ണം

ഗണകാഖ്യോനിചൃദ്ഗായത്ര്യഥോ ഗണപതിഃ സ്വയം
വിഘ്നേ രേവന്തഗായത്രീശാസ്താരോ ഭൂതനായകേ. 72

വിഘ്നേ ഗണകാഖ്യഃ നിചൃദ്ഗായത്രീ ഗണപതിഃ സ്വയം = ഗണപതിയിങ്കൽ ഗണക ഋഷിഃ നിചൃദ്ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ ഗണപതിർദേവതാ ഇങ്ങനെയും, ഭൂതനായകേ രേവന്തഗായത്രീശാസ്താരഃ = ശാസ്താവിങ്കൽ രേവന്ത ഋഷിഃ, ഗായത്രിച്ഛന്ദഃ ശാസ്താ ദേവതാ ഇങ്ങനെയും ഋഷിച്ഛന്ദോ ദേവതകൾ ഭവിക്കും.

അംഗാന്യഥ ഹൃദയശിരശ്ശിഖാശ്ച കവചം ച നേത്രമസ്ത്രമിതി
പ്രായോഽഖിലേഷു ഷട് സ്യുഃ സോദരപൃഷ്ഠാനി താനി ഹരിമൂലേ. 73

അഥ അഖിലേഷു = അനന്തരം എല്ലാ ദേവന്മാരിലും, ഹൃദയശിരശ്ശിഖാഃ കവചം നേത്രം അസ്ത്രം ച ഇതി ഷഡ് അംഗാനി സ്യുഃ = ഹൃദയം ശിരസ്സ് ശിഖാ കവചം നേത്രം അസ്ത്രം ഇങ്ങനെ ആറ് അംഗങ്ങൾ ഭവിക്കും. ഹരിമൂലേ താനി സോദര പൃഷ്ഠാനി = വിഷ്ണുവിന്റെ മൂലത്തുങ്കൽ ആ ഷഡംഗങ്ങൾ ഉദരവും പൃഷ്ഠവുംകൂടി എട്ടായിട്ടും ഭവിക്കും.

നേത്രാസ്ത്രക്രമവിനിമയവന്തി ഹരിസ്കന്ദദുർഗാസു
സ്വോദിതബീജാർണാന്തേ ങേന്താഖ്യാനാനി ജാതിയുക്താനി. 74

ഇഹ ഹരിസ്കന്ദദുർഗാസു നേത്രാസ്ത്രക്രമവിനിമയവന്തി = ഇവിടെ വിഷ്ണുവിങ്കലും സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലും ദുർഗയിങ്കലും നേത്രം അസ്ത്രം എന്ന പറഞ്ഞ ക്രമംമാറി അസ്ത്രം നേത്രം ഇങ്ങനെ വേണം. സ്വോദിതബീജാർണാന്തേ ങേന്താഖ്യാനാനി ജാതിയുക്താനി = എല്ലാവർക്കും തനിക്കതനിക്ക പറയുന്ന ബീജാക്ഷരത്തിന്റെ മുകളിൽ ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തമായിരിക്കുന്ന ഹൃദയാദികളും അവറ്റിന്റെ ഒടുക്കം നമഃ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ജാതികളുംകൂട്ടി അംഗമന്ത്രങ്ങളേ ചൊല്ലണം.

അംഗബീജങ്ങളെ പറയുന്നു.

ലവലസിതമൂലവർണ്ണൈർഹരൌ ഹരേ തൈർവിസർഗിവർണാസ്ത്രൈഃ
അംഗാനി മൂലവർണ്ണൈഃ പഞ്ചമവർണാന്വിതേക്ഷണാനി ഗുഹേ. 75

ഹരൌ ലവലസിതമൂലവർണ്ണൈഃ അംഗാനി = വിഷ്ണുവിങ്കൽ അനുസ്വാരത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന മൂലാക്ഷരങ്ങളോടുകൂടിയ അഷ്ടാംഗങ്ങൾ ഭവിക്കും. ഹരേ ച തൈഃ വിസർഗ്ഗിവർണാസ്ത്രൈഃ = ശിവങ്കൽ മൂലാക്ഷരങ്ങൾ തന്നെ അംഗബീജങ്ങൾ, അസ്ത്രത്തിന്റെ അക്ഷരം യഃ എന്നു വിസർഗയുക്തമായിട്ടുവേണം. ഗുഹേ മൂലവർണ്ണൈഃ പഞ്ചമവർണാന്വിതേക്ഷണാനി അംഗാനി = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ മൂലാക്ഷരങ്ങളോടുംകൂടി അ

ഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരം ഒടുക്കം നേത്രത്തിനു കൂടിയിരിക്കണം. ഇങ്ങനെ ബീജങ്ങൾ

അക്ലീബസമകലാലവയുതവിയതേശാച്യുതേ/മുനാഗ്നിമതാഃ
വ്യത്യസ്താന്ത്യയുഗാ/ചാ ദുർഗായൈവർണശാലിനാ//ര്യായാം. 76

ഈശാച്യുതേ അക്ലീബസമകലാലവയുതവിയതാ = ശങ്കരനാരായണങ്കൽ ഋ, ൠ, ഌ, ൡ ഈ നാലു നപുംസകാക്ഷരങ്ങളോടു കൂടാതെ ആ, ഈ, ഊ, ഐ, ഔ, അഃ ഈ അച്ചുകളോടും അനുസ്വാരത്തോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന ഹകാരംകൊണ്ടും അംഗബീജങ്ങൾ ഭവിക്കും. ഹാം, ഹീം, ഹൂം, ഹൈം, ഹൌം, ഹഃ ഇങ്ങനെ ആറ്, ആര്യായാം അഗ്നിമതാ അമുനാ ദുർഗ്ഗായൈവർണശാലിനാ വ്യത്യസ്താന്ത്യയുഗാ അചാ = ആര്യയിങ്കൽ രേഫത്തോടുകൂടെ കൂടിയും ദുർഗ്ഗായൈ എന്നു മൂന്നു അക്ഷരംകൊണ്ടു ശോഭിച്ചും ഈ ഹകാരബീജങ്ങൾ ഒടുക്കത്തേ അച്ചുകൾ രണ്ടും മാറിയുംകൂടി ഇരിക്കുമാറ് അംഗബീജങ്ങൾ, ഹ്രാം ദുർഗായൈ, ഹ്രീം ദുർഗായൈ, ഹ്രൂം ദുർഗായൈ, ഹ്രൈം ദുർഗായൈ, ഹ്രഃ ദുർഗായൈ, ഹ്രൌം ദുർഗായൈ ഇങ്ങനെ ആറിനും ക്രമം.

ഗാമാദ്യൈരാദ്യമനൌ ദ്വിതീയമന്ത്രേ/ങ്ഗകാനി തൈരേവ
പഞ്ചദശസ്വരനേത്രൈർവിഘ്നേ, ഷണ്മന്ത്രകൈഃ പ്രഭാനാഥേ. 77

വിഘ്നേ ആദ്യമനൌ ഗാമാദ്യൈഃ = ഗണപതിയിങ്കൽ മുമ്പിലത്തേ മന്ത്രത്തിങ്കൽ ഗാം, ഗീം, ഗൂം, ഗൈം, ഗൌം, ഗഃ ഇങ്ങനെയും, ദ്വിതീയമന്ത്രേ പഞ്ചദശസ്വരനേത്രൈഃ തൈഃ ഏവ അംഗാനി = രണ്ടാമത്തെ മന്ത്രത്തിൽ ഗൌം എന്നുള്ള മൂലമന്ത്രത്തിങ്കൽ ഇപ്പറഞ്ഞ ബീജങ്ങളിൽ നേത്രത്തിനു ഗം എന്നുമായിട്ടും ബീജങ്ങളോടുകൂടി ഷഡംഗങ്ങൾ, പ്രഭാനാഥേ ഷണ്മന്ത്രകൈഃ = ശാസ്താവിങ്കൽ മുകളിൽ പറയുന്ന രേവന്താദി ഷണ്മന്ത്രങ്ങളോടുകൂടിയും അംഗങ്ങൾ.

വിഷ്ണുവിങ്കലേ പഞ്ചാംഗങ്ങളേ പറയുന്നു.

ഉത്കപദൈഃ ക്രുദ്ധമഹാവീരദ്യുസഹസ്രപൂർവംയുഗാന്തൈഃ
സാഖ്യാജാതിഭിരജിതേ പഞ്ചാംഗാന്യഖിലമന്ത്രയോഗ്യാനി. 78

അജിതേ അഖിലമന്ത്രയോഗ്യാനി = വൈഷ്ണവത്തിങ്കൽ ദ്വാദശാക്ഷരം അഷ്ടാക്ഷരം ഷഡക്ഷരം ഈ മൂന്നു മന്ത്രങ്ങൾക്കും വേണ്ടുന്ന, പഞ്ചാംഗാനി = പഞ്ചാംഗങ്ങൾക്ക്, ക്രുദ്ധമഹാവീരദ്യുസഹസ്രപൂർവംയുഗാന്തൈഃ ഉത്കപദൈഃ = ക്രുദ്ധാദി അഞ്ചിനും ഉൽക എന്നും സ്വാഹാ എന്നും കൂട്ടി, സാഖ്യാജാതിഭിഃ = ഹൃദയായ നമഃ ഇത്യാദിയുംകൂട്ടി പഞ്ചാംഗങ്ങൾ. ക്രുദ്ധോത്കായ സ്വാഹാ ഹൃദയായ നമഃ, മഹോത്കായ

സ്വാഹാ ശിരസേ സ്വാഹാ, വീരോത്കായ സ്വാഹാ, ശിഖായൈ വഷട്, ദൃുത്കായ സ്വാഹാ, കവചായ ഹും, സഹസ്രോൽകായ സ്വാഹാ അസ്ത്രായ ഫട് ഇങ്ങനെ വരും.

സനമഃ സ്വാഹാ വഷഡഥ ഹും വൌഷട് ഫട് ച ജാതയഃ ഷട്സ്യുഃ
അസ്ത്രാന്തേഷു തദൂർദ്ധ്വം നമ ഇതി പഞ്ചാങ്ഗകേ ന നേത്രവിധിഃ. 79

അസ്ത്രാന്തേഷു സനമഃ സ്വാഹാ വഷഡ് ഹും വൌഷട് ഫട് ച ഷഡ് ജാതയഃ സ്യുഃ = അസ്ത്രം അവസാനമായ ആറിനും നമഃ എന്നും, സ്വാഹാ എന്നും, വഷട് എന്നും, ഹും എന്നും, വൌഷട് എന്നും, ഫട് എന്നും ഹൃദയാദി ആറിനും ഒടുക്കം കൂട്ടേണ്ട ജാതികൾ. തദൂർദ്ധ്വം നമഃ ഇതി = ഈ ആറും കഴിഞ്ഞാൽ ഉദരപൃഷ്ഠബാഹ്വാദികളിൽ നമഃ എന്നുതന്നെ, പഞ്ചാംഗകേ ന നേത്രവിധിഃ = പഞ്ചാംഗത്തിൽ നേത്രം വേണ്ട.

ഗായത്രികളെ പറയുന്നു.

നാരായണായ വിദ്മഹേ വാസുദേവായ ധീമഹേ
തന്നോ വിഷ്ണുരിതി ശ്രീശേ ഗായത്രീ സ്യാത് പ്രചോദയാത്. 80

ശ്രീശേ വിഷ്ണുവിങ്കൽ – 'നാരായണായ വിദ്മഹേ വാസുദേവായ ധീമഹേ തന്നോ വിഷ്ണുഃ പ്രചോദയാത്' ഇതി ഗായത്രി സ്യാത് = ഇങ്ങനെ ഗായത്രി ഭവിക്കും.

നാരായണാദിത്രിപദസ്ഥാനേ ശങ്കര ഇത്യപി
നാരായണശ്ച പുരുഷഃ സംയോജ്യഃ ശിവശാർങ്ഗിണി. 81

ശിവശാങ്ഗിണി = ശങ്കരനാരായണങ്കൽ, നാരായണാദി ത്രിപദസ്ഥാനേ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ നാരായണാദി മൂലപദങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തുങ്കൽ, ശങ്കരഃ നാരായണഃ പുരുഷഃ ഇത്യപി സംയോജ്യഃ = 'ശങ്കരനാരായണായ വിദ്മഹേ നാരായണായ ധിമഹേ തന്നഃ പുരുഷഃ പ്രചോദയാൽ' ഇങ്ങനെ മൂന്നു പദങ്ങൾ ഭേദം വരുത്തിക്കൂട്ടിക്കൊള്ളൂ.

കാർത്യായന്യാദിദുർഗാന്താര്യായാം കന്യാകുമാര്യപി
ഗുഹേ/ത്ര ശക്തിഹസ്താദിസ്കന്ദാന്തശ്ച ഷഡാനനഃ. 82

വിനായകാദിവിഘ്നാന്തോ ഗജവക്ത്രോ ഗണാധിപേ
ഭൂതാധിപാദിശാസ്ത്രന്തോ ഭവപുത്രോ/ത്ര ശാസ്തരി. 83

ആര്യായാം കാർത്യായന്യാദിദുർഗാന്താ കന്യാകുമാരീ അപി = ദുർഗയിങ്കൽ 'കാർത്യായന്യൈ വിദ്മഹേ കന്യാകുമാര്യൈ ധീമഹേ തന്നോ ദുർഗാ പ്രചോദയാത് ഇങ്ങനെയും. അത്ര ഗുഹേ ശക്തിഹസ്താദിസ്ക

ന്ദാന്തഃ ഷഡാനനായ ധീമഹേ തന്നഃ സ്കന്ദഃ പ്രചോദയാത് ഇങ്ങനെയും ഗണാധിപേവിനായകാദിവിഘ്നാന്തഃ ഗജവക്ത്രഃ = ഗണാധിപങ്കൽ 'വിനായകായ വിദ്മഹേ ഗജവക്ത്രായ ധീമഹേ തന്നോ വിഘ്നഃ പ്രചോദയാത് അത്ര ശാസ്തരി ഭൂതാധിപാദിശാസ്ത്രന്തഃ ഭവപുത്രഃ = ഇവിടെ ശാസ്താവിങ്കൽ 'ഭൂതാധിപായ വിദ്മഹേ ഭവപുത്രായ ധീമഹേ തന്നഃ ശാസ്താ പ്രചോദയാത്' ഇങ്ങനെയും ഗായത്രി ഭവിക്കും.

തന്മഹേശായ വിദ്മഹേ വാഗ്വിശുദ്ധായ ധീമഹേ
ബ്രവീതു ശിവഗായത്ര്യാം തന്നഃ ശിവഃ പ്രചോദയാത്. 84

ശിവഗാത്ര്യാം = ശിവന്റെ ഗായത്രിയിങ്കൽ, 'തന്മഹേശായ വിദ്മഹേ വാഗ്വിശുദ്ധായ ധീമഹേ തന്നഃ ശിവഃ പ്രചോദയാത്' ഇങ്ങനെ അന്തരസ്ഥാനത്തുങ്കലേ ഗായത്രി, പക്വഹോമത്തിന്ന് 'തത്പുരുഷായ വിദ്മഹേ' ഇത്യാദി വേദത്തുങ്കലുള്ളത്.

വ്യോമവ്യോമായ വിദ്മഹേ വ്യോമേശ്വരായ ധീമഹേ
ബ്രവീതു വ്യോമഗായത്ര്യാം തന്നോ വ്യോമഃ പ്രചോദയാത്. 85

വ്യോമഗായത്ര്യാം = വ്യോമഗായത്രിയിങ്കൽ, 'വ്യോമവ്യോമായ വിദ്മഹേ വ്യോമേശ്വരായ ധീമഹേ തന്നോ വ്യോമഃ പ്രചോദയതാത്' = ഇത് കലശമാട്ടുന്നേടത്തു പറഞ്ഞ വ്യോമഗായത്രി.

ശ്രിയോ ബീജം വഹ്നീലവസഹിതമസ്ഥ്യസ്യ ച ഭൃഗു-
ർനിചൃച്ഛ്രീരൃഷ്യാദ്യാ ഗഗനമിതി ശക്തോ പുനരജഃ
തഥാ ഗായത്രീ ച പ്രകൃതിരപി മൂലാക്ഷരയുതാ
ദ്വയോരംഗം ദീർഘാജ്ഭിദുരനിജബീജേന ഗദിതം. 86

വഹ്നീലവസഹിതം അസ്ഥി ശ്രിയഃ ബീജം = രേഫവും ഈകാരവും അനുസ്വാരവും കൂടിയ അസ്ഥി ശ്രീം എന്നു, അപ്പോൾ ശ്രീം എന്ന് ശ്രീഭഗവതിയുടെ ബീജം ഭവിക്കും. അസ്യ ഭൃഗുഃ നിചൃത് ശ്രീഃ ഋഷ്യാദ്യാഃ = ഈ ശ്രീബീജത്തിന് ഭൃഗുഃ ഋഷിഃ നിചൃച്ഛന്ദഃ ശ്രീർദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ ശക്തേഃ ഇതി ഗഗനം = ശക്തിബീജത്തിന്ന് ഇപ്രകാരം രേഫവും ഈകാരവും ബിന്ദുവും കൂടിയ ഹകാരം, ഹ്രീം എന്നു വരും. അജഃ ഗായത്രീ മൂലാക്ഷരയുതാ പ്രകൃതിഃ അപി ഋഷ്യാദ്യാഃ = അജഃ ഋഷിഃ, ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ, മൂലപ്രകൃതിർദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകളും ഭവിക്കും. ദ്വയോഃ ദീർഘാജ്ഭിദുരനിജബീജേന അംഗം ഗദിതം = ഈ രണ്ടു മന്ത്രത്തിനും ദീർഘമായിരിക്കുന്ന അച്ചുകളോടുകൂടിയ അംഗങ്ങളും പറയപ്പെട്ടു. ശ്രാം ഹൃദയായ നമഃ, ശ്രീം ശിരസേ സ്വാഹാ,

ശ്രൂം ശിഖായൈ വഷട്, ശ്രൈം കവചായ ഹും, ശ്രൗം നേത്രാഭ്യാം വൗഷട്, ശ്രഃ അസ്ത്രായ ഫട്, ഹ്രാം ഹൃദയായ നമഃ ഇത്യാദി, ഈ ആറും അംഗങ്ങൾ.

താരപ്രണാമൌ ഭഗവാക്ഷരാണി
തേ വാസുദേവായ ഹരാവിനാർണ്ണഃ
മന്ത്രഃ പ്രജാപത്യഭിധോ/സ്യ ഗായ-
ത്ര്യൃഷ്യാദയോ വിഷ്ണുരപി ക്രമേണ. 87

ഹരൌ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ, താരപ്രണാമൗ = ഓം നമഃ എന്നും, ഭഗവാക്ഷരാണി തേ വാസുദേവായ = ഭഗവ എന്നും തേ വാസുദേവായ എന്നും, ഇതി ഇനാർണഃ മന്ത്രഃ = 'ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ' ഇങ്ങനെ ദ്വാദശാക്ഷരമന്ത്രം, അസ്യ പ്രജാപത്യഭിധഃ ഗായത്രീ വിഷ്ണുഃ അപി ക്രമേണ ഋഷ്യാദയഃ = പ്രാജപതിഃ, ഋഷിഃ, ഗായത്രീ ഛന്ദഃ, വാസുദേവമഹാവിഷ്ണുർദ്ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ.

മന്ത്രാർണ്ണൈർദ്വിഷഡംഗകാന്യുദിതവത് തേഷ്വഷ്ടകം കല്പയേദ്
ബാഹൂരുദ്വയജാനുപാദസമഭിഖ്യാതാനി ചത്വാര്യഥ
പഞ്ചാംഗാനി മനോർമനീഷിഭിരമുഷ്യോക്താനി വർണ്ണൈഃ ക്രമാത്
പൃഥ്വീനേത്രപയോധിസായകമിതൈഃ സർവൈശ്ച മന്ത്രോദിതൈഃ. 88

മന്ത്രാർണ്ണൈഃ ദ്വിഷഡംഗകാനി = ദ്വാദശാക്ഷരത്തിന്റെ ഓരോരോ അക്ഷരങ്ങളോട്ടുകൂടി പന്ത്രണ്ട് അംഗങ്ങളേ ന്യസിക്കണം. തേഷു അഷ്ടകം ഉദിതവത് കല്പയേത് = അവറ്റിന്റെ ഹൃദയാദിപൃഷ്ഠാന്തം എട്ടും അഷ്ടാക്ഷരത്തുങ്കലേപ്പോലെ ചെയ്താൽ, അഥ ബാഹൂരുദ്വയജാനുപാദസമഭിഖ്യാതാനിചത്വാരി = പിന്നെ സും ബാഹുഭ്യാം നമഃ ദേം ഊരുഭ്യാം നമഃ വാം ജാനുഭ്യാം നമഃ, യം പാദാഭ്യാം നമഃ എന്നു നാലും വേണം. അമുഷ്യ മനോഃ മനീഷിഭിഃ മന്ത്രോദിതൈഃ പൃഥ്വീനേത്രപയോധിസായകമിതൈഃ വർണ്ണൈഃ ക്രമാൽ പഞ്ചാംഗാനി ഉക്താനി = ഈ മന്ത്രത്തിന്നു മനീഷികളാൽ മന്ത്രോക്തങ്ങളായി ഒന്ന് രണ്ട് നാല് അഞ്ച് ഇങ്ങനെയും സർവങ്ങളും ആയ വർണ്ണങ്ങളേക്കൊണ്ട് ക്രമേണ അഞ്ചംഗങ്ങളും പറയപ്പെട്ടവ.

വിഷ്ണൌ ഷഡ്വർണ്ണമന്ത്രോ ധ്രുവനതിസഹിതം വിഷ്ണവേ/ർണ്ണം നിരാദ്യൈ-
ർഹ്രും കം ശിം ഹും ഹ ഇത്യേഭിരിഹ നതിയുതൈസ്സ്യസ്തദംഗാനി പഞ്ച
താരാന്തേ ഹ്രുംസമേതോ യദി ഭവതി സബീജോ/ണരങ്ഗാനിതാരാ-
ദ്യർണൈർഹാമാദിമത്സ്വാഹ്വയനതിസഹിതൈർന്നേത്രനിഷ്ഠാനി ഷട് സ്യുഃ. 89

വിഷ്ണോ ധ്രുവനതിസഹിതം വിഷ്ണവേ അർണ്ണം ഷഡ്വർണ്ണ മന്ത്രഃ = വിഷ്ണവിങ്കൽ പ്രണവവും നമഃ എന്നുംകൂടിയ വിഷ്ണവേ എന്നുള്ളത് ' ഓം നമോ വിഷ്ണവേ' എന്ന ഷഡക്ഷരമന്ത്രം. നിരാദ്യൈഃ നതിയുതൈഃ ഹ്രാം കം ശിം ഹ്രൂം ഹ ഇതി ഏഭിഃ തദംഗാനി പഞ്ച സ്യുഃ = ഹൃദയാദികളും ജാതികളും കൂടാതെ നമോന്തമായ ഹ്രമിത്യാദി അഞ്ചുകൊണ്ടും ഈ ഷഡക്ഷരമന്ത്രത്തിങ്കൽ പഞ്ചാംഗങ്ങൾ ഭവിക്കും. ഹ്രാം നമഃ, കം നമഃ, ശിം നമഃ, ഹ്രൂം നമഃ ഹഃ നമഃ ഇങ്ങനെ അംഗമന്ത്രങ്ങൾ. താരാന്തേ ഹ്രാംസമേതഃ സബീജഃ അണഃ യദി = പ്രണവാന്തത്തിങ്കൽ ഹ്രാം എന്ന ബീജത്തോടുകൂടി 'ഓം ഹ്രാം നമോ വിഷ്ണവേ' ഇപ്രകാരം മന്ത്രം എങ്കിൽ ഹാമാദിമത്സ്വാഹ്വയനതിസഹിതൈഃ താരാദ്യർണ്ണൈഃ നേത്രനിഷ്ഠാനി ഷഡംഗാനി സ്യുഃ = ഹാം ഹീം ഹ്രാം ഹൈം ഹോം ഹഃ ഇങ്ങനെ ബീജങ്ങളോടും 'ഓം നമോ വിഷ്ണവേ' ഈ മൂലാക്ഷരങ്ങളോടും ഹൃദയാദി സ്വസ്വനാമങ്ങളോടുംകൂടി നേത്രം അവസാനമായിട്ട് അംഗങ്ങൾ ആറും ഭവിക്കും. ഓം ഹാം ഹൃദയയായ നമഃ, നം ഹീം ശിരസേ നമഃ സ്വാഹാ, മോം ഹ്രാം ശിഖായൈ നമോ വഷട്, വിം ഹൈം കവചായ നമോ ഹ്രൂം, വേം ഹം അസ്ത്രായ ഫട്, ഷ്ണം ഹൌം നേത്രാഭ്യാം വൌഷട് ഇങ്ങനെ ഷഡംഗമന്ത്രങ്ങൾ. ക്രുദ്ധോൽകാദിയും കൂടെ വേണം.

അന്തര്യാമ്യഭിധഃ സ്യാദസ്യ മനോരസലിപേരൃഷിഃ പ്രോക്തഃ
ഗായത്രീ ച ച്ഛന്ദോവിഷ്ണുഃ സ്വയമേവ ദേവതാ തദ്വത്. 90

അസ്യ രസലിപേഃ മനോഃ അന്തര്യാമ്യഭിധഃ ഋഷിഃ പ്രോക്തഃ = ഈ ഷഡക്ഷരമന്ത്രത്തിന് അന്തര്യാമീ ഋഷിഃ, ഗായത്രീ ഛന്ദഃ വിഷ്ണുഃ സ്വയം ദേവതാ = ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

പ്രോക്തസ്താരസഹസ്രപൂർവമരഹ്രൂംഫട് ചക്രമന്ത്രോ/ഹിര-
സ്യർഷിർബുധ്ന്യയുതഃ സുദർശനമഹാവിഷ്ണുഃ സ്മൃതാ ദേവതാ
ഛന്ദോ/നുഷ്ടുബഥാങ്ഗകാനി ഗദിതാന്യായാഗ്നിജായാന്തികൈ
ശ്ചക്രൈരാവിസുധീസമിത്യപി പുനർജ്വാലേതി ചാദൌ യുതൈഃ. 91

താരസഹസ്രപൂർവമരഹ്രൂംഫട്ചക്രമന്ത്രഃ പ്രോക്തഃ = പ്രണവവും സഹസ്ര എന്നും മുമ്പായ അരഹ്രൂംഫട് എന്ന സുദർശനമന്ത്രം 'സഹസ്രാരഹ്രൂം ഫട്' എന്ന വരും. അസ്യ ബുധ്ന്യയുതഃ അഹിഃ ഋഷിഃ = ഇതിന് അഹിർബുധ്ന്യ ഋഷിഃ, അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ സുദർശനമഹാവിഷ്ണുഃ ദേവതാ സ്മൃതാ = അഹിർബുധ്ന്യ ഋഷിഃ അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ സുദർശനമഹാവിഷ്ണുർദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷ്യാദികൾ അഥ ആവിസുധീസം ഇതി ജ്വാലാ ഇതി ച ആദൌ യുതൈഃ ആയാഗ്നിജായാന്തികൈഃ ചക്രൈഃ അംഗാനി ഗദിതാനി

= ആചക്രായ സ്വാഹാ ഹൃദയായ നമഃ, വിചക്രായ സ്വാഹാ ശിരസേ സ്വാഹാ, സുശക്രായ സ്വാഹാ ശിഖായൈ വഷട്, ധീചക്രായ സ്വാഹാ കവചായ ഹും, സംചക്രായ സ്വാഹാ നേത്രത്രയായ വൌഷട്, ജ്വാലാചക്രായ സ്വാഹാ അസ്ത്രായ ഫട് ഇങ്ങനെ അംഗങ്ങളും ഉക്തങ്ങളായി.

'ജിതന്തേ പുണ്ഡരീകാക്ഷ! നമസ്തേ വിശ്വഭാവന!
സുബ്രഹ്മണ്യ! നമസ്തേ/സ്തു നമഃ പുരുഷപൂർവജ!' 92

ഉപചാരമനുഃ സോ/യമജിതേ സംപ്രകീർത്തിതഃ

സഃ അയം അജിതേ ഉപചാരമനുഃ സംപ്രകീർത്തിതഃ = ആവാഹനത്തുങ്കൽ വേണ്ടുന്ന വിഷ്ണുവിങ്കലേ ഉപചാരമന്ത്രം പറയപ്പെട്ടത്.

കേവലാദ്യദ്വിതീയോപാന്ത്യാന്ത്യാച്പ്രപുടിതാഃ ക്രമാത്. 93

സ്യുർവാസുദേവസങ്കർഷണപ്രദ്യുമ്നാനിരുദ്ധകാഃ
നമോ ഭഗവതേർ/ണാദ്യാ ങേന്താശ്ച ഹരിമൂർത്തയഃ. 94

കേവലാദ്യദ്വിതീയോപാന്ത്യാന്ത്യാച്പ്രപുടിതാഃ = കേവലാദ്യം അ എന്ന്, ദ്വിതീയം ആ എന്ന്, ഉപാന്ത്യം അം എന്ന്, അന്ത്യം അഃ എന്ന്, ഈ അച്ചുകളാൽ പുടിതങ്ങളായി, നമോ ഭഗവതേർണാദ്യാഃ = ഓം നമോ ഭഗവതേ എന്ന ആദിക്ക നാലിനംകൂട്ടി, ങേന്താഃ ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തങ്ങളായി, വാസുദേവസങ്കർഷണപ്രദ്യുമ്നാനിരുദ്ധകാഃ ഹരിമൂർത്തയഃ = വാസുദേവാദി നാലും വിഷ്ണുവിങ്കലെ ചതുർമൂർത്തികൾ. അ ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ അ, ആ ഓം നമോ ഭഗവതേ സങ്കർഷണായ ആ, അം ഓം നമോ ഭഗവതേ പ്രദ്യുമ്നായ അം, അഃ ഓം നമോ ഭഗവതേ/നിരുദ്ധായ അഃ = ഇങ്ങനെ മന്ത്രങ്ങൾ വരും.

തഥൈവ ഹാദിശാന്താർണ്ണൈഃ സപ്രതിഷ്ഠൈഃ സബിന്ദുഭിഃ
ശാന്തിശ്ച ശ്രീസരസ്വത്യൌ രതിസ്തന്മൂർത്തിശക്തയഃ. 95

സപ്രതിഷ്ഠൈഃ സബിന്ദുഭിഃ = ആകാരത്തോടും അനുസ്വാരത്തോടും കൂടി, ഹാദിശാന്താർണ്ണൈഃ = ഹ സ ഷ ശ ഈ അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടി, ശാന്തിഃ ശ്രീസരസ്വത്യൌ രതിഃ തന്മൂർത്തിശക്തയഃ = ശാന്ത്യാദിനാലും വാസുദേവാദി മൂർത്തികളുടെ ശക്തികൾ. ഹാം ശാന്ത്യൈ നമഃ സാം ശ്രിയൈ നമഃ ഷാം സരസ്വത്യൈ നമഃ ശാം രത്യൈ നമഃ ഇങ്ങനെ മന്ത്രങ്ങൾ വരും. ഇതു മുമ്പിൽ പൂജയിങ്കൽ പറഞ്ഞതുതന്നെ.

അനന്തരം കിരീടമന്ത്രത്തെ പറയുന്നു.

കിരീടകേയൂരഹാരപദാന്യാഭാഷ്യ മന്ത്രവിത്
മകരാന്തേ കുണ്ഡലാർണ്ണം[10] ചക്രശംഖഗദാദികം. 96

അബ്ജഹസ്തപദം ചോക്ത്വാ പീതാംബരധരേതി ച
ശ്രീവത്സാങ്കിതമാഭാഷ്യ വക്ഷഃസ്ഥലമധോ വദേത്. 97

ശ്രീഭൂമിസഹിതസ്വാത്മജ്യോതിർദ്വയപദം വദേത്
ദീപ്തിമുക്ത്വാ കരായേതി സഹസ്രാദിത്യതേജസേ. 98

മന്ത്രവിത് = മന്ത്രജ്ഞനായിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ, കിരീടകേയൂര ഹാരപദാനി ആഭാഷ്യ = കിരീടകേയൂരഹാര എന്നു ചൊല്ലി, മകരാന്തേ കുണ്ഡലാർണ്ണം = മകരകുണ്ഡലാലംകൃത എന്നും, ചക്രശംഖഗദാദികം അബ്ജഹസ്തപദം ച ഉക്ത്വാ = ചക്രശംഖഗദാബ്ജഹസ്ത എന്നു ചൊല്ലി, പീ താംബരധര ഇതി ച = പീതാംബരധര എന്നും, ശ്രീവത്സാങ്കിതം ആഭാ ഷ്യ അധോ വക്ഷഃ സ്ഥലം (വദേൽ) = ശ്രീവത്സാങ്കിത എന്നും ചൊല്ലി വക്ഷഃസ്ഥലം എന്നും ചൊല്ലൂ. ശ്രീഭൂമിസഹിതസ്വാത്മജ്യോതിർദ്വയപ ദം വദേത് = ശ്രീഭൂമിസഹിത സ്വാത്മജ്യോതിർദ്വയ എന്നും ചൊല്ലൂ. ദീ പ്തിം കരായ സഹസ്രാദിത്യതേജസേ ഇതി ഉക്ത്വാ = ദീപ്തികരായ സഹ സ്രാദിത്യതേജസേ ഇത്രയും ചൊല്ലൂ.

ഹൃദന്തഃ പ്രണവാദിഃ സ്യാത് കിരീടാദിമനുസ്ത്വയം
യജ്ഞമന്ത്രാ ഹരൌ പ്രോക്താഃ ശിവാദിഷ്വപി വക്ഷ്യതേ. 99

അയം കിരീടാദിമനുഃ ഹൃദന്തഃ പ്രണവാദിഃ സ്യാത് = പറഞ്ഞ കി രീടമന്ത്രം ഒടുക്കം നമഃ എന്നുകൂടി ഇരിക്കുകയും ആദിക്ക് പ്രണവത്തോ ടുകൂടി ഇരിക്കുകയും, ഹരൌ ഏതേ മന്ത്രാഃ പ്രോക്താഃ = വിഷ്ണുവിങ്കലേ ദ്വാദശാക്ഷരാദി മന്ത്രങ്ങൾ പറഞ്ഞു. ശിവാദിഷു അപി വക്ഷ്യതേ = ശി വാദികളിലേ മന്ത്രങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നു.

ഔശേ മനുസ്വരലവോദ്ഭിദുരം വിഹായഃ
പ്രാസാദനാമമനുരുക്തചരാഃ ശിവാന്താഃ
ഋഷ്യാദികാഃ സലവദീർഘകലാവിഭിന്ന-
വ്യോമ്നാ/ംഗഷട്കമിഹ വിശ്വകലാക്ഷ്യഭീഷ്ടാ. 100

ഔശേ മനുസ്വരലവോദ്ഭിദുരം വിഹായഃ പ്രാസാദനാമമനുഃ = ശി വങ്കൽ പതിന്നാലാമത്തേ അച്ച് ഔ എന്നും അനുസ്വരവും കൂടിയ ഹ എ ന്നു പ്രാസാദമന്ത്രം, ഹൌം എന്നു വരും. ഉക്തചരാഃ ശിവാന്താഃ ഋഷ്യാ

10. കുണ്ഡലം ച

ദികാഃ = മുമ്പ് ഷഡർണ്ണത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞ വാമദേവഃ ഋഷിഃ, പങ്ക്തിഃ ഛന്ദഃ, സദാശിവോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ, സലവ ദീർഘകലാവിഭിന്നവ്യോമ്നാ അംഗഷട്കം = ദീർഘമായ അച്ചുകളോടും അനുസ്വാരത്തോടുംകൂടിയ ഹകാരംകൊണ്ടു ഷഡംഗങ്ങൾ = ഹാം ഹൃദയായ നമഃ, ഹീം ശിരസേ സ്വാഹാ, ഹൂം ശിഖായൈ വഷട്, ഹൈം കവചായ ഹും അക്ഷ്ണി വിശ്വകലാ അഭീഷ്ടാ = നേത്രത്തിങ്കൽ പതിമ്മൂന്നാത്തേ അച്ചുവേണം, ഹോം നേത്രത്രയായ വൌഷട്, ഹഃ അസ്ത്രായ ഫട് ഇങ്ങനെ വരും.

ഈശാനസ്തത് പുരുഷാഘോരാഖ്യൌ വാമദേവനാമാ/ഥ
സദ്യോജാതശ്ചോക്താ മന്ത്രിതമൈഃ പഞ്ചമൂർത്തയോ ഗിരിശേ. 101

ഗിരിശേ = ശിവങ്കൽ, ഈശാനഃ തത്പുരുഷാഘോരാഖ്യൌ വാമദേവനാമാ സദ്യോജാതഃ ച പഞ്ചമൂർത്തയഃ മന്ത്രിതമൈഃ ഉക്താഃ = ഈശാനായ നമഃ, തത്പുരുഷായ നമഃ, അഘോരായ നമഃ, വാമദേവായ നമഃ, സദ്യോജാതായ നമഃ ഇങ്ങനെ അഞ്ചു മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങൾ മന്ത്രജ്ഞന്മാരാൽ ഉക്തങ്ങളായി.

നാദ്യൈഃ പഞ്ചാർണവിധൌ നാദവിധൌ വിശ്വപൂർവവിഷമാജ്ഭിഃ
വിക്ലീബൈർബിന്ദുയുതൈർഭിദുരേണ വിഹായസാ യുതാശ്ചൈതാഃ. 102

ഏതാഃ പഞ്ചാർണവിധൌ നാദ്യൈഃ യുതാഃ = ഈ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങൾ പഞ്ചാക്ഷരത്തിങ്കലേ ന്യാസാദികളിൽ നമഃശിവായ ഈ അഞ്ച് അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടെ ഭവിക്കും. നാം ഈശാനായ നമഃ ഇത്യാദിയായിട്ടു വേണം. നാദവിധൌ, പ്രാസാദമന്ത്രത്തിങ്കലേ ന്യാസത്തിങ്കൽ, വിക്ലീബൈഃ ബിന്ദുയുതൈഃ വിശ്വപൂർവവിഷമാജ്ഭിഃ ഭിദുരേണ വിഹായസാ യുതാഃ – ഋ ൠ ഌ ൡ ഈ നാലും കൂടാതെയുള്ള അച്ചുകളിൽ അനുസ്വാരംകൂട്ടി പതിമൂന്നാമത്തെ അച്ച് ഓം എന്നു തുടങ്ങി കീഴ്പോട്ട് ഒറ്റസ്സംഖ്യയായ അച്ചുകളോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഹകാരത്തോടു കൂടിയിരിക്കണം. അപ്പോൾ ഹോം ഹേം ഹൂം ഹിം ഹം ഇങ്ങനെ അഞ്ചിനും ബീജങ്ങൾ, ഹോം ഈശാനായ നമഃ ഇത്യാദിമന്ത്രങ്ങൾ ഭവിക്കും.

പഞ്ചബ്രഹ്മമഹാമനു രാമ്നായാമ്നാനതോ/ത്ര വിജ്ഞേയഃ
ഈശപുരുഷാഗ്നിവാമാദികദേവഹരാശ്ച ഭ്രര്യനുഷ്ടുബഥ. 103

ഗായത്ര്യനുഷ്ടുഭൌ കൃത്യനുഷ്ടുഭാവീശ്വരസ്തഥാ//പശ്ച[11]
ആപോ ഭഗോ ഭഗശ്ചേതീശാനാദിക്രമാൽ തദൃഷ്യാദ്യാഃ. 104

11. പഞ്ച

അത്ര ആമ്നായാമ്നാനതഃ പഞ്ചബ്രഹ്മമഹാമനുഃ വിജ്ഞേയഃ = ഇവിടെ യജുർവേദത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പഞ്ചബ്രഹ്മ മഹാമന്ത്രവുമറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഈശപുരുഷാഗ്നിവാമാദിക ദേവഹരാഃ ച ഋഷയഃ = ഈ അഞ്ചിനും ഈശപുരുഷാഗ്നി വാമദേവഹരാഃ ഇങ്ങനെ ഋഷികൾ. ഭ്രര്യനുഷ്ടുബ് ഗായത്ര്യാനുഷ്ടുഭൌ കൃത്യനുഷ്ടുഭൌ = ഭ്രര്യനുഷ്ടുപ്പ് ഗായത്രീ അനുഷ്ടുപ്പ് കൃതി അനുഷ്ടുപ്പ്. ഇങ്ങനെ ഛന്ദസ്സുകൾ. ഈശ്വരഃ ആപഃ ആപഃ ഭഗഃ ഭഗഃ ദേവതാ = ഇങ്ങനെ ദേവതകൾ. ഇതി ഈശാനാദിക്രമാത് തദൃഷ്യാദ്യാഃ = ഇങ്ങനെ ഈശാനാദിയായ മന്ത്രങ്ങൾ അഞ്ചിന്നും ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ.

അംഗങ്ങളെ പറയുന്നു.

പഞ്ചധ്രുവോപരിഷ്ടാത് സർവജ്ഞായേതി ഹൃന്മനുഃ പ്രോക്തഃ
അമൃതേ തേജോമാലിനി തൃപ്താyയൈ ബ്രഹ്മശിരസ ഇതി ച ശിരഃ. 105

ജ്വലിതശിഖിശിഖേച ശിഖാ ത്വനാദിബോധാ സമീരിതാങ്ഗേന്താ
വർമ്മമനുർവ്വജ്രിണ ഇതി വജ്രധരായ ദ്വിഠഃ സ്വതന്ത്രായ. 106

സൌം ചൌം ഹൌമിതി പൂർവഃ പ്രോക്തശ്ചാലുപ്തശക്തയേ/ക്ഷിമനുഃ[12]
പാശുപതമന്ത്രപൂർവഃ പ്രോക്തശ്ചാനന്തശക്തയേ/സ്ത്രമനുഃ. 107

പഞ്ചധ്രുവോപരിഷ്ടാത് സർവജ്ഞായ ഇതി = അഞ്ചു പ്രണവത്തിന്റേയും മുകളിൽ സർവജ്ഞായ എന്നുകൂട്ടി, ഹൃന്മനുഃ പ്രോക്തഃ = ഹൃദയമന്ത്രം ഉക്തമായി, ഓം ഓം ഓം ഓം ഓം സർവജ്ഞായ ഹൃദയായ നമഃ. അമൃതേ തേജോമാലിനി തൃപ്തായൈ ബ്രഹ്മശിരസേ ഇതി ശിരഃ ച = അമൃതേ തേജോമാലിനി തൃപ്തായൈ ബ്രഹ്മശിരസേ സ്വാഹാ ഇങ്ങനെ ശിരോമന്ത്രവും. ജ്വലിതശിഖി ശിഖേ ങേന്താ അനാദിബോധാ ച ശിഖാ സമീരിതാ = ജ്വലിതശിഖിശിഖേ എന്നും ചതുർത്ഥിയായ അനാദിബോധാ എന്നും ശിഖാമന്ത്രം പറയപ്പെട്ടു. ജ്വലിതശിഖിശിഖേ അനാദിബോധായൈ ശിഖായൈ വഷട് ഇങ്ങനെ വരും. വജ്രിണേ വജ്രധരായ ദ്വിഠഃ സ്വതന്ത്രായ ഇതി വർമ്മമനുഃ = വജ്രിണേ വജ്രധരായ സ്വാഹാ സ്വതന്ത്രായ കവചായ ഹും ഇങ്ങനെ കവചമന്ത്രം, ദ്വിഠഃ സ്വാഹാ എന്ന്, സൌം ചൌം ഹൌം പൂർവഃ അലുപ്തശക്തയേ ഇതി അക്ഷിമനുഃ = സൌം ചൌം ഹൌം അലുപ്തശക്തയേ നേത്രത്രയായ വൌഷട് ഇങ്ങനെ നേത്രമന്ത്രം. പാശുപതമന്ത്രപൂർവഃ അനന്തശക്തയേ ഇതി അസ്ത്രമനുഃ പ്രോക്തഃ = ഓം ശ്ലീം പശുഹുംഫട് അനന്തശക്തയേ അസ്ത്രായ ഫട് ഇങ്ങനെ അസ്ത്രമന്ത്രം പറയപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെ ഷഡംഗമന്ത്രങ്ങൾ.

12. പ്രോക്ത/ത്രാലുപ്തശക്തയേ

അനന്തരം അഷ്ടാത്രിംശത് കലകളേ പറയുന്നു.

ഈശാനാദികലാഃ സ്യുഃ ശശിനീ പുനരംഗദേഷ്ടദാ ച മരീചിഃ
ജ്വാലിന്യപി ച നിവൃത്തിഃ പ്രതിഷ്ഠയാ വിദ്യയാ ച ശാന്ത്യഭിധാനാ. 108

താമസ്യാഖ്യാ മോഹാ ക്ഷയാ ച നിദ്രാഹ്വയാ പുനർവ്യാധിഃ
അഥ മൃത്യുരൂപിണീ ച ക്ഷുധാ തൃഷാഖ്യാ തതോ രജോരൂപാ. 109

രക്ഷാ രതിശ്ച കാമാ ക്ഷമാ ച സംയമനികാ ക്രിയാ സന്ധ്യാ
സ്ഥിരയാ ച കാളരാത്രിർഭ്രാമണ്യപി മോഹിനീ തഥാ ശ്രീശ്ച. 110

സിദ്ധിരഥർദ്ധിദ്യുതിരപി മേധാ കാന്ത്യാഹ്വയാ തഥാ പ്രജ്ഞാ
ഭൂയഃ പ്രഭാ സുധാ ചേത്യഷ്ടാത്രിംശത് സമീരിതാഃ ക്രമശഃ 111

ഈശാനാദികലാഃ = ഈശാനാദി അഞ്ചിന്റേയും കലകൾ, ശശിനീ അംഗദാ ഇഷ്ടദാ മരീചിഃ ജ്വാലിനീ = ഇത് അഞ്ചും ഈശാനകലകൾ. നിവൃത്തിഃ പ്രതിഷ്ഠാ വിദ്യാശാന്തിഃ = ഇത് നാലും തൽപുരുഷകലകൾ, താമസീ മോഹാക്ഷയാ നിദ്രാ വ്യാധിഃ മൃത്യുരൂപിണീ ക്ഷുധാ തൃഷാ = ഇത് എട്ടും അഘോരകലകൾ. രജോരൂപാ രക്ഷാ രതിഃ കാമാ ക്ഷമാ സംയമനീ ക്രിയാ സന്ധ്യാ സ്ഥിരാ കാളരാത്രിഃ ഭ്രാമണീ മോഹിനീ ശ്രീഃ = ഇതു പതിമൂന്നും വാമദേവ കലകൾ. സിദ്ധിഃ ഋദ്ധിഃ ദ്യുതിഃ മേധാ കാന്തിഃ പ്രജ്ഞാ പ്രഭാ സുധാ = ഇത് എട്ടും സദ്യോജാത കലകൾ. ഇതി അഷ്ടാത്രിംശൽ ക്രമശഃ സമീരിതാഃ = ഇങ്ങനെ അഞ്ചിനും കൂടി മുപ്പത്തിയെട്ടു കലകൾ പറയപ്പെട്ടു.

ഇക്കലകളിൽ ഈശാനാദി മന്ത്രാക്ഷരങ്ങളെ കൂട്ടിക്കൊള്ളുന്ന ക്രമത്തേ പറയുന്നു.

മാതംഗോരഗവിശ്വബാണനിഗമൈരഷ്ടാഷ്ടവേദാബ്ധിഭി-
ർവേദേഷുദ്വ്യൃതുഭ്രതവഹ്നിശരബാണൈസ്തത്കലാഃ സംയുതാഃ
സപ്തേഷ്വിഷ്വിഷുദോർന്നഗേഷുദ്വഗഗാങ്കാശാശ്വിഷഡ്ഭിഃ ക്രമാ-
ദഷ്ടാഷ്ടാശ്വിഗുണേഷുവേദനയനാംഗൈശ്ചാക്ഷരൈർമന്ത്രജൈഃ. 112

മാതംഗോരഗവിശ്വബാണനിഗമൈഃ അഷ്ടാഷ്ടവേദാബ്ധിഭിഃ വേദേഷുദ്വ്യൃതുഭ്രതവഹ്നിശരബാണൈഃ സപ്തേഷ്വിഷ്വിഷുദോർനഗേഷുദ്വഗഗാങ്കാശാശ്വിഷഡ്ഭിഃ അഷ്ടാഷ്ടാശ്വിഗുണേഷു വേദനയനാംഗൈഃ മന്ത്രജൈഃ അക്ഷരൈഃ തത്കലാഃ ക്രമാത് സംയുതാഃ = മാതംഗം-എട്ട്, ഉരഗം-എട്ട്, വിശ്വം-പതിമ്മൂന്ന്, ബാണം-അഞ്ച്, നിഗമം-നാല് ഇങ്ങനെ വിഭജിച്ച അക്ഷരങ്ങളോടു ഈശാനകലകൾ കൂട്ടണം. ഈശാനഃ സർവ

വിദ്യാനാം ശശിന്യൈ നമഃ, ഈശ്വരസ്സർവഭൂതാനാമംഗദായൈ നമഃ, ബ്രഹ്മാധിപതിർബ്രഹ്മണോ/ധിപതിർ ബ്രഹ്മേഷ്ടദായൈ നമഃ, ശിവോ മേ അസ്തു മരീച്യൈ നമഃ, സദാശിവോം ജ്വാലിന്യൈ നമഃ ഇങ്ങനെ ഈശാനകലകൾ. അഷ്ട-എട്ട് അഷ്ട-എട്ട്, വേദം-നാല്, അബ്ധി-നാല് ഇങ്ങനെ അക്ഷരങ്ങളോട്ടുകൂടി തൽപുരുഷകലകൾ കൂട്ടണം. തത്പുരുഷായ വിദ്മഹേ നിവൃത്ത്യൈ നമഃ, മഹാദേവായ ധീമഹേ പ്രതിഷ്ഠായൈ നമഃ, തന്നോ രുദ്രോ വിദ്യായൈ നമഃ, പ്രചോദയാത് ശാന്ത്യൈ നമഃ, ഇങ്ങനെ തത്പുരുഷകലകൾ. വേദം-നാലു, ഇഷു-അഞ്ച്, ദ്വി-രണ്ട്, ഋതു-ആറ്, ഭൂതം-അഞ്ച്, വഹ്നി-മൂന്ന്, ശരം-അഞ്ച്, ബാണം-അഞ്ച് ഇങ്ങനെ മന്ത്രാക്ഷരങ്ങളോട്ടു അഘോരകലകൾ കൂട്ടണം. അഘോരേഭ്യസ്തമസ്യൈ നമഃ, അഥഘോരേഭ്യോ മോഹായൈ നമഃ, ഘോരക്ഷയായൈ നമഃ, ഘോരതരേഭ്യശ്ച നിദ്രായൈ നമഃ, സർവതഃ ശർവ്യാധ്യൈ നമഃ, സർവേഭ്യോമൃത്യുരൂപിണ്യൈ നമഃ, നമസ്തേ അസ്തു ക്ഷുധായൈ നമഃ, രുദ്രരൂപേഭ്യ സ്തൃഷായൈ നമഃ ഇങ്ങനെ അഘോരകലകൾ എട്ട്.

സപ്ത-ഏഴ്, ഇഷു-അഞ്ച്, ഇഷു-അഞ്ച്, ഇഷു-അഞ്ച്, ദോസ്സ്-രണ്ട്, നഗം-ഏഴ്, ഇഷു-അഞ്ച്, ദൃക്ക്-രണ്ട്, അഗം-ഏഴ്, അങ്കം-ഒമ്പത്, ആശ-പത്ത്, അശ്വി-രണ്ട്, ഷട്-ആറ് ഇങ്ങനെ മന്ത്രാക്ഷരത്തെ വിഭജിച്ച് വാമദേവകലകൾ കൂട്ടണം.

വാമദേവായ നമോ രജോരൂപായൈ നമഃ, ജ്യേഷ്ഠായ നമോ രക്ഷായൈ നമഃ, രുദ്രായ നമോ രത്യൈ നമഃ, കാലായ നമഃ കാമായൈ നമഃ, കലക്ഷമായൈ നമഃ, വികലനായ നമഃ സംയമന്യൈ നമഃ, ബാലായ നമഃ ക്രിയായൈ നമഃ, ബലസന്ധ്യായൈ നമഃ, വികലനായ നമഃ സ്ഥിരായൈ നമഃ, ബലപ്രമഥനായ നമഃ കാളരാത്ര്യൈ നമഃ, സർവഭൂതദമനായ നമോ ഭ്രാമണ്യൈ നമഃ, മനോമോഹിന്യൈ നമഃ, ഉന്മനായ നമഃ ശ്രിയൈ നമഃ ഇങ്ങനെ വാമദേവകലകൾ പതിമ്മൂന്ന്, അഷ്ട-എട്ട്, അഷ്ട-എട്ട്, അശ്വി-രണ്ട്, ഗുണം-മൂന്ന്, ഇഷു-അഞ്ച്, വേദം-നാല്, നയനം-രണ്ട്, അംഗം-ആറ് ഇങ്ങനെ മന്ത്രാക്ഷരങ്ങളോട്ടു സദ്യോജാതകലകൾ കൂട്ടണം, സദ്യോജാതം പ്രപദ്യാമി സിദ്ധ്യൈ നമഃ, സദ്യോജാതായ വൈ നമ ഋദ്ധ്യൈ നമഃ, ഭവേദ്യുത്യൈ നമഃ, അഭവേ മേധായൈ നമഃ, അനാദിഭവേ കാന്ത്യൈ നമഃ, ഭജസ്വ മാം പ്രജ്ഞായൈ നമഃ, ഭവപ്രഭായൈ നമഃ, ഉദ്ഭാവായ നമഃ സുധായൈ നമഃ ഇങ്ങനെ ഈശാനാദികളുടെ കലകൾ ക്രമേണ പറയപ്പെടുന്നു.

അനന്തരം വ്യോമവ്യാപിമന്ത്രത്തെപ്പറയുന്നു.

താരാന്തേ ബിന്ദ്വന്വിതാദിത്രിദീർഘാൻ
ബ്രൂയാദ്വ്യോമവ്യാപിനേർണം ധ്രുവഞ്ച

സോഽയം വ്യോമവ്യാപിമന്ത്രോഃ ദശാർണ്ണോ
വ്യോമാദ്യർണ്ണൈസ്സ്യസ്തദംഗാനി പഞ്ച. 119

താരാന്തേ = പ്രണവാന്തത്തുങ്കൽ, ബിന്ദ്വന്വിതാദിത്രിദീർഘാൻ = അനസ്വാരത്തോടുകൂടി ആദിയിലത്തേ ദീർഘാച്ചുകൾ ആം ഈം ഊം ഈ മൂന്നും, വ്യോമവ്യാപിനേർണ്ണം ധ്രുവം ച = പിന്നെ വ്യോമവ്യാപിനേ എന്നും പ്രണവവും, സഃ അയം വ്യോമവ്യാപിമന്ത്രഃ ദശാർണ്ണഃ = ഇതു വ്യോമവ്യാപി ദശാക്ഷരമാകുന്ന മന്ത്രം. 'ഓം ആം ഈം ഊം വ്യോമവ്യാപിനേ ഓം' ഇങ്ങനെ വരും, വ്യോമാദ്യർണ്ണൈഃ തദംഗാനി പഞ്ചസ്യുഃ = വ്യോം ഹൃയായ നമഃ, മം ശിരസേ സ്വാഹാ ഇത്യാദികളായി പഞ്ചാംഗങ്ങളും ഭവിക്കും. ഈ അംഗം പ്രതിഷ്ഠാനന്തരം ജപിപ്പാൻ പറഞ്ഞിട്ടുമുള്ളത്.

താരം വ്യോമവ്യാപിനേ വ്യോമരൂപാ-
യാർണ്ണം സർവവ്യാപിനേർണ്ണം ശിവായ
ഭൂയോഽനന്തായേത്യനാഥായ ചേതി
പ്രോദീര്യാഥാനാശ്രിതായ ധ്രുവായ. 114

താരം = ഓം എന്നും, വ്യോമവ്യാപിനേ = വ്യോമവ്യാപിനേ എന്നും, വ്യോമരൂപായ അർണ്ണം = വ്യോമരൂപായ എന്നും, സർവവ്യാപിനേർണ്ണം = സർവവ്യാപിനേ എന്നും, ശിവായ = ശിവായ എന്നും, ഭൂയഃ അനന്തായ ഇതി = പിന്നെ അനന്തായ എന്നും അനാഥായ ഇതി ച = അനാഥായ എന്നും, അഥ അനാശ്രിതായ ധ്രുവായ ഇതി ച പ്രോദീര്യ = പിന്നെ അനാശ്രിതായ എന്നും ധ്രുവായ എന്നും ഇങ്ങനെ ഒമ്പതു പദങ്ങൾ ചൊല്ലൂ.

ങേന്തം ബ്രൂയാച്ഛാശ്വതം യോഗപീഠാ-
ർണ്ണാദ്യം തദ്വത് സംസ്ഥിതായേതി വർണ്ണം
നിത്യാർണാദ്യം യോഗിനേ വർണ്ണമുക്ത്വാ
ധ്യാനാഹാരായേതി വർണം ബ്രവീതു. 115

ങേന്തം ശാശ്വതം = ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തമായ ശാശ്വതം = ശാശ്വതായ എന്ന്, യോഗപീഠാർണാദ്യം സംസ്ഥിതായ ഇതി വർണ്ണം ബ്രൂയാത് = യോഗപീഠം എന്ന അക്ഷരം ആദിയായിരിക്കുന്ന സംസ്ഥിതായ എന്നു ചൊല്ലൂ. യോഗപീഠസംസ്ഥിതായ എന്നും ചൊല്ലൂ. യോഗപീഠസംസ്ഥിതായ എന്നു വരും, നിത്യാർണാദ്യം യോഗിനേ വർണ്ണ ഉക്ത്വാ = നിത്യം എന്ന് ആദിയായിരിക്കുന്ന യോഗിനേ എന്ന്, നിത്യയോഗി

നേ എന്നു ചൊല്ലിയാൽ, ധ്യാനാഹാരായ ഇതി വർണ്ണം ബ്രവീതു = ധ്യാനാഹാരായ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ പിന്നത്തേ നാലു പദങ്ങൾ.

താരപ്രണാമസഹിതം ച ശിവായവർണ്ണം
സർവപ്രഭും വദതു ങേസഹിതം ശിവായ
ഈശാനപൂർവശരമൂർത്ത്യുപരീഹ ങേന്താഃ
സ്യുർമൂർദ്ധവക്ത്രഹൃദയാന്യപി ഗുഹ്യമൂർത്തീ. 116

താരപ്രണാമസഹിതം ശിവായവർണ്ണം = ഓം നമഃ എന്നു കൂട്ടി ശിവായ എന്നു ചൊല്ലി, ങേ സഹിതം സർവപ്രഭും = ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തമായ സർവപ്രഭവേ എന്നും, ശിവായ ഇതി ച വദതു = ശിവായ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ മൂന്നു പദങ്ങൾ ഈശാനപൂർവശരമൂർത്ത്യുപരി ങേന്താഃ മൂർദ്ധവക്ത്രഹൃദയാനിഗുഹ്യമൂർത്തീ അപി പദാനി സ്യുഃ = ഈശാനാദികളായ പഞ്ചമൂർത്തികളുടെ മുകളിൽ ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന മൂർദ്ധവക്ത്രഹൃദയങ്ങളും ഗുഹ്യമൂർത്തിയും ഭവിക്കും. 'ഈശാനമൂർദ്ധായ', 'തത്പുരുഷവക്ത്രായ', 'അഘോരഹൃദയായ', 'വാമദേവഗുഹ്യായ', 'സദ്യോജാതമൂർത്തയേ' എന്ന് ഇങ്ങനെ അഞ്ചു പദങ്ങൾ.

താരപ്രണാമദ്വിതയം ച ഗുഹ്യാ-
തിഗുഹ്യമായാർണ്ണയുതം ച ഗോപ്ത്രേ
ബ്രൂയാത്തദന്തേഽനിധനായ സർവ-
വിദ്യാധിപായേതി പദം ച മന്ത്രീ. 117

മന്ത്രീ = മന്ത്രത്തേ അറിയുന്ന ആചാര്യൻ, താരപ്രാണാമദ്വിതയം = ഓം നമോനമഃ എന്നും, ആയാർണയുതം ഗുഹ്യാതി ഗുഹ്യം = ആയ എന്ന് ഒടുക്കമായ ഗുഹ്യാതിഗുഹ്യം, ഗുഹ്യാതിഗുഹ്യായ എന്നും, ഗോപ്ത്രേ ച = ഗോപ്ത്രേ എന്നും, തദന്തേ അധിധനായ സർവവിദ്യാധിപായ ഇതി പദം ച ബ്രൂയാത് = പിന്നെ അനിധനായ എന്നും സർവവിദ്യാധിപായ എന്നും രണ്ടു പദത്തേയും ചൊല്ലൂ.

അഥ വദതു സർവയോഗാധിഗതായ ജ്യോതിരാദിരൂപായ
പരമേശ്വരപരപദമഥ ങേന്തം ഭൂയശ്ച[13] പരമാത്മൻ. 118

അഥ സർവയോഗാധിഗതായ ജ്യോതിരാദിരൂപായ വദതു = പിന്നെ സർവയോഗാധിഗതായ എന്നും ജ്യോതിരൂപായ എന്നും ചൊല്ലൂ. ങേന്തം പരമേശ്വരപരം = ചതുർത്ഥിയായിരിക്കുന്ന പരമേശ്വരപരം എന്ന പദം പരമേശ്വരപരായ എന്നും, ഭൂയഃ പരമാത്മൻ = പിന്നെ പരമാ

13. ബ്രൂയാച്ച

ത്മൻ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ ഒമ്പതു പദങ്ങൾ.

അചേതനവ്യോമിപദേ തഥൈവ
വ്യാപിന്നരൂപിൻ പ്രഥമേതി തേജഃ
ജ്യോതിശ്ച സംബോധ്യ വദേദചേത-
നാദീനി സംവീപ്സ്യ പദാനി സപ്ത. 119

അചേതനവ്യോമിപദേ = അചേതനപദവും, വ്യോമിപദവും, തഥാ ഏവ വ്യാപിൻ അരൂപിൻ പ്രഥമ ഇതി = അപ്രകാരംതന്നെ വ്യാപിൻ അരൂപിൻ പ്രഥമ ഈ മൂന്നും, തേജഃ ജ്യോതിഃ ച = തേജഃ ജ്യോതിഃ ഈ രണ്ടും, സംബോധ്യ അചേതനാദീനി സപ്ത പദാനി സംവീപ്സ്യ വദേത് = പരമാത്മൻ എന്ന തുടങ്ങി എട്ടു വിഭക്തികൾ സംബോധനാവിഭക്തി യായിട്ടും അതിൽ അചേതനാദികളായ ഏഴു പദങ്ങൾ രണ്ടു പ്രാവശ്യമാ യിട്ടും ചൊല്ലണം. അചേതന അചേതന എന്നും വ്യോമിൻ വ്യോമിൻ എന്നും വ്യാപിൻ വ്യാപിൻ എന്നും അരൂപിൻ അരൂപിൻ എന്നും പ്രഥമ പ്രഥമ എന്നും തേജസ്തേജഃ എന്നും ജ്യോതിർജ്യോതിഃ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ ഏഴു പദങ്ങൾ.

ഭൂയോഽരൂപാഽനഗ്നേഽധൂമാഭസ്മാക്ഷരാണ്യനാദേഽർണ്ണം
നാനാനാധൂധൂധൂവ്യാഹൃതയസ്താരപൂർവികാസ്തിസ്രഃ. 120

ഭൂയഃ അരൂപാഽനഗ്നേഽധൂമാഭസ്മാഽക്ഷരാണി പിന്നെ = അരൂപ എന്നും അനഗ്നേ എന്നും അധൂമ എന്നും അഭസ്മ എന്നും, അനാദേ അർണ്ണം = അനാദേ എന്നും, നാനാനാധൂധൂധൂ താരപൂർവികാഃ വ്യാഹൃതയഃ തിസ്രഃ = പ്രണവത്തോടുകൂടി വ്യാഹൃതി മൂന്നും നാനാനാ എന്നും ധൂധൂധൂ എന്നും ഓം ഭൂഃ എന്നും ഓം ഭുവഃ എന്നും ഓം സ്വഃ എന്നും ഇങ്ങനെ പത്തു പദ ങ്ങളെ ചൊല്ലൂ.

അനിധനനിധനേ നിധനോദ്-
ഭവശിവശർവാൻ ക്രമാത് സസംബുദ്ധീൻ
തദ്വന്മഹേശ്വരമഹാ-
ദേവേത്യുക്ത്വാ തതശ്ച സംബുദ്ധ്യാ. 121

സസംബുദ്ധീൻ = സംബോധനവിഭക്തിയായിട്ട്, അനിധന നിധ നേ = അനിധന എന്നും നിധന എന്നും, നിധനോദ ഭവശിവശർവ്വാൻ = നിധനോദ്ഭവ എന്നും ശിവ എന്നും ശർവ എന്നും, തദ്വൽ മഹേശ്വര മഹാദേവ ഇതി തതഃ ച സംബുദ്ധ്യാ ഉക്ത്വാ = അതുപോലെ മഹേശ്വര എന്നും മഹാദേവ എന്നും അനന്തരവും സംബുദ്ധി ചേർത്തു ചൊല്ലൂ. ഇ

ങ്ങനെ ഏഴു പദങ്ങൾ.

സദ്ഭാവേശ്വര സമഹാതേജോ/ഥോ യോഗസംയുതാധിപതേ
മുഞ്ചപ്രഥമദ്വിതയേ ശർവയുഗം ഭവയുഗം ഭവോദ്ഭവ ച. 122

അഥോ സദ്ഭാവേശ്വര സമഹാതേജഃ = പിന്നെ സദ്ഭാവേശ്വര എന്നും മഹാതേജഃ എന്നും, യോഗസംയുതാധിപതേ = യോഗാധിപതേ എന്നും, മുഞ്ചപ്രഥമദ്വിതയേ = ഈ പദം ഈരണ്ടായിട്ട് മുഞ്ച മുഞ്ച എന്നും, പ്രഥമ പ്രഥമ എന്നും, ശർവയുഗം ശർവ ശർവ എന്നും, ഭവയുഗം = ഭവ ഭവ എന്നും, ഭവോദ്ഭവ ച = ഭവോദ്ഭവ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ എട്ടു പദങ്ങൾ.

സ്യാത് സർവഭൃതാദിസുഖപ്രദാന്തേ
സർവാദിസാന്നിദ്ധ്യകരേതി വർണ്ണം
സബ്രഹ്മവിഷ്ണ്വന്തനിവിഷ്ടരുദ്ര-
പരേതി ചാനർച്ചിതയുഗ്മകം ച. 123

സർവഭൃതാദിസുഖപ്രദാന്തേ സർവാദിസാന്നിദ്ധ്യകര ഇതി വർണ്ണം സ്യാൽ = സർവഭൃതസുഖപ്രദ എന്ന ചൊല്ലിയാൽ സർവസാന്നിദ്ധ്യകര എന്നും വേണം. സബ്രഹ്മവിഷ്ണ്വന്തനിവിഷ്ട രുദ്രപര ഇതി ച = ബ്രഹ്മവിഷ്ണു എന്നതിന്റെ ശേഷം രുദ്രപര എന്നും = ബ്രഹ്മവിഷ്ണുരുദ്രപര എന്നും, അനർച്ചിതയുഗ്മകം ച = അനർച്ചിതാനാർച്ചിത എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇങ്ങനെ നാലു പദങ്ങൾ.

ഭൂയോ/സംസ്കൃതപൂർവസ്ഥിതസാക്ഷിപദാനി തുരുപതംഗൌ ച[14]
പിംഗം ജ്ഞാനം ശബ്ദം സൂക്ഷ്മം ബ്രൂയാന്നവ വീപ്സയാ സസംബുദ്ധീനി. 124

ഭൂയഃ 'അസംസ്കൃതപൂർവസ്ഥിതിസാക്ഷി' പദാനി തുരു പതം ഗൌ ച 'പിംഗം', 'ജ്ഞാനം', 'ശബ്ദം', 'സൂക്ഷ്മം' ഇതി നവ പദാനി സസംബുദ്ധീനി വീപ്സയാ = പിന്നെ ഈ ഒമ്പതു പദങ്ങളും ദ്വിരുക്തിയോട്ടുകൂടി സംബുദ്ധ്യന്തത്തോടുംകൂടിച്ചൊല്ലൂ. അസംസ്കൃതാസംസ്കൃത എന്നും, പൂർവസ്ഥിതപൂർവസ്ഥിത എന്നും, സാക്ഷിൻസാക്ഷിൻ എന്നും, തുരുതുരു എന്നും, പതംഗപതംഗ എന്നും, പിങ്ഗപിങ്ഗ എന്നും, ജ്ഞാനജ്ഞാന എന്നും, ശബ്ദശബ്ദ എന്നും സൂക്ഷ്മസൂക്ഷ്മ എന്നും, ഇങ്ങനെ ഒമ്പതു പദങ്ങൾ.

ശിവശർവസർവദേതി പ്രണവനമോയുഗമഥോ ശിവായേതി

14. ഭൂയോ/സംസ്കൃത

പ്രണവനമോയുഗളമിതി വ്യോമവ്യാപീമന്ത്രഃ സമുദ്ധാര്യഃ. 125

ശിവ ശർവ്വ സർവദ ഇതി = ശിവ ശർവ എന്നും സർവദ എന്നും പ്രണവനമോയുഗളം = ഓം നമോ നമഃ എന്നും, അഥോ ശിവായ ഇതി = പിന്നെ ശിവായ എന്നും, പ്രണവനമോയുഗളം = പിന്നെയും ഓം നമോനമഃ എന്നും, ഇങ്ങനെ ആറു പദങ്ങൾ. ഇതി വ്യോമവ്യാപീ മന്ത്രഃ സമുദ്ധാര്യഃ = ഇപ്രകാരം എഴുപത്തിയൊമ്പതു പദങ്ങളേക്കൊണ്ട് വ്യോമവ്യാപിമന്ത്രം എടുത്തുചൊല്ലൂ.

പ്രോക്താഽയം മന്ത്രരാട് ചതുശ്ശതലിപിഃ പഞ്ചാദിനാദാദിമ-
ദ്ദീർഘത്രയ്യുദിതം യദാദിമപദം സ്യാത് സർവദാന്തേ തതഃ
ഷഡ്വർണ്ണം സ്വയമേവ ശക്തിസുസമേതം ശക്തിനാദാന്വിതം
ചാസ്യ ത്രീണി തദാ പദാന്യഥ ലിഖാമ്യംഗാനി ചാസ്യ ക്രമാത്. 126

യദാ പഞ്ചാദിനാദാദിമദ്ദീർഘത്രയ്യുദിതം ആദിമപദം സ്യാത് = ഈ മന്ത്രത്തിന്ന് യാതൊരു മതത്തുങ്കൽ, പഞ്ചാദി = അഞ്ചു പ്രണവത്തോടും, നാദാദിമൽ = നാദം ഹൌം എന്നും പിന്നെ പ്രണവവും ദീർഘത്രയീ ആം ഈം ഊം എന്നുംകൂടി ഭവിക്കും. ഓം ഓം ഓം ഓം ഓം ഹൌം ഓം ആം ഈം ഊം ഇങ്ങനെ പത്ത് അക്ഷരംകൊണ്ട് ആദിലത്തെ പദംകൂട്ടിച്ചൊല്ലൂ. തദാ സർവദാന്തേ = അപ്പോൾ ഒടുക്കം സർവദ എന്നു കഴിഞ്ഞാൽ, ഷഡ്വർണ്ണം സ്വയം ഏവ = ഓം നമഃ ശിവായ എന്നും, ശക്തിസുസമേതം ച ശക്തിനാദാന്വിതം ച = ഓം ഹ്രീം നമഃ ശിവായ എന്നും, ഓം ഹ്രീം ഹൌം നമഃ ശിവായ എന്നും, ഇങ്ങനെ, ത്രീണി പദാനി = മൂന്നു പദം കൂടെ കൂട്ടിച്ചൊല്ലൂ. അയം മന്ത്രരാട് ചതുശ്ശതലിപിഃ = ഈ മന്ത്രം ഈ പാഠത്തിലാകുമ്പോൾ എൺപത്തിയൊന്നു പദങ്ങൾക്കും കൂടി നാന്നൂറ് അക്ഷരത്തോളം വരും. ഒടുക്കത്തേ പദങ്ങൾ മൂന്നിനും ഓം നമഃ എന്നു കൂട്ടിയാൽ നാന്നൂറ് അക്ഷരം ശരിയായിട്ടു വരും. അഥ ക്രമാത് അസ്യ അംഗാനി ലിഖാമി = ഇനി ഈ മന്ത്രത്തിന്റെ ഷഡങ്ഗങ്ങളേയും എഴുതുന്നു -

ഓം നമഃ സർവാത്മനേ പരായ പരമേശ്വരായ യോഗ! യോഗസംഭവായ തുരുതുരു ഭവഭവ! ഭവോദ്ഭവ! വാമദേവാ സർവകാര്യപ്രശമന! സദാശിവ! നമോസ്തു തേ സ്വാഹാ ഹൃദയായ നമഃ. ഓം സും ശിവശിവ! നമോ ബ്രഹ്മശിരസേ ശിരസേ സ്വാഹാ, ഓം ശിവഹൃദയേ ജ്വാലിനി! സ്വാഹാ ജ്വാലിന്യൈ ശിഖായൈ വഷട് ഓം.

ശിവാത്മകം മഹാദേവം സർവജ്ഞം പ്രഭുമവ്യയം
ആവർത്തയേ മഹാഘോരം കവചം പിംഗലം ശുഭം. 127

ആയാഹി പിംഗല! മഹാകവച! ശിവാജ്ഞയാ ഹൃദയം ബന്ധ ബന്ധ ജ്വലജ്വല ഘൂർണ്ണഘൂർണ്ണ കിരികിരി സൂക്ഷ്മസൂക്ഷ്മ വജ്രധര വജ്രപാശ വജ്രശരീര മമ ശരീരമനപ്രവിശ്യ സർവ്വദുഷ്ടാസ്തംഭയസ്തംഭയ ഹുംഫട് സ്വാഹാ പിങ്ഗലായ കവചായ ഹും. ഓം ഹ്രീം ജ്രൂം സഃ ജ്യോതീരൂപായ നേത്രയായ വൗഷട്. ഓം ഹ്രീം സ്ഥരസ്ഥരേത്യാദ്യഘോരാസ്ത്രാന്തേ അസ്ത്രായ ഫട് ഇതി = ഇവിടെ അസ്ത്രത്തിന്ന് അഘോരാസ്ത്രാന്തത്തിങ്കൽ അസ്ത്രായ ഫട് എന്ന ചൊല്ലൂ.

വസിഷ്ഠോ/നന്തഗായത്രീ ചർഷ്യാദ്യാഃ പരമേശ്വരഃ
അമോഘത്രിഷ്ടുഭൌ വ്യോമവ്യാപിരുദ്രഃ പരൈഃ സ്മൃതാഃ. 128

വസിഷ്ഠഃ അനന്തഗായത്രീ പരമേശ്വരഃ ഋഷ്യാദ്യാഃ = വസിഷ്ഠഋഷിഃ, അനന്തഗായത്രീച്ഛന്ദഃ, പരമേശ്വരോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ. പരൈഃ അമോഘത്രിഷ്ടുഭൗ വ്യോമവ്യാപിരുദ്രഃ സ്മൃതാഃ = മറ്റു പല ആചാര്യന്മാരാൽ അമോഘ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ വ്യോമവ്യാപി രുദ്രോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷ്യാദികൾ പറയപ്പെടുന്നു.

താരം സ്പർശാഷ്ടമമപി സബിന്ദുശ്രുവോ/ർണ്ണം സസർഗ്ഗം
സാർണ്ണം മൃത്യുഞ്ജയമൃഷിമുഖാനസ്യ ചാഹുഃ കഹോളം
ഗായത്രീം ദൈവ്യപപദസമേതാഞ്ച മൃത്യുഞ്ജയാദ്യം
രുദ്രം ചാംഗാന്യപി സലവദീർഘേണ ശുക്ലാക്ഷരേണ. 129

താരം = പ്രണവം, സ്പർശാഷ്ടമം = ജ എന്ന്, സബിന്ദു ശ്രുവോ/ർണ്ണം = അനുസ്വാരത്തോടുകൂടിയ ഉ എന്ന്, അപ്പോൾ ജും എന്നു വരും. സസർഗ്ഗം സാർണ്ണം = വിസർഗ്ഗത്തോടുകൂടിയ സ എന്ന്, ഓം ജും സഃ എന്നു വരും. മൃത്യുഞ്ജയം = ഇത് മൃത്യുഞ്ജയ മന്ത്രം. അസ്യ കഹോളം ദൈവ്യപപദസമേതാം ഗായത്രീം മൃത്യുഞ്ജയാദ്യം രുദ്രം ച ഋഷിമുഖാൻ ആഹുഃ = കഹോള ഋഷീഃ, ദൈവീ ഗായത്രീ ഛന്ദഃ മൃത്യുഞ്ജയ രുദ്രോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഈ മന്ത്രത്തിന്റെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ. സലവ ദീർഘേണ ശുക്ലാക്ഷരേണ അംഗാനി അപി = ദീർഘാച്ചുകളോടും അനുസ്വാരത്തോടുംകൂടിയിരിക്കുന്ന സകാരത്തോടുംകൂടി ഷഡങ്ഗങ്ങളും ഭവിക്കും. സാം ഹൃദയായ നമഃ. സീം ശിരസേ സ്വാഹാ ഇത്യാദി അംഗങ്ങൾ.

താരം ശ്ലീം പശു ഹുംഫട് പാശുപതാസ്ത്രം തദംഗകാന്യർണ്ണൈഃ
ഋഷ്യാദ്യാഃ സ്യുരഘോരോ ഗായത്രീ ചാസ്യ പാശുപതരുദ്രഃ. 130

താരം = പ്രണവം, ശ്ലീം പശു ഹുംഫട് പാശുപതാസ്ത്രം = ഓം ശ്ലീം

പശ്ചു ഹ്ഹുംഫട് ഇത് പാശുപതാസ്ത്രമന്ത്രം. അർണ്ണൈഃ തദംഗകാനി = പ്ര ണവാദി ആറു അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടി ഷഡംഗങ്ങൾ. ഓം ഹൃദയായ നമഃ, ശ്ലീം ശിരസേ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ആറും, അഘോരഃ ഗായത്രീ പാശുപ തരുദ്രഃ ച അസ്യ ഋഷ്യാദ്യാഃ സ്യുഃ = അഘോര ഋഷിഃ, ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ, പാശുപതരുദ്രോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഈ മന്ത്രത്തിന്റെ ഋഷിച്ഛന്ദോ ദേ വതകൾ ഭവിക്കും.

താരാന്തേ ശക്തിമുക്ത്വാ സ്ഫുരപദയുഗളം പ്രസ്ഫുരദ്വന്ദ്വഘോര-
ദ്വന്ദ്വേ ഭൂയസ്തരാർണ്ണം തനുപദയുതരൂപം ചടദ്വന്ദ്വകം ച
പ്രാർണ്ണപ്രോദ്യച്ചടദ്വന്ദ്വകമഥ കഹയുഗ്മം വമദ്വന്ദ്വബന്ധ-
ദ്വന്ദ്വാന്തേ ഘാതയദ്വന്ദ്വമപി വദതു ഹ്ഹുംഫട് തദാഘോരമസ്ത്രം. 131

താരാന്തേ ശക്തിം ഉക്ത്വാ = പ്രണവാന്തത്തുങ്കൽ ഹ്രീം എന്നു ചൊ ല്ലി, സ്ഫുരപദയുഗളം = സ്ഫുരസ്ഫുര എന്ന്, പ്രസ്ഫുരദ്വന്ദ്വഘോരദ്വന്ദ്വേ = പ്രസ്ഫു രപ്രസ്ഫുര എന്നും, ഘോരഘോര എന്നും, ഭൂയഃ തരാർണ്ണം തനുപദയുത രൂപം = തരതനുരൂപം എന്നും, ചടദ്വന്ദ്വകം = ചടചട എന്നും, പ്രാർണ്ണ പ്രോദ്യച്ചടദ്വന്ദ്വകം = പ്ര എന്നുള്ള അക്ഷരത്തുങ്കൽ ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന ചട എന്ന രണ്ടും, പ്രചട പ്രചട, കഹയുഗ്മം = കഹകഹ എന്നും, വമദ്വന്ദ്വ ബന്ധദ്വന്ദ്വാന്തേ = വമ വമ എന്നും ബന്ധ ബന്ധ എന്നും ചൊല്ലിയാൽ, ഘാതയദ്വന്ദ്വം ഹ്ഹുംഫട് അപി വദതു = ഘാതയഘാതയ ഹ്ഹുംഫട് എന്നു ചൊല്ലൂ. ഇതി തദ് ആഘോരം അസ്ത്രം = ഇപ്രകാരം അഘോരാസ്ത്രം ഭ വിക്കും.

ഋഷ്യാദ്യാഃ സ്യുരഘോരത്രിഷ്ടുബഘോരാദിരുദ്രകാശ്ചാസ്യ
പഞ്ചഷഡാശാദശവസുമിഹിരാർണ്ണൈർമന്ത്രജൈസ്തദംഗാനി. 132

അസ്യ അഘോരത്രിഷ്ടുബഘോരാദിരുദ്രകാഃ ഋഷ്യാദ്യാഃ സ്യുഃ = ഈ അഘോരാസ്ത്രത്തിന് അഘോര ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ, അഘോര രുദ്രോ ദേവതാ ഇങ്ങനെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ ഭവിക്കും. മന്ത്രജൈഃ പഞ്ചഷഡാശാദശവസുമിഹിരാർണ്ണൈഃ = ഈ മന്ത്രത്തിന്റെ അഞ്ചും ആറും പത്തും പത്തും എട്ടും പന്ത്രണ്ടും അക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ട് അംഗങ്ങ ളും ഭവിക്കും. ഓം ഹ്രീം സ്ഫുരസ്ഫുരഹൃദയായ നമഃ. പ്രസ്ഫുരപ്രസ്ഫുര ശിരസേ സ്വാഹാ. ഘോരഘോരതരതനുരൂപ ശിഖായൈ വഷട് = ചടചട പ്ര ചടപ്രചട കവചായ ഹും . കഹകഹ വമവമ നേത്രത്രയായ വൌഷട്. ബന്ധബന്ധ ഘാതയ ഘാതയ ഹ്ഹുംഫട് അസ്ത്രായ ഫട് ഇങ്ങനെ അം ഗങ്ങൾ.

സ്പർശാന്ത്യാഷ്ടമവർണ്ണാവന്ത്യാർണഞ്ച ത്രയം കൃശാനുസ്ഥം

ഷഷ്ഠസ്വരലവയുക്തം ത്രിവർണ്ണകം ബീജമുഖ്യമന്ത്രമാഹുഃ. 133

സ്പർശാന്ത്യാഷ്ടമവർണ്ണൌ = സ്പർശാന്ത്യം മ എന്ന് അഷ്ടമം ജ എന്ന്, അന്ത്യാർണ്ണം ച = അന്ത്യാർണ്ണം ക്ഷ എന്ന്, ത്രയം കൃശാനുസ്ഥം = ഈ മൂന്നിനും രേഫംകൂട്ടി, ഷഷ്ഠസ്വരലവയുക്തം = ആറാമത്തേ അച്ച് ഊ എന്നും കൂട്ടിയാൽ മ്രൂം ജ്രൂം ക്ഷ്രൂം, ത്രിവർണ്ണകം ബീജമുഖ്യമന്ത്രം ആഹുഃ = ഈ മൂന്നു അക്ഷരം ബീജമുഖ്യ മന്ത്രമാകുന്നത്.

ഈ മന്ത്രത്തിനു ശിലാപരിഗ്രഹത്തുങ്കലുപയോഗം.

സ്യാച്ചിച്ഛിവേച്ഛിദിക്ഷികൃദിതി താരാദ്യഷ്ടവർണകാ ക്ഷുരികാ
താരയുഗമദ്ധ്യസംസ്ഥോ ഹുംഫട്കാരഃ സ്മൃതശ്ച വജ്രമന്ത്രഃ. 134

താരാദി ചിച്ഛിവേച്ഛിദിക്ഷികൃത് ഇതി അഷ്ടവർണ്ണകാ ക്ഷുരികാ = ഓം ചിച്ഛിവേച്ഛിദിക്ഷികൃത് ഇങ്ങനെ എട്ട് അക്ഷരമായ ക്ഷുരികാമന്ത്രം, താരയുഗമദ്ധ്യസംസ്ഥഃ ഹുംഫട്കാരഃ വജ്രമന്ത്രഃ സ്മൃതഃ = രണ്ടു പ്രണവങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തുങ്കലിരിക്കുന്ന ഹും ഫട്കാരം 'ഓം ഹുംഫട് ഓം' എന്ന് വജ്രമന്ത്രം.

താരഃ സശക്തിവാഗ്ഭവമന്മഥബീജോ വിഹായസാ സൌഃ സ്യാത്
പ്രാഗ്രുഢതാരകോ ഹംസോഽഷ്ടാർണ്ണോ വർണിതോഽണരൌമേയഃ. 135

താരഃ ഓം എന്ന്, സശക്തി ഹ്രീം എന്ന്, വാഗ്ഭവം ബീജം ഐം എന്ന്, മന്മഥബീജം ക്ലീം എന്ന്, വിഹായസാസൌഃ = ആകാശബീജമാകുന്ന ഹകാരത്തോടുകൂടി ഹ്സൌഃ, പ്രാഗുഢതാരകഃ = പ്ര എന്ന അക്ഷരത്തിൽ പ്രണവം കൂട്ടീട്ട് പ്രോം എന്നും, ഹംസഃ = ഹംസഃ എന്നും, ഔമേയഃ അഷ്ടാർണ്ണഃ അണുഃ വർണ്ണിതഃ = 'ഓം ഹ്രീം ഐം ക്ലീം ഹ്സൌഃ പ്രോം ഹം സഃ' ഇങ്ങനെ ഔമേയാഷ്ടാക്ഷരമന്ത്രം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.

ഇനി സ്ഥാണുമന്ത്രം ഏഴുള്ളതിൽ ഒടുക്കത്തേതിനെ ഉപചാരത്തോടെ പറയുന്നു.

'നമോഽസ്തു സ്ഥാണുഭൂതായ ജ്യോതിർല്ലിംഗാവൃതാത്മനേ
ചതുർമൂർത്തിവപുശ്ഛായാഭാസിതാംഗായ ശംഭവേ.' 136

ഇങ്ങനെ ഉപചാരമാകുന്ന സ്ഥാണുമന്ത്രം.

ഏഷ സ്ഥാണുമന്ത്രഃ സ്യാജ്ജ്യോതിഃസ്ഥാനേഽത്ര ബാണലിംഗാദ്യം
തത്തത്പദം സുയോജ്യം മന്ത്രിതമൈഃ ശേഷഷണ്മന്ത്രാധാരേ. 137

ഏഷഃ സ്ഥാണുമന്ത്രഃ സ്യാത് = ഈ പറഞ്ഞ സ്ഥാണുമന്ത്രമായ ഉപചാരം ഭവിക്കാം. അത്ര ജ്യോതിഃസ്ഥാനേ = ഈ മന്ത്രത്തിൽ ജ്യോ

തിർലിഗാവൃതാത്മനേ എന്നേടത്ത്, ബാണലിംഗാദ്യം ബാണലിംഗാവൃതാത്മനേ ഇത്യാദി, മന്ത്രിതമൈഃ ശേഷഷണ്മന്ത്രധാരേ തത്തത് പദം സുയോജ്യം = ആചാര്യന്മാരാൽ ശേഷമുള്ള ആറു മന്ത്രങ്ങളിലും അതാതു പദം യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. ശംഭുലിംഗാവൃതാത്മനേ സ്വയംഭൂലിംഗാവൃതാത്മനേ, പരലിംഗാവൃതാത്മനേ, പരാതപരലിംഗാവൃതാത്മനേ ഇങ്ങനെ നാലിന്റെ രണ്ടാംപാദം, രണ്ടു മുമ്പിൽ പറഞ്ഞതും, ഇങ്ങനെ ആറു മന്ത്രങ്ങൾ.

'നമോ/സ്തു സകലാധാരശക്ത്യാധാരായ ശംഭവേ
നിരാധാരായാ നിത്യായ ജ്യോതിർല്ലിംഗാവൃതാത്മനേ.'

പുഷ്പാഞ്ജലിക്ക് ഉപയോഗം. ഇത് ഒടുക്കത്തേത്. ഇങ്ങനെ ശൈവമന്ത്രങ്ങൾ. ശങ്കരനാരായണങ്കൽ ഉപചാരം ശിവങ്കലേപ്പോലെ.

അനന്തരം ദുർഗാമന്ത്രങ്ങളെ പറയുന്നു.

അഥ ദുർഗാ//ര്യാ ദേവീ ഭഗവത്യപി കന്യകാ ചതുർത്ഥ്യന്താഃ സ്യുഃ
ദുർഗാണവോ നമോന്താഃ പഞ്ചൈതാസ്സേദവേതജാർണ്ണൈസ്സലവൈഃ. 138

സേ ദുർഗായൈ നമഃ, ദം ആര്യായൈ നമഃ, വേം ദേവൈ്യ നമഃ, തം ഭഗവത്യൈ നമഃ, ജാം കന്യകായൈ നമഃ, ഇങ്ങനെ പഞ്ചദുർഗാമന്ത്രങ്ങൾ ഭവിക്കും.

ഉപചാരമനുഃ ശക്തിഃ പ്രണവദ്വയമദ്ധ്യഗാ
താരം നമോ ഭഗവതി! ദുർഗേ! ദുർഗതിതാരിണി! 139

പ്രണവദ്വയമദ്ധ്യഗാ ശക്തിഃ ഉപചാരമനുഃ = രണ്ടു പ്രണവങ്ങളുടെ നടുവിലിരിക്കുന്ന ശക്തി 'ഓം ഹ്രീം ഓം' എന്ന് ഉപചാരമന്ത്രം.

വിദ്യാമന്ത്രത്തെപ്പറയുന്നു. താരം ഓം എന്ന്, നമോ ഭഗവതി ദുർഗേ! ദുർഗതിതാരിണി! = ഓം നമോ ഭഗവതി! ദുർഗേ! ദുർഗതിതാരിണി! ഇങ്ങനെ ചൊല്ലൂ.

മായേ മഹാദിമായേ/ഥ പ്രോദീര്യ [15] ച ഫണാവലേ
മഹിഷാസുരശബ്ദാന്തേ വിനാശിനിപദം വദേത്. 140

അഥ മായേ മഹാദിമായേ ഫണാവലേ = പിന്നെ മായേ മഹാമായേ ഫണാവലേ, പ്രോദീര്യ = ഈ മൂന്നു പദത്തേ ചൊല്ലൂ. മഹിഷാസുരശബ്ദാന്തേ വിനാശിനിപദം വദേത് = മഹിഷാസുരവിനാശിനി എന്നും ചൊല്ലൂ.

15. അഥ

ദുഷ്ടാദ് ഭയങ്കരീത്യുക്ത്വാ വിന്ധ്യാദിനിലയേപദം
ജഹീതി ച സുമർദ്ദിന്യപ്യഥ ദേവാസുരേത്യപി. 141

ദുഷ്ടാദ് ഭയങ്കരീ ഇതി ഉക്ത്വാ വിന്ധ്യാദിനിലയേപദം = ദുഷ്ടഭയങ്കരി എന്നും വിന്ധ്യനിലയേ എന്നും ചൊല്ലൂ. ജഹി സുമർദ്ദിനി ദേവാസുര ഇതി = ജഹി എന്നും സമർദ്ദിനി എന്നും ദേവാസുര എന്നും ചൊല്ലൂ.

ദൈത്യപൂജിത ഇത്യുക്ത്വാ വരദേ നാദിരായണി
ദാമോദരപ്രിയേ ഹ്രീം ഹ്രീം ഹ്ലും ഹ്ലും ഭൂതഗ്രഹേതി ച. 142

ദൈത്യപൂജിതേ എന്നും ചൊല്ലൂ. ഇവിടെ ദേവാസുരദൈത്യപൂജിതേ എന്ന് ഒരു പദംതന്നെ. പിന്നെ, വരദേ നാദിരായണി = വരദേ എന്നും നാരായണി എന്നും, ദാമോദരപ്രിയേ ഹ്രീം ഹ്രീം ഹ്ലും ഹ്ലും ഭൂതഗ്രഹ ഇതി ച = ദാമോദരപ്രിയേ എന്നും ഹ്രീം ഹ്രീം ഹ്ലും ഹ്ലും എന്നും ചൊല്ലൂ. ഭൂതഗ്രഹ എന്ന പദാർത്ഥത്തേയും ചൊല്ലൂ.

വേതാളദുഷ്ടരാക്ഷസപിശാചാംസ്ത്രാസയദ്വയം
ബന്ധദ്വയം മാരയയുക് തഥാ ഭക്താദിവത്സലേ. 143

വേതാളദുഷ്ടരാക്ഷസപിശാചാൻ ത്രാസയദ്വയം ബന്ധദ്വയം മാരയയുക് = വേതാളദുഷ്ടരാക്ഷസപിശാചാൻ ത്രാസയത്രാസയ ബന്ധ ബന്ധ മാരയ മാരയ ഇത്രയും ചൊല്ലൂ. തഥാ ഭക്താദിവത്സലേ = അപ്രകാരം ഭക്തവത്സലേ എന്നും ചൊല്ലൂ.

ഭക്തപ്രിയേ പരബലമഥിനീത്യഥ ശത്രുിതി
നികൃന്തനീതി സൌഭാഗ്യപ്രദേ ഭൂയോ ജയപ്രദേ. 144

വിത്തപ്രദേ യശോവത്യായുഷ്യപ്രദ ഇതി ക്രമാത്
കീർത്തിപ്രദേ ശ്രീപദേ സർവപ്രദേ ശാന്ത്യപി പ്രദേ. 145

അഥ ഭക്തപ്രിയേ പരബലമഥിനി ഇതി = ഭക്തപ്രിയേ എന്നും പരബലമഥിനി എന്നും, ശത്രു ഇതി നികൃന്തനി ഇതി = ശത്രുനികൃന്തനി എന്നും, സൌഭാഗ്യപ്രദേ ഭൂയഃ ജയപ്രദേ = സൌഭാഗ്യപ്രദേ എന്നും പിന്നെ ജയപ്രദേ എന്നും, പിന്നെ, വിത്തപ്രദേ യശോവതി ആയുഷ്യപ്രദേ ഇതി ക്രമാത് = വിത്തപ്രദേ എന്നും യശോവതി എന്നും ആയുഷ്യപ്രദേ എന്നും ക്രമേണ ചൊല്ലിയാൽ, കീർത്തിപ്രദേ ശ്രീപ്രദേ സർവപ്രദേ ശാന്തിപ്രദേ അപി = കീർത്തിപ്രദേ എന്നും ശ്രീപ്രദേ എന്നും സർവപ്രദേ എന്നും ശാന്തിപ്രദേ എന്നും ചൊല്ലൂ.

മഹാബലേ മഹാമായേ/ഥാംബരം ബിന്ദുനാ സഹ
ആദ്യേന ച ദ്വിതീയേന തൃതീയേന സ്വരേണ ച. 146

ചതുർത്ഥേന ച സംയുക്തം ശക്തിബീജം ത്രിധോദ്ധരേത്
മഹാമായേതി നത്യന്തം വിദ്യാമന്ത്ര ഉദാഹൃതഃ. 147

മഹാബലേ മഹാമായേ = മഹാബലേ എന്നും മഹാമായേ എന്നും, ആദ്യേന ദ്വിതീയേന തൃതീയേന ചതുർത്ഥേന ച സ്വരേണ സംയുക്തം ബിന്ദുനാ സഹ അംബരം = ഒന്നും രണ്ടും മൂന്നും നാലും അച്ചുകളോടും അനുസ്വാരത്തോടുംകൂടി ഹകാരം ഹം ഹാം ഹിം ഹീം ഈ നാലു ബീജാക്ഷരങ്ങളേയും, ത്രിധാ ശക്തിബീജം = മൂന്നു പ്രാവശ്യം ശക്തിയേയും, ഹ്രീം ഹ്രീം ഹ്രീം എന്ന്, മഹാമായേ ഇതി നത്യന്തം = മഹാമായേ നമഃ ഇതി ഉദാഹൃതം വിദ്യാമന്ത്രം ഉദ്ധരേത് = ഇങ്ങനെ പൃഷ്ഠാവരണത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന വിദ്യാമന്ത്രത്തേ ഉദ്ധരിപ്പൂ.

ഗായത്രിമന്ത്രത്തേ പറയുന്നു.

ഓങ്കാരാദ്യം ദുർഗാരൂപിണി ച കുമാര്യുപേതരൂപിണി ച
ആര്യാവർത്തിനി മായാരൂപിണ്യപി ചോത്സവാദിവാസിനി ച. 148

ഓങ്കാരാദ്യം = പ്രണവം ആദിയ്ക്കുചൊല്ലി, ദുർഗാരൂപിണി കുമാര്യുപേതരൂപിണി ച = ദുർഗാരൂപിണി എന്നും കുമാരീരൂപിണി എന്നും, ആര്യാവർത്തിനി മായാരൂപിണി അപി = ആര്യാവർത്തിനി എന്നും മായാരൂപിണി എന്നും, ഉത്സവാദിവാസിനി ച = ഉത്സവവാസിനി എന്നും ഇങ്ങനെ അഞ്ചു പദങ്ങൾ.

അഥ യാഗഭക്തകാരിണി സർവാദികമന്ത്രപൂർവവ്യാപിനി[16] ച
സർവാദികർമ്മഫലദായിനി സർവാദിക്രിയാദിവർത്തിനിപദം ച 149

അഥ യാഗഭക്തകാരിണി സർവാദികമന്ത്രപൂർവവ്യാപിനി ച = പിന്നെ യാഗഭക്തകാരിണി എന്നും സർവമന്ത്രവ്യാപിനി എന്നും, സർവാദികർമ്മഫലദായിനി സർവാദിക്രിയാദിവർത്തിനി ഇതി പദം ച = സർവകർമ്മഫലദായിനി എന്നും സർവക്രിയാവർത്തിനി എന്നും ഇങ്ങനെ നാല് പദങ്ങൾ.

സർവാദിദോഷമർദ്ദിന്യഥ സർവവരാദിദായിനീതിവദേച്ച,
ഭഗവതി തതഃ പ്രസാദം പുനരാപാദയതു ചേതി യാഗമന്ത്രഃ സ്യാത്. 150

അഥ സർവാദിദോഷമർദ്ദിനി സർവവരാദിദായിനീ ഇതി ച വദേ

16. പൂവ്വകവ്യാപിനീ ച

ത് = പിന്നെ സർവദോഷമർദ്ദിനി എന്നും സർവവരദായിനി എന്നും ചൊല്ല. തതഃ ഭഗവതി പ്രസാദം പുനഃ ആപാദയതു ച = പിന്നെ ഭഗവതി പ്രസാദം ആപാദയതു എന്നും ചൊല്ല. ഇതി യാഗമന്ത്രഃ സ്യാത് = ഇപ്ര കാരം യാഗമന്ത്രം ഭവിക്കും.

ഭൂതിഃ ശ്രീഃ പിംഗലോ ബഭ്രുർ ഭൂതിർവിഷ്ണുഃ സനാതനഃ
അഗ്നിമാരുതയോർഭൂതിർഭൂതിസ്സേന്ദ്രാശ്ച ദേവതാഃ. 151

ഇതു കലശമാടുന്നേടത്തു ഭസ്മജലത്തിന്റെ മന്ത്രം. ഇങ്ങനെ ദുർഗാ മന്ത്രങ്ങൾ.

അനന്തരം സുബ്രഹ്മണ്യകലേ മന്ത്രങ്ങൾ പറയുന്നു.

പ്രണവനതിഷണ്മുഖായേത്യപരോ മന്ത്രഔപചാരികഃ സ്കന്ദേ
പ്രാഗ്വദിഹാപ്യൃഷ്യാദ്യം മന്ത്രാർണ്ണൈഃ സലവകൈഃ ഷഡംഗവിധിഃ. 152

സ്കന്ദേ പ്രണവനതിഷണ്മുഖായ ഇതി = സുബ്രഹ്മണ്യകൽ ഓം നമഃ ഷണ്മുഖായ ഇങ്ങനെ, ഔപചാരികഃ അപരഃ മന്ത്രഃ = ഉപചാരയോഗ്യമാ യിരിക്കുന്ന വേറെ ഒരു മൂലം. അസ്യ ഋഷ്യാദ്യാഃ പ്രാഗ്വത് = ഈ മന്ത്ര ത്തിന്റെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ മുമ്പിൽ മൂലത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞതുതന്നെ, സലവകൈഃ മന്ത്രാർണ്ണൈഃ ഷഡംഗവിധിഃ = അനുസ്വാരത്തോടുകൂടിയ മന്ത്രാക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ട് അംഗങ്ങൾ. നം ഹൃദയായ നമഃ. മം ശിരസേ സ്വാഹാ, ഷം ശിഖായൈ ഷട് ഇത്യാദി.

സനൽകുമാരസ്കന്ദേന്ദ്രവിശാഖാഃ ഷഷ്ഠിഷണ്മുഖൗ
ഷണ്മന്ത്രാഃ ഷണ്മുഖേ പ്രോക്താഃ ചതുർത്ഥ്യന്താ നമോന്വിതാഃ. 153

ഷണ്മുഖേ = സുബ്രഹ്മണ്യകൽ = ചതുർത്ഥ്യന്താഃ നമോന്വിതാഃ = ചതുർത്ഥ്യന്തങ്ങളായി നമോന്വിതങ്ങളായി, സനൽകുമാരസ്കന്ദേന്ദ്രവി ശാഖാഃ ഷഷ്ഠിഷണ്മുഖൌ ഷണ്മന്ത്രാഃ = സനൽകുമാരായ നമഃ, സ്കന്ദായ നമഃ, ഇന്ദ്രായ നമഃ, വിശാഖായ നമഃ, ഷഷ്ഠ്യേ നമഃ, ഷണ്മുഖായ നമഃ ഇത് ആറും ഷണ്മുഖന്റെ മന്ത്രങ്ങൾ.

സ്കന്ദോ ബാണോ ഹേമചൂഡോ ഭദ്രസേനോ ഭവസ്തഥാ
ഭവപുത്രോഽന്നാദ്യശീലഃ കുക്കുടധ്വജ ഏവ ച. 154

മയൂരവാഹനഗുഹൗ കുമാരഃ സനകാദികഃ[17]
മഹാസേനശ്ച സേനാന്യാം നാമദ്വാദശകം സ്മൃതം. 155

17. സനദാദികഃ

മയൂരവാഹനായ നമഃ, ഗുഹായ നമഃ, സനൽകുമാരായ നമഃ, ഇതി നാമദ്വാദശകം സ്മൃതം = ഇങ്ങനെ ദ്വാദശനാമങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നു.

ആദ്യം ദീർഘയുഗം സബിന്ദു സകലാണർഗ്ഗുംഗുഹായേത്യണ-
ർനത്യന്തോ മഹാദാഹ്വയോ/ബ്ധിനവനാഗൈകോനവിംശാഃ സ്പൃശഃ
സാദ്ര്യദ്രീന്ദുകരസ്വരാ വിഷയുതോ യാന്തോ/ന്ത്യവർഗേ തുരീ-
യാർണം തത്പ്രഥമൗ യുതം സലവഷട്കം ബീജമന്ത്രോ ഗുഹേ. 156

സബിന്ദു ആദ്യം ദീർഘയുഗം സകലാണഃ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ അനുസ്വാരത്തോട്ടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ആദിയിലത്തെ ദീർഘങ്ങൾ രണ്ടും ആം ഈം ഇപ്രകാരം സകലമന്ത്രം. നത്യന്തഃ ഗ്ഗും ഗുഹായ ഇതി മഹാദാഹ്വയഃ അണഃ = നമോന്തമായ ഗ്ഗും ഗുഹായ എന്ന മഹാമന്ത്രം ഗ്ഗും ഗുഹായ നമഃ ഇങ്ങനെ വരും. സ്പൃശഃ = സ്പർശാക്ഷരത്തിന്റെ, അബ്ധിനവനാഗൈകോനവിംശാഃ = നാലാമത്തേതു ഘ ഒമ്പതാമത്തേതു ഝ എട്ടാമത്തേത് ജ പത്തൊമ്പതാമത്തേതു ധ, സാദ്ര്യദ്രീന്ദുകരസ്വരാഃ = ഏഴും ഏഴും ഒന്നും രണ്ടും അച്ചുകളോട്ടുകൂടി, വിഷയുതഃ യാന്തഃ = മകാരത്തോട്ടുകൂടിയ രേഫവും മ്ര എന്ന്, അന്ത്യവർഗേ തുരീയം തത്പ്രഥമൗയുതം = ഒടുക്കത്തേയാദിവർഗാക്ഷരത്തിൽ നാലാമത്തേ വ എന്ന് ആദിലത്തെ യ എന്നതിനോടും ഓകാരത്തോടും കൂടിയാൽ വ്യോ എന്ന്, സലവഷട കം ബീജമന്ത്രം = ആറിന്നും അനുസ്വാരവും കൂടിയാൽ, ഘ്ലും ഝ്ലും ജം ധാം മ്രം വ്യോം ഇങ്ങനെ ആറ് അക്ഷരങ്ങൾ ബീജമായിരിക്കുന്ന മന്ത്രങ്ങൾ.

ഇനി ഗണപതിമന്ത്രങ്ങളെ പറയുന്നു-

വിഘ്നവിനായകവീരാഃ ശൂരോ വരദശ്ച ഹസ്തിമുഖനാമാ
ഷണ്മന്ത്രാ ഗണപേ സ്യുഃ സംപ്രോക്താ ങേനമോന്വിതാഃ ക്രമശഃ. 157

ഗണപേ = ഗണപതിയിങ്കൽ, ങേനമോന്വിതാഃ = ചതുർത്ഥിയോട്ടുകൂടി നമോയുക്തങ്ങളായി, വിഘ്നവിനായകവീരാഃ ശൂരഃ വരദഃ ഹസ്തിമുഖനാമാ ച ഷണ്മന്ത്രാഃ സ്യുഃ = വിഘ്നായ നമഃ, വിനായകായ നമഃ, വീരായ നമഃ, ശൂരായ നമഃ, വരദായ നമഃ, ഹസ്തിമുഖായ നമഃ, ഇങ്ങനെ ഷണ്മന്ത്രങ്ങൾ ഭവിക്കും.

വജ്രദന്തോ ഗജാസ്യശ്ച ഭീമശ്ച മഹിഷാസ്യകഃ
വിഘ്നോ വിനായകോ വീരഃ ശൂരാഖ്യഃ സർപ്പമേഖലഃ. 158

ശൂർപ്പകർണ്ണോ നാഗദന്തീ തതോ രുദ്രാസ്യസംഭവഃ
നാമാനി ദ്വാദശൈതാനി കീർത്തിതാനി ഗണേശിതുഃ. 159

വജ്രദന്തായ നമഃ, ഗജാസ്യായ നമഃ, ഭീമായ നമഃ, മഹിഷാസ്യാ നമഃ, വിഘ്നായ നമഃ, വിനായകായ നമഃ, വീരായ നമഃ, ശൂരായ നമഃ, സർപ്പമേഖലായ നമഃ, ശൂർപ്പകർണ്ണായ നമഃ, നാഗദന്തിനേ നമഃ, രുദ്രാസ്യസംഭവായ നമഃ, ഏതാനി ഗണേശിതുഃ ദ്വാദശ നാമാനി കീർത്തിതാനി = ഈ മന്ത്രങ്ങൾ ഗണപതിയുടെ ദ്വാദശനാമങ്ങൾ ഉക്തങ്ങൾ.

അനന്തരം ശാസ്താവിന്റെ മന്ത്രങ്ങളേ പറയുന്നു.

രേവന്തായ മഹാശാസ്ത്രേ ഗോപ്ത്രേ ച പ്രഭവേ തഥാ
ദീപ്ത്രേ പ്രശാസ്ത്രേ ചാര്യേ സ്യുഃ ഷണ്മന്ത്രാ നമസാ യുതാഃ. 160

ആര്യേ നമസാ യുതാഃ = ശാസ്താവിങ്കൽ നമഃ എന്നു ഒടുക്കം കൂട്ടിട്ട്, രേവന്തായ മഹാശാസ്ത്രേ ഗോപ്ത്രേ പ്രഭവേ തഥാ ദീപ്ത്രേ പ്രശാസ്ത്രേ ച ഷണ്മന്ത്രാഃ സ്യുഃ = രേവന്തായ നമഃ, മഹാശാസ്ത്രേ നമഃ, ഗോപ്ത്രേ നമഃ, പ്രഭവേ നമഃ, ദീപ്ത്രേ നമഃ, പ്രശാസ്ത്രേ നമഃ ഇങ്ങനെ ഷണ്മന്ത്രങ്ങൾ ഭവിക്കും.

ഗോപ്താ ച പിംഗലാക്ഷശ്ച വീരസേനശ്ച ശാംഭവഃ
ആര്യഃ ശാസ്താ ച ഗോപാലോ ഗുഹോ/ഥ ഭവപുത്രകഃ. 161

നാമാനി ശാന്തഭൂതേശഭൂതിദാഃ ദ്വാദശാര്യകേ.

ആര്യകേ = ശാസ്താവിങ്കൽ, ഗോപ്താപിംഗലാക്ഷഃ വീരസേനഃ ശാംഭവഃ ആര്യഃ ശാസ്താ ഗോപാലഃ ഗുഹഃ ഭവപുത്രകഃ ശാന്തഭൂതേശഭൂതിദാഃ ദ്വാദശ നാമാനി = ഗോപ്ത്രേ നമഃ, പിംഗലാക്ഷായ നമഃ, വീരസേനായ നമഃ, ശാംഭവായ നമഃ, ആര്യായ നമഃ, ശാസ്ത്രേ നമഃ, ഗോപാലായ നമഃ, ഗുഹായ നമഃ, ഭവപുത്രായ നമഃ, ശാന്തായ നമഃ, ഭൂതേശായ നമഃ, ഭൂതിദായ നമഃ ഇങ്ങനെ ദ്വാദശനാമങ്ങൾ.

ആര്യഃ ശാസ്താ ഗുഹാസന്നഃ സേനാനീർഭൂതവല്ലഭഃ. 162

രുദ്രജോ രൂപവാൻ കാമി വരദോ ലോകപൂജിതഃ
നീലാശ്വഃ ശ്വേതമാതങ്ഗഃ ശ്യാമീ പീതാനുലേപനഃ. 163

രക്തമാലാധരഃ ശൂരോ മായോ മാതൃഗണപ്രിയഃ
കാളവാസാ ഗണാദ്ധ്യക്ഷഃ ഖഡ്ഗഹസ്തോ ധനുർദ്ധരഃ. 164

സഹജായോ ജനാവേശഃ സാധുഃ സംസാരരക്ഷകഃ
ഷഡ്വിംശതിരിമേ മന്ത്രാ ങേനമോന്താശ്ച തേ/ഖിലാഃ. 165

ആര്യായ നമഃ, ശാസ്ത്രേ നമഃ, ഗുഹാസന്നായ നമഃ, സേനാന്യൈ നമഃ, ഭൂതവല്ലഭായ നമഃ, രുദ്രജായ നമഃ, രൂപവതേ നമഃ, കാമിനേ നമ, വരദായ നമഃ, ലോകപൂജിതായ നമഃ, നീലാശ്വായ നമഃ, ശ്വേതമാതംഗായ നമഃ, ശ്യാമിനേ നമഃ, പീതാനുലേപനായ നമഃ, രക്തമാലാധരായ നമഃ, ശൂരായ നമഃ, മായായ നമഃ, മാതൃഗണപ്രിയായ നമഃ, കാളവാസസേ നമഃ, ഗണാദ്ധ്യക്ഷായ നമഃ, ഖഡ്ഗഹസ്തായ നമഃ ധനുർദ്ധരായ നമഃ, സഹജായായ നമഃ, ജനാവേശായ നമഃ, സാധവേ നമഃ, സംസാരരക്ഷകായ നമഃ, ഇമേ ഷഡ്വിംശതിഃ മന്ത്രാഃ = ഈ മന്ത്രങ്ങൾ ഷഡ്വിംശതിനാമങ്ങൾ. തേ അഖിലാഃ ങേനമോന്താഃ ച = ഈ ദ്വാദശനാമങ്ങളും ഷഡ്വിംശതിനാമങ്ങളും ചതുർത്ഥ്യന്തമായി നമോന്തമായിട്ട് വേണം.

'ഓം ശ്രീം ഹ്രീം ക്ഷ്മീം ഹ്രൂം[18] ഘ്ലൂം ശംബരകുമാരായ പദ്മിനേ സ്വാഹാ'
ബീജമന്ത്രം[19] സമുദ്ദിഷ്ടം സമ്യക് സപ്തദശാക്ഷരം. 166

'ഓം ശ്രീം ഹ്രീം ക്ഷ്മീം ഹ്രൂം ഘ്ലൂം ശംബരകുമാരായ പദ്മിനേ സ്വാഹാ'. സപ്തദശാക്ഷരം ബീജമന്ത്രം സമ്യക് സമുദ്ദിഷ്ടം = ഇങ്ങനെ പതിനേഴ് അക്ഷരമായിരിക്കുന്ന ബീജമന്ത്രമായിത്തന്നെ പറയിപ്പൂ. കൌതുകബന്ധനത്തുങ്കൽ വേണ്ടുന്നത്.

പ്രാണാപാനവ്യാനോദാനസമാനാഃ സമീരിതാ ങേന്താഃ
സ്വാഹാന്താഃ സകലേഷു പ്രാണാദ്യനിലാണവോ നിവേദ്യവിധൌ. 167

സകലേഷു നിവേദ്യവിധൌ = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും നിവേദ്യവിധിയിങ്കൽ, ങേന്താഃ സ്വാഹാന്താഃ = ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തങ്ങളായി സ്വാഹാന്തമായിട്ട്, പ്രാണാപാനവ്യാനോദാനസമാനാഃ = പ്രാണായ സ്വാഹാ, അപാനായ സ്വാഹാ, വ്യാനായ സ്വാഹാ, ഉദാനായ സ്വാഹാ, സമാനായ സ്വാഹാ, ഇതി പ്രാണാദ്യനിലാണവഃ = ഇങ്ങനെ പ്രാണാഹുതിയിങ്കലേ അഞ്ചു മന്ത്രങ്ങൾ. സമീരിതാഃ = ഉക്തങ്ങൾ.

ടാന്താമൃതൌ ലവനമഃസഹിതം പരായാ-
ഥാബാത്മനാർണ്ണമപി ടാന്തതുരീയമൂർത്തിം
ഉക്ത്വാ നിവേദ്യമിതി വഷ്ഷ സകല്പയാമി-
വർണ്ണം നിവേദ്യഗരസാർപ്പണമന്ത്ര ഏഷഃ. 168

ടാന്താമൃതൌ = ഠ എന്നും വ എന്നും ഔ എന്നും കൂടിയാൽ ഠ്വൌ എന്നു വരും. ലവനമഃ സഹിതം പരായ = അനുസ്വാരവും കൂടി നമഃ എന്ന ചൊല്ലു. പരായ എന്നുകൂടിയാൽ ഠ്വൌം നമഃ പരായ എന്നു വരും.

18. ക്ഷ്മ്രൂം ഹ്രൂം ഘ്ലൂം 19. ബീജമന്ത്രഃ സമുദ്ദിഷ്ടഃ

അഥ അബാത്മനാർണ്ണം ടാന്തതുരീയമൂർത്തിം അപി ഉക്ത്വാ = അബാത്മനാ എന്നും അനിരുദ്ധേന വാമദേവേന ഇത്യാദി തത്തദ്ദേവന്മാരുടെ നാലാമത്തേ മൂർത്തിമന്ത്രം തൃതീയൈകവചനാന്തമായിച്ചൊല്ലൂ. സകല്പയാമിവർണ്ണം നിവേദ്യം ഇതി വക്ത്വ = കല്പയാമി എന്ന് ഒടുക്കം കൂട്ടി നിവേദ്യം എന്നും ചൊല്ലൂ. അപ്പോൾ 'ഠൌം നമഃ പരായ അബാത്മനാ ഽനിരുദ്ധേന നിവേദ്യം കല്പയാമി' ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുവിങ്കലും 'ഠൌം നമഃ പരായ അംബാത്മനാ വാമദേവേന നിവേദ്യം കല്പയാമി' ഇങ്ങനെ ശിവങ്കലും മന്ത്രങ്ങൾ. ശേഷമുള്ളേടത്ത് ഊഹിച്ചു ചൊല്ലൂ. ഏഷഃ നിവേദ്യഗരസാർപ്പണമന്ത്രഃ = ഇതു നിവേദ്യത്തുങ്കലേ രസത്തേ സമർപ്പിപ്പാനുള്ള മന്ത്രം.

തത്തദ്ഭൂതനിദാനബീജഹൃദയോപേതം പരായാക്ഷരം
ചാബാദ്യർണ്ണയുതാത്മനാർണസഹിതം ടാന്തസ്വമൂർത്യാഹ്വയം
പ്രബ്രൂയാജ്ജ്വലപൂർവതത്തദുപഹാരാഖ്യാം തഥാ കല്പയാ-
മ്യന്താം ചേത്യുദിതാ ജലാദിരസദത്ത്യൈ പഞ്ച മന്ത്രാഃ പരേ. 169

തത്തദ്ഭൂതനിദാനബീജഹൃദോപേതം = ജലഗന്ധപുഷ്പധൂപദീപങ്ങൾക്കുള്ള അപ് പൃഥിവ്യാകാശവായുതേജസ്സുകളുടെ ബീജങ്ങൾ വം ലം ഹം യം രം ഇവറ്റോട് നമഃ എന്നുകൂട്ടി, പരായാക്ഷരം = പരായ എന്നും, അബാദ്യർണ്ണയുതാത്മനാർണസഹിതം = അപ് എന്നും ആത്മനാ എന്നും ഇത്യാദി അബാത്മനാ പൃഥിവ്യാത്മനാ ആകാശാത്മനാ വായ്വാത്മനാ അഗ്ന്യാത്മനാ ഇത്രയും കൂട്ടിയാൽ, ടാന്തസ്വമൂർത്യാഹ്വയം = തൃതീയൈകവചനാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന തന്റെ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങൾ അനിരുദ്ധേന നാരായണേന വാസുദേവേന സങ്കർഷണേന പ്രദ്യുമ്നേന ഇത്യാദിയും കൂട്ടി, കല്പയാമ്യന്താം ജലപൂർവ്വതത്തദുപഹാരാഖ്യാം ച പ്രബ്രൂയാത് = കല്പയാമി എന്നു ഒടുക്കം കൂട്ടീട്ട്, ജലാദ്യുപഹാരങ്ങളേയും, ജലം കല്പയാമി, ഗന്ധം കല്പയാമി, പുഷ്പം കല്പയാമി, ധൂപം കല്പയാമി, ദീപം കല്പയാമി ഇങ്ങനെ അഞ്ചിനേയും ചൊല്ലൂ. അപ്പോൾ 'വം നമഃ പരായ അബാത്മനാ ഽനിരുദ്ധേന ജലം കല്പയാമി', 'ലം നമഃ പരായ പൃഥിവ്യാത്മനാ നാരായണേന ഗന്ധം കല്പയാമി', 'ഹം നമഃ പരായകാശാത്മനാ വാസുദേവേന പുഷ്പം കല്പയാമി', 'യം നമഃ പരായ വായ്വാത്മനാ സങ്കർഷണേന ധൂപം കല്പയാമി', 'രം നമഃ പരായ അഗ്ന്യാത്മനാ പ്രദ്യുമ്നേന ദീപം കല്പയാമി' ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുവിങ്കലേ മന്ത്രങ്ങൾ. ശിവാദികളിൽ അവരവരുടെ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളെ കൂട്ടണം. അപ്പോൾ ശിവങ്കൽ വാമദേവേന സദ്യോജാതേന ഈശാനേന തൽപുരുഷേണ അഘോരേണ ഇങ്ങനെയും, ശങ്കരനാരായണനു രണ്ടു കൂടിയും, ദുർഗയിങ്കൽ ദുർഗാപഞ്ചകവും,

ഗണപതിസുബ്രഹ്മണ്യശാസ്താവുകളിൽ അവരവരുടെ ഷണ്മന്ത്രങ്ങളിൽ ഒടുക്കത്തേതു കൂടാതെ ശേഷമഞ്ചുകൊണ്ടും ഇങ്ങനെ കൂടിയിരിക്കും. ഇ തി ജലാദിരസദത്ത്യൈ പരേ പഞ്ച മന്ത്രാഃ ഉദിതാഃ = ഇങ്ങനെ ജലാദി കളായ പഞ്ചോപഹാരസമർപ്പണത്തുങ്കലേ പഞ്ചമന്ത്രങ്ങൾ ഉക്തമായി.

'ഗുഹ്യാതിഗുഹ്യ ഗോപ്തസ്ത്വം ഗൃഹാണാസ്മത് കൃതം ജപം
സിദ്ധിർഭവതു മേ ദേവ! ത്വത്പ്രസാദാദ്ധ്രുതി സ്ഥിതാ'. 170

ഇങ്ങനെ ജപസമർപ്പണമന്ത്രം.

'പ്രീണാതു ഭഗവാൻ[20] വിഷ്ണുഃ കർമ്മണാനേന ശാശ്വതഃ.'

ഇതു കർമ്മസമർപ്പണമന്ത്രം.

ആദ്യോ/ർപ്പണേ ജപസ്യാണുഃ പ്രീണാത്വാദ്യശ്ച കർമ്മണഃ. 171

ആദ്യഃ ജപസ്യ അർപ്പണേ അണുഃ = ആദിക്കു പറഞ്ഞത് ജപസ മർപ്പണത്തിന്റെ മന്ത്രം. പ്രീണാത്വാദ്യഃ കർമ്മണഃ ച = രണ്ടാമതു പറ ഞ്ഞത് കർമ്മസമർപ്പണത്തിന്റെ മന്ത്രം.

ഇതഃ പൂർവം പ്രാണബുദ്ധിദേഹധർമ്മാധികാരതഃ
ജാഗ്രത്സ്വപ്നസുഷുപ്ത്യന്തേ/വസ്ഥാസു മനസേത്യപി. 172

വാചേതി കർമ്മണേത്യുക്ത്വാ ഹസ്താഭ്യാമിതി കീർത്തയേത്
പദ്ഭ്യാമിത്യുദരേണേതി ശിശ്നേത്യപി ച യത് സ്മൃതം. 173

യദുക്തം യത് കൃതമിതി തത്സർവം ബ്രഹ്മവർണ്ണകാൻ
അർപ്പണം ഭവതു സ്വാഹേത്യപി ബ്രഹ്മാർപ്പണേ മനുഃ. 174

ഇതഃ പൂർവം പ്രാണബുദ്ധിദേഹധർമ്മാധികാരതഃ എന്നും, ജാഗ്ര ത്സ്വപ്നസുഷുപ്ത്യന്തേ അവസ്ഥാസു മനസാ ഇത്യപി = ജാഗ്രത്സ്വപ്നസുഷു പ്ത്യവസ്ഥാസു മനസാ എന്നും, വാചാ ഇതി കർമ്മണാ ഇതി ഉക്ത്വാ ഹ സ്താഭ്യാം ഇതി കീർത്തയേത = വാച എന്നും കർമ്മണാ എന്നും ചൊല്ലി ഹസ്താഭ്യാം എന്നും ചൊല്ലൂ. പദ്ഭ്യാം ഉദരേണ ഇതി ശിശ്നാ യത് സ്മൃതം ഇതി അപി കീർത്തയേത് = പദ്ഭ്യാം ഉദരേണ എന്നും ശിശ്നാ എ ന്നും യൽസ്മൃതം എന്നും ചൊല്ലൂ. യദുക്തം യത് കൃതം അപി തത്സർവം ബ്രഹ്മവർണ്ണകാൻ അർപ്പണം ഭവതു സ്വാഹാ = യദുക്തം യത കൃതം എ ന്നും തത്സർവം ബ്രഹ്മാർപ്പണം ഭവതു സ്വാഹാ എന്നും, ബ്രഹ്മാർപ്പണേ

20. ഭഗവൻ

മന്ത്രം = ഇങ്ങനെ ബ്രഹ്മാർപ്പണത്തിന്റെ മന്ത്രം.

അനന്തരം വിശേഷപഞ്ചതത്ത്വങ്ങളെ പറയുന്നു.

സർവാദ്യാദിഷു തത്ത്വകേഷു നിജമൂർത്യന്തേഷു ഗന്ധാദിത-
ത്തന്മാത്രോല്ലസിതസ്വരൂപപദമായാന്തം തദന്തേ പുനഃ
ങേന്താത്മാന്തസമാനപൂർവകനിജപ്രാണാൻ നമോന്താൻ വദേ
ദേവം സംഹൃതിപഞ്ചതത്ത്വമനവഃ പ്രോക്താ വിശേഷാന്വിതാഃ. 175

സർവാദ്യാദിഷു നിജമൂർത്യന്തേഷു തത്ത്വകേഷു = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ' ലാം നമഃ പരായ സർവാത്മനേ' ഇത്യാദികളായ തത്ത്വങ്ങളിൽ തന്റെ തന്റെ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങൾ. നാരായണായ എന്നു കഴിഞ്ഞാൽ, ഗന്ധാദി തത്തന്മാത്രോല്ലസിതസ്വരൂപപദം ആയാന്തം = ഗന്ധതന്മാത്രാദിക ളായ തന്മാത്രകളിൽ സ്വരൂപ എന്ന പദത്തേ ആയ എന്നു ഒടുക്കമായി ചൊല്ലൂ. ഗന്ധതന്മാത്രസ്വരൂപായ ഇത്യാദി. പുനഃ തദന്തേ = പിന്നെ ത ദന്തത്തുങ്കൽ, ങേന്താത്മാന്തസമാനപൂർവകനിജപ്രാണാൻ വദേദ് = ച തുർത്ഥ്യേകവചനാന്തങ്ങളായി ആത്മാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സമാനാദി തന്റെ തന്റെ പ്രാണാദികളേ നമഃ എന്ന് ഒടുക്കം കൂട്ടി ചൊല്ലൂ. സമാനാ ത്മനേ നമഃ ഇത്യാദി അഞ്ചും. അപ്പോൾ 'ഓം ലാം നമഃ, പരായ സർവാ ത്മനേ നാരായണായ ഗന്ധതന്മാത്രസ്വരൂപായ സമാനാത്മനേ നമഃ', 'ഓം വം നമഃ പരായ നിവൃത്ത്യാത്മനേ/നിരുദ്ധായ രസതന്മാത്രസ്വരൂ പായ ഉദാനാത്മനേ നമഃ', 'ഓം രം നമഃ പരായ വിശ്വാത്മനേ പ്രദ്യുമ്നായ രൂപതന്മാത്രസ്വരൂപായ വ്യാനാത്മനേ നമഃ', 'ഓം യം നമഃ പരായ പുരു ഷാത്മനേ സങ്കർഷണായ സ്പർശതന്മാത്രസ്വരൂപായ അപാനാത്മനേ നമഃ', 'ഓം ഷോം നമഃ പരായ പരമേഷ്ഠ്യാത്മനേ വാസുദേവായ ശബ്ദ തന്മാത്രസ്വരൂപായ പ്രാണാത്മനേ നമഃ', ഏവം വിശേഷാന്വിതാഃ സം ഹൃതി പഞ്ചതത്ത്വമനവഃ പ്രോക്താഃ = ഇങ്ങനെ വിശേഷയുക്തങ്ങളായി സംഹാരതത്ത്വഹോമത്തുങ്കലേ പഞ്ചതത്ത്വമന്ത്രങ്ങൾ ഉക്തങ്ങളായി.

താരം ശക്തിസനാദയാദിമനുവർണം കാദിതത്ത്വാക്ഷരം
നത്യന്തേ/ഥ ശിവായ ചേതി ഗിരിശേ ബ്രഹ്മാദി ങേസംയുതം
ങേന്തോർവ്യാദ്യധിപത്യപര്യഭിവദേദ്ധ്ലാമാദിരാജന്നിവൃ-
ത്ത്യാദ്യദ്ഭിന്നകലാത്മനേഹ്രമിതി ചാസ്ത്രാന്തം വിശിഷ്ടോദ്ധൃതൌ. 176

ഗിരിശേ = ശിവങ്കൽ, താരം ശക്തിസനാദയാദിമനുവർണ്ണം = പ്ര ണവവും ശക്തിയും പ്രസാദമന്ത്രവും യ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പഞ്ചാക്ഷര ത്തിന്റെ വിലോമമായ ഓരോരക്ഷരങ്ങളും, കാദിതത്ത്വാക്ഷരം - ക ഖ ഗ ഘ ങ ഈ പൃഥിവ്യാദി തത്ത്വങ്ങളുടെ ഓരോ അക്ഷരങ്ങളും "ഓം

ഫ്രീം ഹൗം യം കം' ഇങ്ങനെ ബീജാക്ഷരങ്ങൾ അയ്യഞ്ചും, നത്യന്തേ ശിവായ ച = നമഃ ശിവായ എന്നും, ങേസംയുതം ബ്രഹ്മാദി ചതുർത്ഥ്യന്തമായ ബ്രഹ്മാദികളേയും, ബ്രഹ്മണേ വിഷ്ണവേ രുദ്രായ ഈശ്വരായ സദാശിവായ ഇത് ഓരോന്നിനേയും, ങേന്തോർവ്യാദ്യധിപത്യുപരി = ചതുർത്ഥ്യന്തമായ പൃഥിവ്യാദികളേ അധിപതി എന്നു കൂട്ടിച്ചൊല്ലൂ. പൃഥിവ്യധിപതയേ ഇത്യാദി, ഹ്ലാമാദിരാജന്നിവൃത്ത്യാദ്യദ്ഭിന്നകലാത്മനേ ഹൂം ഇതി അസ്ത്രാന്തം ച ഹ്ലാം ഇത്യാദി ബീജങ്ങളോടുകൂടി നിവൃത്ത്യാദികളേ കലാത്മനേ എന്നുകൂട്ടി ചൊല്ലി ഹൂം എന്നും ഫട്, എന്നും ചൊല്ലൂ. വിശിഷ്ടോദ്ധൃതൗ = ശിവങ്കലേ വിശേഷപഞ്ചതത്ത്വങ്ങളുടെ ഉദ്ധാരം ഇങ്ങനെ ഭവിക്കും. ഓം ഹ്രീം ഹൗം യം കം നമഃ ശിവായ ബ്രഹ്മണേ പൃഥിവ്യാധിപതയേ ഹ്ലാം നിവൃത്തികലാത്മനേ ഹൂം ഫട്, ഓം ഹ്രീം ഹൗം വാം ഖം നമഃ ശിവായ വിഷ്ണവേ അബധിപതയേ ഹ്വീം പ്രതിഷ്ഠാകലാത്മനേ ഹൂം ഫട് ഓം ഹ്രീം ഹൗം ശിം ഗം നമഃ ശിവായ രുദ്രായ തേജോ/ധിപതയേ ഹ്രൂം വിദ്യാകലാത്മനേ ഹൂം ഫട്, ഓം ഹ്രീം ഹൗം മം ഘം നമഃ ശിവായ ഈശ്വരായ വായ്വാധിപതയേ ഹ്യൈം ശാന്തികലാത്മനേ ഹൂം ഫട്, ഓം ഹ്രീം ഹൗം നം ങം നമഃ ശിവായ സദാശിവായ ആകാശാധിപതയേ ഹൗം ശാന്ത്യതീതകലാത്മനേ ഹൂം ഫട്, ഇങ്ങനെ ശിവങ്കലെ സംഹാരമായ വിശേഷപഞ്ചതത്ത്വങ്ങൾ. ശേഷമെല്ലാവർക്കും അവരവരുടെ പഞ്ചതത്ത്വങ്ങൾ. ശേഷമെല്ലാവർക്കും അവരവരുടെ പഞ്ചതത്ത്വങ്ങളിൽ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളില്ലായ്കയാൽ 'ഗന്ധതന്മാത്രസ്വരൂപായ സമാനാത്മനേ നമഃ' ഇത്യാദി കൂട്ടിക്കൊള്ളണം.

അനന്തരം ജീവാവാഹനോപദേശക്രമത്തേ കുറഞ്ഞൊന്നു പറയുന്നു.

സ്ഥൂലാത്മതോന്മേഷവിധായികാ ചി-
ദാവാഹനാസുന്യസനാദി കൃത്വാ
ക്രിയാ സ്വനിദ്രാഘടയുക്തിതോ/ത്ര
കാര്യാ കുമാരാര്യകയോഃ സ്മൃതം തത്. 177

അസ്വായമോദ്ബുദ്ധഹൃദബ്ജയുക്സ്വേ
നിധ്യായ നിര്യാപ്യ നിജേഡയാസ്യ
സുഷുമ്നായ//വേശ്യ ദശാസുചിത്താ-
ദീദ്ധാം ചിതിം ഹൃത്കമലേ നിദദ്ധ്യാത്. 178

ചിദാവാഹനാസുന്യസനാദി കൃത്വാ സ്ഥൂലാത്മതോന്മേഷവിധായികാ ക്രിയാ കാര്യാ = ചിദാവാഹന ചെയ്താൽ ജീവാവാഹനയേയും

പ്രാണന്യാസാദികളേയും ചെയ്തുപൂജിച്ച് പിന്നെ വേണം സ്ഥൂലാവാഹന ചെയ്‌വാൻ എന്നു താത്പര്യം. കുമാരാര്യകയോഃ തൽ സ്വനിദ്രാഘടയുക്തിതഃ സ്മൃതം = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ സ്വകലശമാകുന്ന കൌമാരകലശമാട്ടുന്നതിനു മുമ്പിലും ശാസ്താവിന്നു നിദ്രാകലശമാട്ടുന്നേടത്തും ജീവാവാഹനയേ പറയപ്പെട്ടു? അത്ര വാ കാര്യാ = ഇവിടെയും ചെയ്യാം.

അതിന്റെ ക്രിയ - അസ്വായമോദ്ബുദ്ധഹൃദയ യുക് = മൂലപ്രാണായാമാദികളെക്കൊണ്ട് തന്റെ ഹൃദയപദ്മവും ബിംബത്തുങ്കലേ ഹൃദയപദ്മവും വിടർന്നിരിക്കുമാറ് കല്പിച്ച് രണ്ടേടത്തും പീഠമന്ത്രന്യാസലിപിപങ്കജന്യാസങ്ങളേച്ചെയ്തു, സ്വേ നിധ്യായ = സ്വഹൃദയത്തുങ്കൽ ധ്യാനിച്ചിരിക്കുന്ന ചൈതന്യത്തേ, നിജേഡയാ നിര്യാപ്യ = തന്റെ ഇഡയിൽകൂടി ത്രിസ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നും ഉപദേശക്രമേണ ശംഖജലത്തിൽ ആവാഹിച്ച, ദശാസുചിത്താദീദ്ധാം ചിതിം സുഷുമ്നയാ ആവേശ്യ = ദശപ്രാണങ്ങളോടും മനോബുദ്ധ്യഹങ്കാരാദികളോടുംകൂടി ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന ചൈതന്യത്തേ ബിംബത്തിന്റെ സുഷുമ്നാനാഡിയിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ച്, അസ്യ ഹൃൽകമലേ നിദധ്യാൽ = ബിംബഹൃദയത്തുങ്കൽ സ്ഥാപിക്കണം.

ത്രിസ്ത്ര്യാത്മനോ വ്യാപ്യ സുജപ്യ പഞ്ച-
തത്വാനി ഹൃദ്ദേഭിരഥാഖിലാങ്ഗേ[21]
സംവ്യാപ്യ സംസൂത്ര്യ തദാസുജാത-
ന്യാസാദിനാ പ്രാണിതമാദധീത. 179

ത്ര്യാത്മനാ ത്രിഃ വ്യാപ്യ = പിന്നെ ബിംബത്തുങ്കൽ പ്രണവംകൊണ്ടു മൂന്നു വ്യാപകത്തേച്ചെയ്തു, ഹൃദി പഞ്ചതത്ത്വാനി സുജപ്യ = ഹൃദയത്തുങ്കൽ പഞ്ചതത്ത്വങ്ങളേത്തൊട്ടു ജപിച്ച്, ഏഭിഃ അഖിലാംഗേ സംവ്യാപ്യ സംസൂത്ര്യ = ഈ പഞ്ചതത്ത്വങ്ങളേക്കൊണ്ട് എല്ലാടവും വ്യാപകത്തെച്ചെയ്തു സൂത്രരൂപേണയും ന്യസിച്ച്, തദാ അസുജാതന്യാസാദിനാ പ്രാണിതം ആദധീത = അപ്പോൾ ദശപ്രാണന്യാസാദികളെക്കൊണ്ട് പ്രാണങ്ങളോടു യോജിപ്പൂ.

പ്രാണാ പാദതലാദി നോവധി തതഃ പൃഷ്ഠേ/ന്യഥാ/പാനകം
വ്യാനം വ്യാപ്തമുദാനമാദ്യഗുദരാന്നാഭേഃ സമാനം ഹൃദി
വാച്യക്ഷ്ണോർന്നസി നാഗകൂർമ്മകൃകലാഖ്യാൻ ദേവദത്തം ബഹി-
ർവ്യാപ്യോന്തശ്ച ധനഞ്ജയം ന്യസതു മന്ത്രീ സ്വാംഗുലീബീജവിൽ. 180

സ്വാംഗുലീബീജവിത് മന്ത്രീ = പ്രാണന്യാസത്തുങ്കലേ അംഗുഷ്ഠാദിവിരലുകളേയും തദ്ബീജാക്ഷരങ്ങളേയും അറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ,

21. ഹൃദ്യേഭി

പാദതലാദി നോവധി പ്രാണം = പാദത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ തുടങ്ങി രണ്ടു കൈകൊണ്ടുംകൂടി നാസാഗ്രത്തുങ്കലോളം പ്രാണനേയും, തതഃ പൃഷ്ഠേ അന്യഥാ അപാനകം = നസാഗ്രത്തുങ്കൽ തുടങ്ങി ശിരസ്സിന്റെ മുകളിൽ കൂടി പൃഷ്ഠഭാഗത്ത് കീഴ്പോട്ടു കാലിന്റെ ചുവട്ടിലോളം അപാനനേയും, വ്യാപ്തം വ്യാനം = വ്യാപകമായിട്ട് വ്യാസനേയും, ഉദരാൽ ആദൃക് ഉദാനം = ഉദരത്തുങ്കൽ തുടങ്ങി മേല്പോട്ടു നേത്രത്തുങ്കലോളം ഉദാനനേയും, നാഭേഃ ഹൃദി സമാനം = നാഭിയിങ്കൽ തുടങ്ങി ഹൃദയത്തോളം സമാനനേയും ന്യസിച്ചാൽ, വാചി അക്ഷ്ണോഃ നസി നാഗകൂർമ്മകൃകലാഖ്യാൻ = വാക്കങ്കൽ നാഗനേയും കണ്ണുകളിൽ കൂർമ്മനേയും നാസികകളിൽ കൃകലനേയും, ബഹിഃ ദേവദത്തം = പിറകിൽ ദേവദത്തനേയും, അന്തഃ ധനഞ്ജയം ച ന്യസതു = അകത്തുഭാഗത്തു ധനഞ്ജയനേയും ന്യസിപ്പൂ. ഇവിടെ പഞ്ചതത്ത്വബീജവും നമഃ പരായ എന്നും കൂട്ടി, പ്രാണാത്മനേ നമഃ, അപാനാത്മനേ നമഃ, വ്യാനാത്മനേ നമഃ, ഉദാനാത്മനേ നമഃ, സമാനാത്മനേ നമഃ ഇങ്ങനെ അഞ്ച്. പിന്നെയും പഞ്ചതത്ത്വബീജങ്ങളോടും നമഃ പരായ എന്നുംകൂട്ടി, നാഗാത്മനേ നമഃ കൂർമ്മാത്മനേ നമഃ, കൃകലാത്മനേ നമഃ ദേവദത്താത്മനേ നമഃ ധനഞ്ജയാത്മനേ നമഃ ഇങ്ങനെ ദശപ്രാണമന്ത്രങ്ങൾ.

ന്യസ്യേത് പുരോ/വ്യക്തപുരോഗഗന്ധ-
മാത്രാന്തികാസ്ത്വഷ്ട ഹൃദംബുജസ്യ
ദലേഷ്വവാചീനമുഖേഷു മദ്ധ്യേ
ശക്തിം ച പുര്യഷ്ടകസന്നിവിഷ്ടാം.

ഹൃദംബുജസ്യ അവാചീനമുഖേഷു ദലേഷു = പദ്മമുദ്രകാട്ടി ഹൃദയപദ്മത്തേ വികാസമായി കല്പിച്ച്, ഹൃദയപദ്മത്തിന്റെ അധോമുഖങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദലങ്ങളിൽ, പുരഃ അവ്യക്തപുരോഗഗന്ധമാത്രാന്തികാഃ അഷ്ട ന്യസ്യേത് = കിഴക്കു തുടങ്ങി പ്രാണതത്ത്വാദി ഗന്ധമാത്രാന്തങ്ങളായ തത്ത്വങ്ങളേ എട്ടിനേയും ന്യസിപ്പൂ. മനസ്തത്ത്വം വേണ്ട. മദ്ധ്യേ പുര്യഷ്ടകസന്നിവിഷ്ടാം ശക്തിം ച = പിന്നെ നടുവിൽ കർണ്ണികയിങ്കൽ പുര്യഷ്ടകമദ്ധ്യഗതയായിരിക്കുന്ന ശക്തിബീജത്തേയും ന്യസിപ്പൂ.

തന്മദ്ധ്യേ ചിദ്ഘനം ജീവം മൂലമന്ത്രാത്മകം ന്യസേത്
തത്ത്വാന്യപി യഥാസ്ഥാനം മൂലവർണ്ണാംഗകാന്യപി. 182

തന്മദ്ധ്യേ മൂലമന്ത്രാത്മകം ചിദ്ഘനം ജീവം ന്യസേത് = ആ ശക്തിയുടെ മദ്ധ്യത്തുങ്കൽ മൂലമന്ത്രസ്വരൂപമായി ചൈതന്യമായിരിക്കുന്ന ജീവതത്ത്വത്തേയും ന്യസിച്ചു മൂലവും ഹൃദിസ്ഥമന്ത്രവും തൊട്ടുജപിപ്പൂ. യ

ഥാസ്ഥാനം തത്ത്വാനി മൂലവർണ്ണാംഗകാനി അപി ന്യസേത് = പിന്നെ യഥാസ്ഥാനം മൂലപുടിതലിപിന്യാസവും തത്ത്വന്യാസവും മൂലാക്ഷരാംഗായുധഭൂഷണന്യാസവും യഥാവകാശം ചെയ്തു പൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്ത് സ്ഥൂലാവാഹനാദി ചെയ്വൂ. ഇങ്ങനെ ജീവാവാഹന സ്വരൂപം. ഉപദേശിച്ചിട്ടു തന്നെ ചെയ്യണം.

അനന്തരം മുദ്രകളേ പറയുന്നു.

അന്യോന്യസംപുടദൃഢാ ഘടിതാഗ്രഹസ്താ
മുദ്രാ/ഞ്ജലിർമുകുളിതാംബുരുഹാനുരൂപാ
ബ്രഹ്മാഞ്ജലിർവിധിവദാരചിതാ സ്വമൂർദ്ധ്നി
സാ വന്ദനി സ്വഹൃദി ദക്ഷിണപാർശ്വനമ്രാ. 183

അന്യോന്യസംപുടദൃഢാ ഘടിതാഗ്രഹസ്താ = രണ്ടു കൈകളും ദൃഢമായിട്ട് അഗ്രങ്ങൾ കൂട്ടിപ്പിടിപ്പൂ. മുകുളിതാംബുരുഹാനുരൂപാ അഞ്ജലിഃ മുദ്രാ = താമരപ്പൂവ് കൂമ്പി ഇരിക്കുന്നപോലെ സദൃശമായിട്ട് ഇരിക്കുന്നത് അഞ്ജലി എന്നു പേരായിരിക്കുന്ന മുദ്രയാകുന്നു. സാ വിധിവത് സ്വമൂർദ്ധ്നി ആരചിതാ ബ്രഹ്മാഞ്ജലിഃ = ആ കൈകൾ വിധിക്കു തക്കവണ്ണം ശിരസ്സിൽ വച്ചിരിക്കുന്ന ഈ മുദ്രയ്ക്കു ബ്രഹ്മാഞ്ജലി എന്നു പറയണം. സാ സ്വഹൃദി ദക്ഷിണപാർശ്വനമ്രാ വന്ദനീ = ആ അഞ്ജലിമുദ്ര ഹൃദയത്തുങ്കൽ വലത്തുഭാഗത്ത് ചെരിഞ്ഞുപിടിച്ചാൽ വന്ദനിയാകുന്ന മുദ്രയായി ഭവിക്കും.

യാ വാമദുഷ്ട്യുച്ഛ്രിതപൂർവശാഖാ-
ഗ്രഹാന്യമുഷ്ടിർല്ലസിതപ്രധാനാ
സാ ത്വൂർദ്ധ്വമുദ്രാ ശിവലിംഗമുദ്രോദ്-
ഗതാഗ്രജാ ദക്ഷിണഹസ്തമുഷ്ടിഃ. 184

വാമമുഷ്ട്യുച്ഛ്രിതപൂർവശാഖാഗ്രഹാ അന്യമുഷ്ടിഃ ലസിത പ്രധാനാ യാ = ഇടത്തേ കൈയുടെ വിരലു നാലും മടക്കി മുഷ്ടിയായിപ്പിടിച്ച അതിന്റെ പെരുവിരൽ പൊക്കി മേല്പോട്ടാക്കി അപ്പെരുവിരലിനെ വലതു കൈയുടെ വിരലു നാലുകൊണ്ടും പിടിച്ച് അതിന്റെ പെരുവിരൽ ഉയർത്തിപ്പിടിപ്പൂ. ഇങ്ങനെയുള്ള യാതൊന്ന്, സാ തു ഊർദ്ധ്വമുദ്രാ = അതിന് ഊർദ്ധ്വമുദ്ര എന്നു പേര്, ഉദ്ഗതാഗ്രജാ ദക്ഷിണഹസ്തമുഷ്ടിഃ ശിവലിംഗ മുദ്രാ = വലത്തേ കൈയുതന്നെ വിരലുകൾ നാലും മടക്കി പെരുവിരൽ ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുന്നതു ശിവലിംഗമുദ്ര എന്നു പേര്.

ആകുഞ്ചിതാഗ്രാംഗുലി ഹസ്തയുഗ്മ-
മായോജ്യ തർജ്ജായുഗളം പ്രകല്പ്യ

സ്വമദ്ധ്യമാപൃഷ്ഠഗമഗ്രജാഭ്യാ-
മന്തർല്ലിഖേത്സ്യാദിതി യോനിമുദ്രാ. 185

ആകുഞ്ചിതാഗ്രാംഗുലി ഹസ്തയുഗ്മം ആയോജ്യ = കൈകൾ രണ്ടും മലർത്തി വിരലുകളുടെ അഗ്രം വളച്ച് കൂട്ടിപ്പിടിച്ച്, തർജ്ജായുഗം സ്വമദ്ധ്യപൃഷ്ഠഗം പ്രകല്പ്യ = തർജനികൾ രണ്ടും തന്റെ അടുത്ത നടുവിലേ വിരലിന്റെ ചുവട്ടിലാക്കിപ്പിടിച്ച് അഗ്രജാഭ്യാം അന്തർലിഖേത് = പെരുവിരലുകൾ രണ്ടുകൊണ്ടും കൈകളുടെ അകത്ത് അനാമികാമൂലത്തുങ്കൽ വരപ്പൂ. ഇതി യോനിമുദ്രാ സ്യാത് = ഇങ്ങനെ യോനിമുദ്രാ ഭവിക്കും.

മദ്ധ്യാ/നാമാന്തരാ/ംഗുഷ്ഠോ നിർഗതോ മദ്ധ്യമാനതാ
ദക്ഷിണസ്യ തു മുഷ്ടൗ സ്യാന്മുദ്രാ വൈനായകീ ത്വിയം. 186

ദക്ഷിണസ്യ മുഷ്ടൗ തു = വലത്തേക്കൈതന്നെ മടക്കി മുഷ്ടിയാക്കിപ്പിടിച്ചാൽ അതുങ്കലേ, അംഗുഷ്ഠഃ മദ്ധ്യാനാമാന്തരാ നിർഗതഃ = പെരുവിരൽ തീർത്ത് മദ്ധ്യമദ്ധ്യമയുടേയും അനാമികയുടേയും ഇടയിൽ പുറത്തേയ്ക്ക നീട്ടി, മദ്ധ്യമാ ആനതാ = നടുവിലേ വിരലും നൂർത്തു കുറഞ്ഞൊന്ന വളഞ്ഞു കീഴ്പോട്ടു പിടിപ്പൂ. ഇയം വൈനായകീ മുദ്രാ സ്യാൽ = ഇത് ഗണപതിയുടെ മുദ്രയായി ഭവിക്കും.

അനന്തരം അംഗമുദ്രകളേ പറയുന്നു.

അനാമികാമദ്ധ്യമികാന്തരാള-
പ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠവിശിഷ്ടമുഷ്ടിഃ
മുദ്രാ ഹൃദി സ്യാത് പ്രഥമാഗ്രലഗ്ന-
തർജാഗ്രാമുഷ്ടിഃ ശിരസി പ്രദിഷ്ടാ. 187

അനാമികാമദ്ധ്യമികാന്തരാളപ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠവിശിഷ്ടമുഷ്ടിഃ = വലത്തേക്കൈ മടക്കിപ്പിടിച്ച അനാമികയുടേയും മദ്ധ്യമികായുടേയും ഇടയിൽ പുറത്തേയ്ക്ക പുറപ്പെടീച്ച ഇരിക്കുന്ന പെരുവിരലോട്ടുകൂടിയ മുഷ്ടി, ഹൃദി മുദ്രാ സ്യാത് = ഹൃദയത്തുങ്കലേ മുദ്രയായി ഭവിക്കും. പ്രഥമാഗ്രലഗ്നതർജാഗ്രമുഷ്ടിഃ = പെരുവിരലിന്റെ തലയ്ക്കൽ തൊടീച്ചിരിക്കുന്ന തർജനിയോട്ടുകൂടി ഇരിക്കുന്ന മുഷ്ടി, ശിരസി പ്രദിഷ്ടാ = ശിരസ്സിങ്കലേ മുദ്രയായിട്ട് പറയപ്പെട്ടു.

ഉത്ഥാപിതാംഗുഷ്ഠവിശിഷ്ടമുഷ്ടി-
ർമുദ്രാ ശിഖായാം കവചേ/ഗ്രദോർഭ്യാം
ഗൃഢാഗ്രിമാഭ്യാമഭിവേഷ്ട്യ ഗാത്രം
സമാഹരേത്തർജനികേ സ്തനാന്തേ. 188

ഉത്ഥാപിതാംഗുഷ്ഠവിശിഷ്ടമുഷ്ടിഃ = ഉയർത്തിയിരിക്കുന്ന പെരുവിര ലോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന മുഷ്ടി, ശിഖായാം മുദ്രാ = ശിഖയിലങ്കലേ മുദ്രയായി ഭവിക്കും. ഗൂഢാഗ്രിമാഭ്യാം അഗ്രദോർഭ്യാം ഗാത്രം അഭിവേഷ്ട്യ തർജനികേ സ്തനാന്തേ സമാഹരേത് = കൈകൾ രണ്ടിന്റെയും പെരുവിര ലകത്താക്കി ഇരിക്കുന്ന തലാഗ്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു ശരീരത്തേ മറച്ചുപിടിച്ച് എടുത്തു തർജനികകൾ രണ്ടും അന്യോന്യം ഹൃദയത്തുങ്കൽ ബന്ധിപ്പൂ. ഇതി കവചേ = ഇങ്ങനെ കവചത്തുങ്കലേ മുദ്ര.

നാരാചമുഷ്ടീ പരിവർത്യ തിര്യ-
ഗായമ്യ മുഞ്ചേദിയമസ്ത്രമുദ്രാ
ഭ്രൂമദ്ധ്യബദ്ധവ്യവലമ്ബമാന-
ജ്യേഷ്ഠാഗ്രമുഷ്ടിഃ ഖലു നേത്രമുദ്രാ. 189

നാരാചമുഷ്ടീ പരിവർത്യ തിര്യഗ് ആയമ്യ മുഞ്ചേത് = കൈകൾ രണ്ടും തമ്മിൽ തൊടീച്ച് തർജനിയും പെരുവിരലും കൂട്ടി കൂർത്തു ശരാഗ്രംപോലെ പിടിച്ചിരിക്കുന്ന മുഷ്ടികൾ വട്ടത്തിലാക്കി വിലങ്ങു നീക്കിപ്പിടിപ്പൂ. ഇയം അസ്ത്രമുദ്രാ = ഇത് അസ്ത്രമുദ്രയത്രേ. ഭ്രൂമദ്ധ്യബദ്ധവ്യവലംബമാനജ്യേഷ്ഠാഗ്രമുഷ്ടിഃ = വലത്തേക്കൈ മടക്കി പെരുവിരൽ നൂർത്തു പുരികങ്ങളുടെ നടുവിൽ കീഴ്പ്പോട്ടു വയ്പൂ. ഇയം നേത്രമുദ്രാ ഖലു = ഇങ്ങനെ എല്ലാ ദേവന്മാരിലും നേത്രമുദ്ര.

പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമികാഗ്രകാഭ്യാം
സാനാമികാഭ്യാമപി വാ/ഭിമർശഃ
സ്യാന്നേത്രമുദ്രേതി ഷഡംഗകേ തു
സ്വസ്വാസ്പദസ്പർശനമാത്രമൂർദ്ധ്വം. 190

പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമികാഗ്രകാഭ്യാം സാനാമികാഭ്യാം അപി അഭിമർശഃ വാ = രണ്ടു കണ്ണ് ഉള്ളേടത്ത് തർജ്ജനിയുടേയും മദ്ധ്യമികയുടേയും അഗ്രംകൊണ്ടു തൊടുകയും മൂന്നു കണ്ണു ഉള്ളേടത്ത് ഇതു രണ്ടും അനാമികയും കൂട്ടി മൂന്നു വിരലുകൊണ്ടു തൊടുകയും എന്നു വികല്പമായിട്ടു ചെയ്യാം. ഇതി വാ നേത്രമുദ്രാ സ്യാൽ = ഇങ്ങനെയും ഉണ്ട് നേത്രമുദ്ര. ഷഡംഗകേ ഇതി ഊർദ്ധ്വം സ്വസ്വാസ്പദസ്പർശനമാത്രം = ഷഡംഗത്തുങ്കൽ ഇപ്രകാരം മുദ്രകൾ, അഷ്ടാംഗാദികളിൽ ഉദരപൃഷ്ഠബാഹ്വാദിസ്ഥാനങ്ങളിൽ തൊട്ടാൽ മതി. വേറെ മുദ്രകളില്ല.

ഹസ്തൗ പരാവൃത്ത്യ കനിഷ്ഠികാദ്വയം
തർജ്ജാദ്വയം ച പ്രകലയ്യ ഗാരുഡീം

ബധ്വാതു മുദ്രാമവലംബിതാഗ്രജാം
ചലത്തദന്യാംഗുലിക്ലൃപ്തപത്രികാം. 191

ഹസ്തൗ പരാവൃത്ത്യ = കൈകൾ രണ്ടും തമ്മിൽ തൊടീച്ച പിറത്തോട്ടായിട്ടു പിടിച്ച്, കനിഷ്ഠാദ്വയം തർജ്ജാദ്വയം ച പ്രകലയ്യ = ചെറുവിരൽ രണ്ടും തമ്മിലും തർജ്ജനികൾ രണ്ടും തമ്മിലും ബന്ധിച്ച്, അവലംബിതാഗ്രജാം ചലത്തദന്യാംഗുലിക്ലൃപ്തപത്രികാം = പെരുവിരൽ രണ്ടും കീഴ്പ്പോട്ടു തൂക്കിപ്പിടിച്ച് മറ്റുള്ള വിരലുകൾ അനാമികയും മദ്ധ്യമികയും കുറഞ്ഞൊന്നും ഇളക്കി ചിറകിനേപ്പോലെയും ആക്കി, ഗാരുഡീം മുദ്രാം ബധ്വാതു = ഗരുഡമുദ്രയേ ഇപ്രകാരം കാട്ടൂ.

അന്യോന്യമാബദ്ധ്യ കനിഷ്ഠികാദ്വയം
ജ്യേഷ്ഠാദ്വയം ചാപ്യഥ ശേഷിതാംഗുലീഃ
അധോമുഖീകൃത്യ നികുഞ്ചിതാഗ്രികാഃ[22]
പരിഭ്രമയ്യ പ്രകരോതു ഗാളിനീം. 192

അഥ കനിഷ്ഠികാദ്വയം ജ്യേഷ്ഠാദ്വയം ച അന്യോന്യം ആബദ്ധ്യ = അനന്തരം ചെറുവിരൽ രണ്ടും പെരുവിരൽ രണ്ടും തമ്മിൽ തൊടീച്ച്, നികുഞ്ചിതാഗ്രികാഃ ശേഷിതാംഗുലീഃ അധോമുഖീകൃത്യ പരിഭ്രമയ്യ = അഗ്രങ്ങളെ വളച്ചിരിക്കുന്ന നടുവിലേ വിരലുകൾ രണ്ടിനേയും ഒരുമിച്ചുകൂട്ടി കീഴ്പ്പോട്ടു ആക്കിച്ചുറ്റിച്ചിട്ട്, ഗാളിനീം പ്രകരോതു = ഗാളിനീമുദ്രയേ കാട്ടൂ.

കനിഷ്ഠികാനാമികയോഃ കരദ്വയേ
പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമയോർയ്യുഗം മിഥഃ
വ്യത്യസ്തബദ്ധാഗ്രമധോമുഖീകൃതം
പ്രകല്പ്യ മുദ്രാം പ്രകരോതു സൗരഭീം 193

കരദ്വയേ = രണ്ടു കൈയിലെ, കനിഷ്ഠികാനാമികയോഃ പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമയോഃ യുഗം മിഥഃ വ്യത്യസ്തബദ്ധാഗ്രം = ചെറുവിരലിന്റെയും മോതിരവിരലിന്റേയും അഗ്രങ്ങളും തർജ്ജനിയുടെയും മദ്ധ്യമയുടേയും അഗ്രങ്ങളും തമ്മിൽ പകർന്നു തൊടീച്ചു, അധോമുഖീകൃതം പ്രകല്പ്യ = കീഴ്പ്പോട്ടാക്കിപ്പിടിച്ച്, സൗരഭീം മുദ്രാം പ്രകരോതു = ഇങ്ങനെ സുരഭിമുദ്രയേയും കാട്ടൂ. ഇതു മൂന്നും ശംഖപൂരണത്തുങ്കൽ വേണ്ടുന്നത്.

ആവാഹനമുദ്രകളെപ്പറയുന്നു.

ഉത്താനിതാഞ്ജല്യുദരദ്വ്യനാമികാ-
മൂലോല്ലിഖത്സ്വപ്രഥമാഽഭിവാഹനീ

22. നികുഞ്ചിതാഗ്രകാഃ

അവാങ്മുഖീ സ്ഥാപനികാ നതാംഗുലിഃ[23]
ശ്ലിഷ്ടോത്ഥിതാംഗുഷ്ഠയുഗാ സ്ഥിരാകൃതിഃ. 194

ഉത്താനിതാഞ്ജല്യുദരദ്ന്യനാമികാമൂലോല്ലിഖൽസ്വപ്രഥമാ = രണ്ടു കൈകളും മലർത്തിപ്പിടിച്ച് രണ്ടിന്റെയും അനാമികകളുടെ ചുവട്ടിൽ അ ക്കൈയുടെ പെരുവിരൽകൊണ്ട് ഉല്ലേഖനം ചെയ്തിരിക്കുമാറ്, അഭിവാ ഹനീ മുദ്രാ = ആവാഹനമുദ്രയാകുന്നു. നതാംഗുലിഃ ശ്ലിഷ്ടോത്ഥിതാംഗുഷ്ഠ യുഗാ അവാങ്മുഖീ സ്ഥിരാകൃതിഃ = കൈകൾ രണ്ടും കമത്തി വിരലുകൾ വളച്ച് കൂട്ടിപ്പിടിച്ച് പെരുവിൽ രണ്ടും ഉയർത്തി സ്ഥിരമായി പിടിക്കുന്ന ത് സ്ഥാപനികാ = സംസ്ഥാപനിയാകുന്ന മുദ്രയാകുന്നു.

സാ സന്നിധാപന്യുദിതാ നതാംഗുലീ-
ശ്ലിഷ്ടോഭയാംഗുഷ്ഠപരിഭ്രമോജ്ജ്വലാ
അവാങ്മുഖാംഗുഷ്ഠനതാംഗുലീഗണാ
മുഷ്ടിദ്വയീ സ്യാദിഹ സന്നിരോധനീ. 195

നതാംഗുലീശ്ലിഷ്ടോഭയാംഗുഷ്ഠപരിഭ്രമോജ്ജ്വലാ = കൈകൾ കമ ത്തി വിരലുകൾ വളച്ച് അവറ്റിൽക്കൂടെ പെരുവിരലുകളും കൂട്ടി വട്ടത്തിൽ ഇളക്കു. സാ സന്നിധാപനീ മുദ്രാ ഉദിതാ = അത് സന്നിധാപനിയാകുന്ന മുദ്ര. അവാങ്മുഖാംഗുഷ്ഠനതാംഗുലീഗണാമുഷ്ടിദ്വയീ = പെരുവിരലുകൾ രണ്ടും കീഴ്പ്പോട്ടാക്കി അതതു കൈയുടെ അകത്താക്കി മറ്റുള്ള വിരലുകളെ മടക്കിപ്പിടിച്ച മുഷ്ടികൾ രണ്ടും കൂടിയത്, ഇഹ സന്നിരോധനീ സ്യാത് = ഇവിടെ സന്നിരോധനിയാകുന്ന മുദ്രയായി ഭവിക്കും.

യാ//വാഹനീ സാ/ർപ്പിതപുഷ്പമൂർദ്ധ്വതോ
ഹ്യവാങ്മുഖീവ്യാപിതയാ/വകുണ്ഠനീ
സംയോജിതാ മൂർദ്ധനി ധേനുമുദ്രികാ
മുദ്രാ/മൃതീകൃത്യഭിധാ സമീരിതാ. 196

യാ ആവാഹനീ സാ ഊർദ്ധ്വതഃ അർപ്പിതപുഷ്പം അവാങ്മുഖീവ്യാ പിതയാ (സ്ഥിതാ) ഹി = യാതൊരു ആവാഹനമുദ്രകൊണ്ട് ദേവന്റെ ശിരസ്സിൽ പുഷ്പങ്ങളെ ആരാധിച്ച ആ ആവാഹനമുദ്ര തന്നെ കമത്തിപ്പി ടിച്ചു ദേവന്റെ ശിരസ്സിൽ തുടങ്ങി പാദത്തുങ്കലോളം വ്യാപകമായി കാട്ടൂ. സാ അവകുണ്ഠനി = അത് അവകുണ്ഠനീമുദ്രയാകുന്നു. മൂർദ്ധനി ധേനുമുദ്രി കാ സംയോജിതാ = ദേവന്റെ ശിരസ്സിൽ സുരഭിമുദ്രയേ കാട്ടൂ. അമൃതീകൃ ത്യഭിധാ മുദ്രാ സമീരിതാ = അത് അമൃതീകരണമുദ്രയാകുന്നു.

23. നതാഞ്ജലിഃ

ഉത്താനമുഷ്ടീ ത്വനമോദനക്രമാൽ
പ്രസാരിതേ തിര്യഗഥ പ്രസാദനീ
സപ്തേതി മുദ്രാ അഭിവാഹനാദിഷു
ക്രമേണ കാര്യാഃ കഥിതാഃ സമാസതഃ. 197

ഉത്താനമുഷ്ടീ അനുമോദനക്രമാത് തിര്യക് പ്രസാരിതേ = കൈകൾ രണ്ടും മലർത്തി മടക്കിപ്പിടിച്ച് സന്തോഷിക്കേണമേ എന്നു കാട്ടുന്നപോലെ വിലങ്ങനെ രണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കും കാട്ടൂ. ഇയം പ്രസാദനീ = ഇതു പ്രസാദനീമുദ്രയാകുന്നത്. അഭിവാഹനാദിഷു ഇതി കാര്യാഃ സപ്ത മുദ്രാഃ ക്രമേണ സമാസതഃ കഥിതാഃ = ഇപ്രകാരം ആവാഹനാദികളിലെല്ലാടവും ചെയ്‌വാനുള്ള ഏഴു മുദ്രകളും പറയപ്പെട്ടു.

വ്യത്യസ്യ ത്തുപാദ്യയുഗം കരോതു വാ
നിരുദ്ധ്യ സംസ്ഥാപനമാതനോതു വാ
മുക്താമൃതീകൃത്യവകുണ്ഠനാഹ്വയാഃ
പഞ്ചൈവ മുദ്രാഃ സമുശന്തി കേചന. 198

ഉപാദ്യയുഗം വ്യത്യസ്യ കരോതു വാ = രണ്ടാമത്തേ സംസ്ഥാപനീയമുദ്രയേ മൂന്നാമതായിട്ടും മൂന്നാമത്തേ സന്നിധാപനീമുദ്രയേ രണ്ടാമത്തേതായിട്ടും ചെയ്യാം. നിരുദ്ധ്യ സംസ്ഥാപനം ആതനോതു വാ = സന്നിരോധനീമുദ്രയേ കാട്ടീട്ട് സംസ്ഥാപനീമുദ്രയേ കാട്ടുകയുമാം. കേചന മുക്താമൃതീകൃത്യവകുണ്ഠനാഹ്വയാഃ പഞ്ച ഏവ മുദ്രാഃ സമുശന്തി = ചില ആചാര്യന്മാർ അമൃതീകാരമുദ്രയും അവകുണ്ഠനമുദ്രയേയും കൂടാതെ ശേഷം അഞ്ചു മുദ്രകളേത്തന്നെ ഇച്ഛിക്കുന്നു.

കൃത്വാ/ഗ്രഹസ്തൗ മണിബന്ധസക്ത-
ശാഖൗ മിഥഃ ശ്ലിഷ്ടതലദ്വയൗ ച
പരിഭ്രമയ്യ പ്രകരോതു ചക്ര-
മുദ്രാം പരീതാംഗുലിദർശിതാരാം. 199

അഗ്രഹസ്തൗ മണിബന്ധസക്തശാഖൗ മിഥഃ ശ്ലിഷ്ടതലദ്വയൗ ച കൃത്വാ = കൈകൾ രണ്ടിന്റേയും അഗ്രങ്ങളേ കുഴയിങ്കൽ അന്യോന്യം വിരലുകൾ വരുമാറും അന്യോന്യം ഉള്ളംകൈ തൊട്ടുവരുമാറും വച്ചിട്ട്, പരിഭ്രമയ്യ പരീതാംഗുലിദർശിതാരാം ചക്രമുദ്രാം പ്രകരോതു = വട്ടത്തിലിളക്കി ചുറ്റും വിരലുകളേക്കൊണ്ട് കാട്ടി ഇരിക്കുന്ന അരങ്ങളോടുകൂടി ചക്രമുദ്രയേ കാട്ടൂ.

പ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠകതർജ്ജനീക-

ശിഷ്ടാത്തമുഷ്ട്യുജ്ജ്വലദക്ഷദോഷ്ണാ
നിഗീർണവാമപ്രഥമാ തു ശംഖ-
മുദ്രാ/ന്യശാഖാമുകുളീകൃതാഗ്രാ. 200

പ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠകതർജ്ജനീകശിഷ്ടാത്തമുഷ്ട്യുജ്ജ്വലദക്ഷദോഷ്ണാ = വലത്തേക്കൈയുടെ പെരുവിരലും ചൂണ്ടുവിരലും നീർത്തുകൂട്ടിയും ശേഷം മൂന്നു വിരലും മടക്കി മുഷ്ടിയായതുകൊണ്ട്, നിഗീർണവാമപ്രഥമാ = ഇടത്തേക്കൈയുടെ പെരുവിരലിനേ അകത്താക്കിയും, അന്യശാഖാമുകുളീകൃതാഗ്രാ = എടത്തേക്കൈയുടെ ശേഷമുള്ള വിരലുകൾ ഒരുമിച്ചുകൂട്ടി വലത്തേക്കൈയുടെ പുറമേ വരുത്തു. ശംഖമുദ്രാ = ഇങ്ങനെ ശംഖമുദ്ര കാട്ടണം.

സ്യാദ്വാമമുഷ്ടികബളീകൃതദക്ഷിണാംഗു-
ഷ്ഠാഗ്രാവസക്തപരിശേഷിതദക്ഷശാഖാ
തത്തർജ്ജനീസമസമുച്ഛ്രിതവാമബാഹു-
ജ്യേഷ്ഠാഗ്രകാ നിഗദിതേത്യപി ശംഖമുദ്രാ. 201

വാമമുഷ്ടികബളീകൃതദക്ഷിണാങ്ഗുഷ്ഠാഗ്രാവസക്തപരിശേഷിതദക്ഷശാഖാ = എടത്തേക്കൈയുടെ മുഷ്ടികൊണ്ട് വലത്തേക്കൈയുടെ പെരുവിരലിനേ അകത്തുവരുമാറു പിടിച്ച് വലത്തുകൈയുടെ ശേഷമുള്ള വിരലുകൾ നാലും ഇടത്തുകൈയുടെ മുഷ്ടിക്കു പുറമേവച്ച് നീർത്തി അംഗുഷ്ഠാഗ്രത്തോളം വരുത്തി, തത്തർജ്ജനീസമസമുച്ഛ്രിതവാമബാഹുജ്യേഷ്ഠാഗ്രകാ = വലത്തേക്കൈയുടെ അഗ്രത്തുങ്കൽ ഒരുമിച്ചുകൂടിവരുമാറ് ഇടത്തുകൈയുടെ പെരുവിരൽ നീട്ടി തൊടീപ്പൂ. ഇതി അപി ശംഖമുദ്രാനിഗദിതാ = ഇപ്രകാരവും പക്ഷാന്തരമായിട്ടു ശംഖമുദ്ര പറയപ്പെട്ടു.

സാധോഗ്രകാംഗുഷ്ഠകസമ്മുഖീന-
ശ്ലിഷ്യദ്ദ്വിമുഷ്ടിപ്രസൃതാനതാഗ്രം
തന്മദ്ധ്യമായുഗ്മകമാകലയ്യ
പ്രയോജയേദത്ര ഗദാഖ്യമുദ്രാം. 202

സാധോഗ്രകാംഗുഷ്ഠകസമ്മുഖീനശ്ലിഷ്യദ്ദ്വിമുഷ്ടിപ്രസൃതാനതാഗ്രം തന്മദ്ധ്യമായുഗ്മകം ആകലയ്യ = രണ്ടു കൈകളുടേയും പെരുവിരൽ രണ്ടും കീഴ്പ്പോട്ടാക്കി അതിന്മേൽ നേരേ വിരലുകൾ മടക്കി രണ്ടു മുഷ്ടികളും കൂട്ടിപ്പിടിച്ച് രണ്ടിന്റേയും നടുവിലേ വിരലുകൾ നീർത്തു വളച്ച് ഒരുമിച്ചുതൊടീച്ച് കീഴ്പ്പോട്ടു കാട്ടൂ. അത്ര ഗദാഖ്യമുദ്രാം പ്രയോജയേത് = ഇങ്ങനെ ഗദയുടെ മുദ്രയേ പ്രയോഗിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുവിങ്കലേ ആയുധമുദ്ര.

മണിബന്ധവിഷക്തപാണിയുഗ്മ-
പ്രസൃതാഷ്ടാംഗുലികല്പിതാഷ്ടപത്രാ
പ്രഥമായുഗക്ലുപ്തകർണ്ണികാഢ്യാ
പരിദർശ്യാ പയസീരുഹാത്മമുദ്രാ. 203

മണിബന്ധവിഷക്തപാണിയുഗ്മപ്രസൃതാഷ്ടാംഗുലികല്പിതാഷ്ടപത്രാ = രണ്ടു കൈകളുടേയും കുഴകൾ ഒരുമിച്ചുകൂട്ടി പെരുവിരൽ രണ്ടും കൂടാതെയുള്ള വിരലുകൾ എട്ടും നിവർത്ത് അഷ്ടദലംപോലെ വൃത്താകാരമായി എട്ടു ദിക്കിലും വരുത്തി, പ്രഥമായുഗ ക്ലുപ്തകർണികാഢ്യാ = പെരുവിരൽ രണ്ടു നടുവിൽ കർണ്ണികപോലെ കൂട്ടിപ്പിടിപ്പൂ. പയസീരുഹാത്മമുദ്രാ പരിദർശ്യാ = ഇങ്ങനെ താമരപ്പൂവിന്റെ മുദ്രയേ കാട്ടണം. ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുവിങ്കലേ ആയുധമുദ്ര നാലും കാട്ടുവാൻ പറഞ്ഞു.

ശിവങ്കലേ ആയുധമുദ്രകളേ പറയുന്നു.

നികുഞ്ച്യ[24] തിര്യക് പ്രഹിതാങ്ഘ്രിശാഖാ
പരശ്വധസ്യോന്നമിതപ്രധാനാ
പ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠശിരഃസ്ഥമദ്ധ്യാ-
ഽനാമാഗ്രകാ സ്യാദ്ധരിണസ്യ മുദ്രാ. 204

നികുഞ്ച്യ തിര്യക് പ്രഹിതാങ്ഘ്രിശാഖാ ഉന്നമിതപ്രധാനാ- വലത്തേക്കൈയുടെ അഗ്രം അല്പം വളച്ചു വിലങ്ങത്തിൽ വിരലുകൾ നാലും നീർത്തുകൂട്ടി അംഗുഷ്ഠംമേൽ വിടിർത്ത് ഉയർത്തിയും പിടിപ്പൂ. പരശ്വധസ്യ മുദ്രാ = ഇങ്ങനെ പരശ്വധത്തിന്റെ മുദ്ര കാട്ടണം. പ്രസാരിതാംഗുഷ്ഠശിരഃസ്ഥമദ്ധ്യാനാമാഗ്രകാ = വിടർത്തിയിരിക്കുന്ന ആ പെരുവിരലിന്റെ അഗ്രത്തുങ്കൽ മധ്യമയും അനാമികയും കൂട്ടിപിടിപ്പൂ. ഹരിണസ്യ മുദ്രാ സ്യാൽ = ഇങ്ങനെ ഇടത്തുഭാഗത്തു കാട്ടിയാൽ മാനിന്റെ മുദ്രയായി ഭവിക്കും.

ബഹിർമുഖോത്തംഭിതപാണിശാഖാ
മനാക് പ്രകമ്പാ ഽഭയരൂപമുദ്രാ
ഉത്താനപാണിപ്രസൃതാഗ്രശാഖാ
നിമ്നോദരാ സ്യാദ് വരദാനമുദ്രാ. 205

ബഹിർമുഖോത്തംഭിതപാണിശാഖാ = ഇടത്തേക്കൈയുടെ അകം പുറത്തേയ്ക്ക് പിടിച്ച് വിരലുകൾ നീർത്തു മേല്പോട്ടു പിടിച്ച്, മനാക് പ്രകമ്പാ = കുറഞ്ഞൊന്നിളക്കൂ. (ഇതി) അഭയരൂപമുദ്രാ = ഇങ്ങനെ അഭയ

24. തിര്യങ് നികുഞ്ച്യ

മുദ്രയേ കാട്ടു. ഉത്താനപാണിപ്രസൃതാഗ്രശാഖാ നിമ്നോദരാ = വലത്തേ ക്കൈയ് മലർത്തിപ്പിടിച്ചു വിരലുകൾ നിവിർത്തു ഉള്ളംകൈ അല്പം താ ണിരിക്കുമാറു പിടിപ്പു. വരദാനമുദ്രാ സ്യാത് = ഇങ്ങനെ വരദാനമാകുന്ന മുദ്ര ഭവിക്കും. ഇങ്ങനെ ശിവങ്കലേ ആയുധമുദ്രകൾ.

ശൂലസ്യ സംസ്തംഭിതമദ്ധ്യമാ മനാക്-
പ്രഭുഗ്നതർജ്ജോപകനിഷ്ഠികാ സതീ
മുദ്രാ, കപാലസ്യ കപാലസംഗ്രഹാ-
ഭിനീതിരുത്താനിതപാണിനാ കൃതാ. 206

സംസ്തംഭിതമദ്ധ്യമാ മനാക്പ്രഭുഗ്നതർജ്ജോപകനിഷ്ഠികാസതീ = വലത്തേക്കൈയുടെ നടുവിലേ വിരൽ നേരേ നിവർത്തി അതിന്റെ രണ്ടു പുറത്തേയും തർജ്ജനിയും അനാമികയും കുറഞ്ഞൊന്നു വളച്ചു ശൂലാ ഗ്രംപോലെ പിടിപ്പു. (ഇതി) ശൂലസ്യമുദ്രാ = ഇങ്ങനെ ശൂലത്തിന്റെ മുദ്ര ഭവിക്കും. ഉത്താനിതപാണിനാ കപാലസംഗ്രഹാഭിനീതിഃ കൃതാ കപാ ലസ്യ മുദ്രാ (സ്യാത്) = എടത്തേക്കൈ മലർത്തിക്കൊണ്ട് കപാലത്തേ എടുത്തിരിക്കുന്നപോലെ പിടിപ്പു. ഇങ്ങനെ കപാലമുദ്ര കാട്ടണം.

മുഷ്ടീ നിജേ ചാപപൃഷത്കമുദ്രികേ
കൃത്വാ കരൗ ദ്വൗ മുകുളീകൃതാഗ്രകൗ
നിബദ്ധ്യ ഗാഢം മണിബന്ധയോർദ്വിധാ
ഭ്രമേണ കാര്യേ പവിശക്തിമുദ്രികേ. 207

നിജേ മുഷ്ടീ ചാപപൃഷത്കമുദ്രികേ (സ്യാതാം) = എടത്തേക്കൈ കൊണ്ടു വില്ലുപിടിക്കുന്നപോലെ പിടിച്ചാൽ ചാപമുദ്രികയും വലത്തേ ക്കൈകൊണ്ടു ശരംപിടിക്കുന്നപോലെ പിടിച്ചാൽ ശരമുദ്രികയും ഭവി ക്കും. ദ്വൗ കരൗ മുകുളീകൃതാഗ്രകൗ കൃത്വാ മണിബന്ധയോഃ ഗാഢം നി ബദ്ധ്യ = രണ്ടു കൈകളുടെ വിരലുകൾകൂട്ടി കുഴകൾ തമ്മിൽ തൊടീച്ചു, ദ്വിധാ ഭ്രമേണ പവിശക്തിമുദ്രികേ കാര്യേ = ഇടത്തായിട്ടും വലത്തായി ട്ടും വട്ടത്തിൽ ഇളക്കു. ഇങ്ങനെ വജ്രത്തിന്റേയും ശക്തിയുടേയും (വേലി ന്റേയും) മുദ്രകൾ ഭവിക്കും.

ഇങ്ങനെ ആയുധമുദ്രകളേ പറഞ്ഞിട്ട് പ്രാണാഹുതിമുദ്രകളേ പറയു ന്നു.

കനിഷ്ഠികാദ്യാഃ ക്രമശഃ പ്രധാനയാ
ചതസ്ര ഏനാം നിജതർജയാ സ്പൃശൻ
പ്രാണാദിമുദ്രാഃ ക്രമശഃ പ്രദർശയേത്

സ്യാദ് ഗ്രാസമുദ്രാ സ്ഫുരദുത്പലാകൃതിഃ. 208

കനിഷ്ഠികാദ്യാഃ ചതസ്രഃ ക്രമശഃ പ്രധാനയാ സ്പൃശൻ = ചെറുവിരൽ തുടങ്ങി നാലും ഓരോന്നായിട്ടു അംഗുഷ്ഠത്തോടുകൂടീട്ടു നാലു മുദ്രയും, ഏനാം നിജതർജയാ സ്പൃശൻ = ഒടുക്കം അംഗുഷ്ഠം തന്റെ അടുത്ത തർജ്ജനിയോടുകൂടീട്ടും, പ്രാണാദിമുദ്രാഃ ക്രമശഃ പ്രദർശയേത് = പ്രാണാഹുതിമുദ്രകളേ അഞ്ചിനേയും ക്രമേണ കാട്ടൂ. സ്ഫുരദുത്പലാകൃതിഃ ഗ്രാസമുദ്രാസ്യാത് = ഇടത്തുകൈയുടെ അംഗുഷ്ഠതർജ്ജനീമദ്ധ്യമകൾ എടുത്തു ചെങ്ങഴിനീർപ്പൂപോലെ കാട്ടുന്നത് ഗ്രാസമുദ്രയായി ഭവിക്കും.

ക്രമാൽ കനിഷ്ഠോപകനിഷ്ഠികേ സ്പൃശൻ
പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമികേ ച മുഖ്യയാ
അനാമികാമദ്ധ്യമികേ ച തർജ്ജനീ-
യുതേ ച തേ താശ്ച കരോതു വാ/ഖിലാഃ. 209

മുഖ്യയാ കനിഷ്ഠോപകനിഷ്ഠികേ പ്രദേശിനീമദ്ധ്യമികേ ച അനാമികാമദ്ധ്യമികേ ച തർജ്ജനീയുതേ ച തേ ച സ്പൃശൻ = പെരുവിരൽ കൊണ്ടു ചെറുവിരലിനേയും മോതിരവിരലിനേയും പിടിച്ചും പിന്നെ തർജ്ജനീമദ്ധ്യമികകളേ പിടിച്ചും പിന്നെ മദ്ധ്യമയേയും മോതിരവിരലിനേയും കൂട്ടിപ്പിടിച്ചും പിന്നെ തർജ്ജനീമദ്ധ്യമാനാമികളേ പിടിച്ചും വിരലുകൾ നാലിനേയും കൂട്ടിപ്പിടിച്ചും, താഃ അഖിലാഃ ക്രമാത് കരോതു വാ = പ്രാണാദിമുദ്രകളേ ക്രമേണ ഇങ്ങനെയും ചെയ്യാം.

ഉപഹാരമുദ്രകളേ പറയുന്നു.

അനാമികാമഗ്രജയാ കനീയസീ-
മപി സ്പൃശന്നഗ്രഭവാം സ്വതർജ്ജയാ
പ്രധാനയാ തർജ്ജനികാദികം ത്രയം
കരോതു തോയാദ്യുപഹാരമുദ്രികാഃ 210

അഗ്രജയാ അനാമികാം സ്പൃശൻ = പെരുവിരൽകൊണ്ടു മോതിരവിരലുകളേത്തൊട്ട് ജലത്തേയും, കനീയസീം അപി = ചേർന്ന വിരലുകളെ തൊടീച്ച് ഗന്ധത്തേയും, സ്വതർജ്ജയാ അഗ്രഭവാം സ്പൃശൻ = തർജ്ജനികളേക്കൊണ്ട് പെരുവിരലുകളേപ്പിടിച്ച് പുഷ്പത്തേയും, പ്രധാനയാ തർജനികാദികംത്രയം സ്പൃശൻ = പിന്നെ പെരുവിരൽകൊണ്ട് തർജ്ജനികളേ തൊട്ട് ധൂപത്തേയും മദ്ധ്യമികകളേ തൊട്ട് ദീപത്തേയും അനാമികകളേത്തൊട്ട് നിവേദ്യത്തേയും, തോയാദ്യുപഹാരമുദ്രികാഃ കരോതു = ഇങ്ങനെ മാനസപൂജയിങ്കലേ മുദ്രകളേ കാട്ടൂ.

അനാമികാമൂലലസൽപ്രധാനാം
നിവേദ്യമുദ്രാം പ്രതനോതു ദോർഭ്യാം
ഹൃദ്ബദ്ധമുഷ്ടിർബലിമുദ്രികാ/ഗ്ര-
സ്ഥാസ്ഥപ്രധാനോപകനിഷ്ഠികാ സ്യാൽ. 211

ദോർഭ്യാം അനാമികാമൂലലസൽപ്രധാനാം നിവേദ്യമുദ്രാം പ്രതനോതു = രണ്ടു കൈകളെക്കൊണ്ടും കൂട്ടി അനാമികകളുടെ ചുവട്ടിൽ ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന പെരുവിരലുകളേ തൊട്ട് നിവേദ്യമുദ്രയേ കാട്ടൂ. അഗ്രസ്ഥാസ്ഥപ്രധാനോപകനിഷ്ഠികാ ഹൃദ്ബന്ധമുഷ്ടിഃ ബലിമുദ്രികാ സ്യാത് = വലത്തേ കൈയുടെ പെരുവിരലും അനാമികയും അഗ്രം ഒരുമിച്ചുകൂട്ടി ശേഷം വിരലുകൾ മടക്കി മുഷ്ടിയായി ഹൃദയത്തുങ്കൽ പിടിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ ബലിമുദ്ര പിടിപ്പൂ.

ഭൂഷായുധാന്തേ/ഞ്ജലിവന്ദനീഭ്യാ-
മൂർദ്ധ്വാ ഹരൗ, ശൂലിനി ലിംഗസംജ്ഞാ
യോന്യാഹ്വയാ സുംഭജിതി ദ്വിപാസ്യേ
വൈഘ്ന്യഞ്ജലിർവാ കഥിതൈഷു മുദ്രാ. 212

ഭൂഷായുധാന്തേ = ആവാഹിച്ച് ആയുധഭൂഷണന്യാസാന്തം ചെയ്താൽ, ഹരൗ അഞ്ജലിവന്ദനീഭ്യാം ഊർദ്ധ്വാ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ അഞ്ജലിമുദ്രികയോടും വന്ദനീമുദ്രികയോടുംകൂടി ഊർദ്ധ്വമുദ്രികയും, ശൂലിനി ലിംഗസംജ്ഞാ = ശിവങ്കൽ ലിംഗമുദ്രയും, സുംഭജിതി യോന്യാഹ്വയാ = ദുർഗയിങ്കൽ യോനിമുദ്രയും, ദ്വിപാസ്യേ വൈഘ്നീ = ഗണപതിയിങ്കൽ വിനായകമുദ്രയും കാട്ടൂ. ഏഷു അഞ്ജലിഃ വാ കഥിതാ = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും അഞ്ജലിമുദ്ര എങ്കിലും ദർശിപ്പിക്കണം.

രാത്വാ//വാഹനതഃ പരം സമധുപർക്കാദാവൃതിസ്സ്ഥർത്തിത-
ശ്ചാചാമാവധികം പുരഃ സ്നപനതോ/ന്തേ വസ്ത്രഭൂഷാവിധേഃ
പ്രാങ് നൈവേദ്യവിധേഃ പരം ത്രയമിദം ഗണ്ഡൂഷതോ/ർഘ്യം
പ്രസാദാന്തേ പ്രാക് ച വിസർജ്ജനാത് പ്രതിസപര്യം വാരിചാദ്യന്തയോഃ. 213

ആവാഹനതഃ പരം സമധുപർക്കാൽ പരം ച ആചാമാവധികം രാതു = ആവാഹിച്ച് ആയുധഭൂഷണന്യാസം കഴിഞ്ഞ് മധുപർക്കം കൊടുത്താലും അർഘ്യപാദ്യാചമനങ്ങളേ എങ്കിലും കൊടുക്കണം. ആവൃതിസ്സ്ഥർത്തിതഃ പരം = പരിവാരപ്രസ്തരണം കഴിഞ്ഞാലും, സ്നപനതഃ അന്തേ ച = സ്നാനം കഴിഞ്ഞാലും, വസ്ത്രഭൂഷാവധേഃ പരം ച = വസ്ത്രാദിഭൂഷണാന്തം കൊടുത്താലും, നൈവേദ്യവിധേഃ പ്രാക് ച = നിവേദ്യത്തി

ന്നമുമ്പിലും, ഗണ്ഡൂഷതഃ പരം ച = ഗണ്ഡൂഷദന്തധാവനാദികളേ കൊടുത്താലും, ഇദം ത്രയം രാത്രൗ = ഈ മൂന്നിനേയും കൊടുപ്പൂ. പ്രസാദാന്തേ = പ്രസന്നപൂജ കഴിഞ്ഞാലും, വിസർജനാത് പ്രാക് ച = ഉദ്വാസനയിങ്കൽനിന്നു മുമ്പിലും, അർഘ്യം ഏവ രാത്രൗ = അർഘ്യത്തെത്തന്നെയും കൊടുക്കണം. പ്രതിസപര്യം ആദ്യന്തയോഃ വാരി ച ജലഗന്ധപുഷ്പധൂപങ്ങളുടെ ആദ്യന്തങ്ങളിൽ ഓരോ ജലത്തേയും കൊടുക്കണം.

സ്നാനാനി പഞ്ചാമൃതപഞ്ചഗവ്യ-
മൃത്ക്വാഥകോഷ്ണോദകഗന്ധവാർഭിഃ
തീർത്ഥാദ്ഭിരഷ്ടൗ കലശാംബുഭിശ്ച
കുർവീത സാവാന്തരശുദ്ധതോയൈഃ. 214

പഞ്ചാമൃതപഞ്ചഗവ്യമൃത്ക്വാഥകോഷ്ണോദകഗന്ധവാർഭിഃ തീർത്ഥാദ്ഭിഃ കലശാംബുഭിഃ ച സാവാന്തരശുദ്ധതോയൈഃ അഷ്ടൗ സ്നാനാനി കുർവീത = പഞ്ചാമൃതംകൊണ്ടും പഞ്ചഗവ്യംകൊണ്ടും മൃജ്ജലംകൊണ്ടും കഷായജലംകൊണ്ടും മന്ദോഷ്ണജലംകൊണ്ടും ഗന്ധജലംകൊണ്ടും തീർത്ഥജലംകൊണ്ടും കലശജലംകൊണ്ടും എടയിൽ ശുദ്ധജലത്തോടുകൂടി എട്ടുവിധമായിട്ട് അഭിഷേകങ്ങളേ ചെയ്‌വൂ. ഇവിടെ പാല് തേന് നെയ്യ് കദളിപ്പഴം തേങ്ങാപ്പാല് ഇവയഞ്ചും കൂടിയത് പഞ്ചാമൃതം. ഈ ദ്രവ്യങ്ങളില്ലെങ്കിൽ പഞ്ചാമൃതസ്നാനമിദം ശുദ്ധോദകസ്നാനമിദം പഞ്ചഗവ്യസ്നാനമിദം ഇത്യാദി ശംഖജലംകൊണ്ട് അർഘ്യപാദ്യാദികളേപ്പോലെയും കൊടുപ്പൂ.

ഈ പ്രസന്നപൂജയിങ്കൽ സാന്ധ്യപുഷ്പാഞ്ജലിക്രമത്തെ പറയുന്നു.

ഗുരുഭ്യ ഇദമേവമാദിപദപൂർവകേണാണുനാ
കരോതു കുസുമാഞ്ജലിം ഗുരുപിതൃസ്വമാത്രാത്മനഃ
സഹോദരകുടുംബിനീതനയവംശ്യസാദ്ധ്യാംസ്തഥാ
മഹീതലസമാശ്രിതാംസ്ത്രിഭുവനാശ്രിതാംശ്ചോദ്ദിശൻ. 215

ഗുരുഭ്യ ഇദമേവമാദിപദപൂർവകേണ അണുനാ കുസുമാഞ്ജലിം കരോതു = ഗുരുഭ്യഃ ഇദം എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പദങ്ങൾ മുമ്പായിരിക്കുന്ന മൂലംകൊണ്ട് മുമ്മൂന്നുരു പുഷ്പാഞ്ജലിയേച്ചെയ്‌വൂ. ഗുരുപിതൃസ്വമാത്രാത്മനഃ സഹോദരകുടുംബിനീതനയവംശ്യസാദ്ധ്യാൻ മഹീതലസമാശ്രിതാൻ ത്രിഭുവനാശ്രിതാൻ ച ഉദ്ദിശൻ = 'ഗുരുഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'പിതൃഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'മാതൃഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'അസ്മഭ്യം ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'ഭ്രാതൃഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'പത്നീഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായ

ണായ', 'പുത്രേഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ', 'അസ്മദ്വംശഭൃതേഭ്യ ഇദം' മൂലം, സാധ്യേഭ്യഃ ഇദം, പൃഥിവീവാസിഭ്യ ഇദം മൂലം, ത്രിഭുവനവാസിഭ്യ ഇദം ഓം നമോ നാരായണായ ഇങ്ങനെ ഉദ്ദേശിച്ച് അതാതു മൂലമന്ത്രംകൂട്ടി പുഷ്പാഞ്ജലിയെച്ചെയ്‌വൂ.

ആവാഹ്യാഗ്രഗതേ സ്വമൂലമനബിംബാത് കർമ്മബിംബേ നിജൈ-
രഭ്യർച്ച്യാവരണൈർയ്യുതം വിധിവദത്രോദ്വാസയേച്ചാന്തതഃ
ഏവം സ്യാദ് ബഹുവേരനിത്യവരിവസ്യാ//വാഹനോദ്വാസനാ-
ഹീനോ/ർച്ചാവിധിരേകബേരവിഷയേ ന്യൂനാവൃതിശ്ച ക്വചിത്. 216

സ്വമൂലമനബിംബാത് കർമ്മബിംബേ ആവാഹ്യ = അർച്ചനാബിംബത്തുങ്കൽ പീഠം പൂജിച്ചാൽ തന്റെ മൂലബിംബത്തുങ്കൽ പള്ളിക്കുറുപ്പുങ്കൽ പറഞ്ഞപോലെ ആവാഹിച്ചു മുമ്പിലേ കർമ്മബിംബത്തുങ്കൽ ആദി പ്രണവവ്യാപകാദിചെയ്തു് സ്വഹൃദയത്തുങ്കൽനിന്ന് ആവാഹിച്ച് ആവാഹനാമുദ്ര കാട്ടി ന്യാസങ്ങളും ചെയ്തു, അത്ര നിജൈഃ ആവരണൈഃ യുതം ദേവം വിധിവത് അഭ്യർച്ച്യ = അവിടെ തന്റെ പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി ദേവനേ പൂജിച്ച് നിവേദിച്ച് പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്തു്, അന്തതഃ ഉദ്വാസയേത് ച = ഒടുക്കം നിരംബുകസുമപൂരിതശംഖുകൊണ്ട് ദേവനേ ഉദ്വസിച്ച് മൂലബിംബത്തുങ്കൽ യോജിപ്പിച്ച് മാനസപൂജയും ചെയ്‌വൂ. ഏവം ബഹുബേരനിത്യവരിവസ്യാ സ്യാത് = ഇങ്ങനെ ബഹുബേരമായിട്ട് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നേടത്തെ നിത്യപൂജ ഭവിക്കും. ഏകബേരവിഷയേ ആവാഹനോദ്വാസനാഹീനഃ അർച്ചാവിധിഃ, ക്വചിത് ന്യൂനാവൃതിഃ ച = ഏകബേരമായിട്ടു പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നിടത്ത് ആവാഹനയും ഉദ്വാസനയും കൂടാതെയും നിത്യപൂജയേ ചെയ്യാം. ചില പരിവാരപൂജകളും കൂടാതെ ഭവിക്കും.

അനന്തരം സമുച്ചയത്തെ ഉണ്ടാക്കിയതിന്റെ ഫലത്തെപ്പറയുന്നു.

ഭക്ത്യൈതദ്വിധിനാ/ജിതം യജതു ചാക്ഷീണശ്രിയൈ മുക്തയേ
തത്തന്ത്രപ്രവരാപ്തയേഹ ജഗദീശം കൃത്സ്നവിച്ചർച്ചയാ
ശർവം സദ്വിതയശ്രിയം ഗജമുഖം വാ/തശ്ച ഭൂയസ്തരാ-
രാദ്ധ്യാം സുംഭരിപും തഥാ/ര്യശരജം യേന ക്രിയാ//ർത്ഥോത്തരാ. 217

ഇഹ കൃത്സ്നവിത് = ഇവിടെ തന്ത്രാഗമങ്ങളേക്കെയുമറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ, ഏതദ്വിധിനാ തത്തന്ത്രപ്രവരാപ്തയാ ചർച്ചയാ ച = ഈ പറഞ്ഞ വിധികൊണ്ടും അതാതു ദേവന്മാരുടെ ആഗമത്തുങ്കൽനിന്ന് എടുത്തിരിക്കുന്ന പൂജകൊണ്ടും, ജഗദീശം അജിതം = ജഗത്തുക്കൾക്കു നാഥനായിരിക്കുന്ന വിഷ്ണുവിനെ എങ്കിലും, ശർവം വാ = ശിവനെയെങ്കിലും

സദ്വിതയശ്രിയം = ഈ രണ്ടു ദേവന്മാരുടെ ശ്രീയോടുകൂടിയ ശങ്കരനാരായണനെയെങ്കിലും, ഗജമുഖം വാ = ഗണപതിയെ എങ്കിലും, അതഃ ഭൂയസ്തരാരാദ്ധ്യാം സുംഭരിപും വാ = അതിങ്കൽനിന്ന് പിന്നെയുമാരാധിപ്പാൻ യോഗ്യയായിരിക്കുന്ന ദുർഗ്ഗയേ എങ്കിലും, തഥാ ആര്യശരജം = അപ്രകാരം ശാസ്താവിനേ എങ്കിലും സുബ്രഹ്മണ്യനേ എങ്കിലും, ഭക്ത്യാ സഹ അക്ഷീണശ്രിയൈ മുക്തയേ ച യജതു = ഭക്തിവിശ്വാസാദികളോടുകൂടുംവണ്ണം സമ്പത്തിനായിക്കൊണ്ടും ഐഹികഫലത്തിനായിക്കൊണ്ടും മോക്ഷത്തിനായിക്കൊണ്ടും പൂജിപ്പൂ. യേന ക്രിയാ അർത്ഥോത്തരാ = യാതൊരുവിധികൊണ്ടുള്ള പൂജ സഫലമായിട്ടു ഭവിക്കുന്നു. ഈ ശ്ലോകം ഗ്രന്ഥകർത്താവിനാൽ ചക്രലേഖനരൂപേണയും ഇച്ഛിച്ചിരിക്കകൊണ്ടു (?) ലേഖനപ്രകാരത്തേയും പറയുന്നു.

സമഭൂമിയിങ്കൽ നാലംഗുലം വിസ്താരമായി ഒരു വൃത്തം വരച്ച് ആ വൃത്തമദ്ധ്യത്തുങ്കൽ ഒരു ഷട്കോണം വരച്ച് ഷട്കോണരേഖകളേയും വൃത്തത്തിന്റെ പുറത്ത് എട്ടെട്ട് അംഗുലം നീളമാക്കിവരച്ചതിനെ ആറിനേയും എട്ടായി ഖണ്ഡിക്കുമ്പോൾ രണ്ടു പുറത്തുകൂടി പുടങ്ങളുടെ അന്തരാളത്തിൽ പത്തൊമ്പതുഖണ്ഡങ്ങൾ വരും. അതിലോരോ പുടത്തിൽ 'ഭക്ത്യൈതദ്വിധിനാ/ജിതം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ഓരോ പാദങ്ങളെ എഴുതു. മൂന്നു പാദത്തിലും പത്താമത്തേ അക്ഷരം 'ജ' എന്നു ചക്രമദ്ധ്യത്തിൽ വരും. പിന്നെ പുടങ്ങൾ ആറിന്റേയും തലയ്ക്കലേ ഖണ്ഡത്തിന്റെ അകത്തും പുറത്തും തൊട്ടുവരുമാറ് രണ്ടു വൃത്തമായിട്ട് വൃത്താന്തരാളത്തേ ആറിന്റെ നടുവിൽ ഈരണ്ടാക്കിയാൽ വൃത്താന്തരാളം പതിനെട്ടായി ഖണ്ഡിച്ചുവരും. അതിൽ മൂന്നാം പാദത്തിന്റെ ഒടുക്കത്തേ അക്ഷരമാദിയായി നാലാം പാദത്തെ എഴുതുമ്പോൾ മുമ്പിലെഴുതിയ പുടത്തുങ്കലേ അക്ഷരം അതുതന്നെ. വേറെയെഴുതേണ്ട. ഇങ്ങനെ അക്ഷരങ്ങളെഴുതിയാൽ ആറാമത്തേ പുടത്തുങ്കലേ അക്ഷരങ്ങൾ 'നാരായണകൃത' എന്നു വരും. മൂന്നാമത്തേ പുടത്തിലേ അക്ഷരങ്ങൾ 'തന്ത്രസമുച്ചയ' എന്നു വരും. ഇങ്ങനെ ചക്രബന്ധം.

അനന്തരം തന്റെ കാലത്തേയും ഗോത്രനാമങ്ങളേയും പറയുന്നു.

കല്യബ്ദേഷ്വതിയത്സു നന്ദനയനേഷ്വംഭോധിസംഖ്യേഷ്വയ-
സ്സംഭൂതോ ഭൃഗുവീതഹവ്യമുനിയുങ്മൂലേ സവേദോ/ന്വയേ
പ്രാഹുർയസ്യ ജയന്തമംഗലപദേദ്ധം ധാമ നാരായണഃ
സോ/യം തന്ത്രമിദം വ്യധാദ് ബഹുവിധാദുദ്ധൃത്യ തന്ത്രാർണവാത്. 218

നന്ദനയനേഷു അംഭോധിസംഖ്യേഷു കല്യബ്ദേഷു അതീതേഷു = നാലായിരത്തി അഞ്ഞൂറ്റിയിരുപത്തിയൊമ്പതു കലിയുഗ സംവത്സരം

കഴിഞ്ഞ് ഇരിക്കുമ്പോൾ, കൊല്ല സംവത്സരം അറുനൂറ്റിമൂന്നാമത്തെ മേടമാസത്തിൽ, ഭൃഗുവിതഹവ്യമുനിയുങ്മൂലേ സവേദോ/ന്വയേ യഃ സംഭൃതഃ = ഭൃഗു എന്നും വീതഹവ്യനെന്നും രണ്ടു ഋഷികൾ മൂലമായിരിക്കുന്ന സവേദസ്സ് എന്ന മഹർഷിയുടെ വംശത്തുങ്കൽ യാതൊരു ഗ്രന്ഥകർത്താവ് ഉണ്ടായി എന്നതുകൊണ്ട് ഗോത്രപ്രവരങ്ങളേ സൂചിപ്പിച്ചു. യസ്യ ജയന്തമംഗലപദേദ്ധം ധാമ = യാതൊരു ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്ന് ജയന്തമംഗലം എന്നുള്ള പദംകൊണ്ടു പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ഗൃഹവും ഭവിക്കുന്നു. സഃ അയം നാരായണഃ ബഹുവിധാത് തന്ത്രാർണ്ണവാദ് ഉദ്ധൃത്യ ഇദം തന്ത്രം വ്യധാത് = അങ്ങനെ പ്രസിദ്ധനായിരിക്കുന്ന ഈ നാരായണാചര്യൻ പല പ്രകാരമായിരിക്കുന്ന തന്ത്രാഗമസമുദ്രത്തുങ്കൽനിന്ന് സാരങ്ങളെ എടുത്ത് ഈ തന്ത്രസമുച്ചയമാകുന്ന ഗ്രന്ഥത്തേ ഉണ്ടാക്കി.

സേയം കൃതിസ്തന്ത്രരഹസ്യദ്ദബ്ധാ
രക്ഷ്യാ മുഹുർമൂർഖമുഖപ്രപാതാത്
ആചാര്യവര്യൈരിയമേവ ശശ്വ
ദ്വിശ്വേശ്വരേജ്യാ/സ്മദനുഷ്ഠിതാ/സ്തു. 219

തന്ത്രരഹസ്യദ്ദബ്ധാ സാ ഇയം കൃതിഃ = തന്ത്രങ്ങളുടെ രഹസ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന അർത്ഥങ്ങളേക്കൊണ്ട് സംപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന എന്റെ ഈ ഗ്രന്ഥം, ആചാര്യവര്യൈഃ മൂർഖമുഖപ്രപാതാത് രക്ഷ്യാ = ആചാര്യന്മാരാൽ മൂർഖന്മാരായ ദുർജനങ്ങളുടെ മുഖത്തുങ്കൽ പ്രവേശിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നതിന്ന് രക്ഷിക്കപ്പെടണം. അവരു താൽപര്യം വിചാരിക്കാതെ ഒന്നിനൊന്നായിട്ടു പ്രവൃത്തിച്ചാൽ ക്രിയാലോപവും ഭവിക്കും. ശശ്വത് അസ്മദനുഷ്ഠിതാ ഇയം വിശ്വേശ്വരേജ്യാ അസ്തു = എല്ലായ്പ്പോഴും എന്നാലുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന (?) ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണം സകലദേവന്മാരുടെ പൂജയായിട്ടുതന്നെ ഭവിക്കണം. ഗ്രന്ഥാരംഭത്തുങ്കലും ഭഗവാനേ പൂജിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഈ ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണം പൂജാനിമിത്തമെന്നു താത്പര്യം.

ഇതി തന്ത്രസമുച്ചയേ ശ്രുതാർച്ചാ-
ക്രമഗുപ്ത്യൈ രവിജന്മസമ്പ്രണീതേ
പടലഃ പരിശിഷ്ടകർമ്മവാദീ
ദശമോ/ഭൂദ് ദ്വിപുരസ്സരഃ സമാപ്തഃ. 220

ശ്രുതാർച്ചാക്രമഗുപ്ത്യൈ രവിജന്മസംപ്രണീതേ തന്ത്രസമുച്ചയേ = ഇപ്രകാരം രവിയുടെ പുത്രനായിരിക്കുന്ന എന്നാൽ പൂജാക്രമത്തേ രക്ഷിപ്പാനായിക്കൊണ്ട് നിർമ്മിതമായ ഈ തന്ത്രസമുച്ചയത്തുങ്കൽ, പരിശി

ഷട്കർമ്മവാദീ ദ്വിപുരസ്സരഃ ദശമഃ പടലഃ സമാപ്തഃ അഭ്രത് = കർമ്മശേഷങ്ങളും മന്ത്രോദ്ധാരമുദ്രാദികളും പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പന്ത്രണ്ടാമത്തേ പടലം സമാപ്തമായി ഭവിച്ചു.

തന്ത്രസമുച്ചയഭാഷായാം ദ്വാദശപടലം
സമാപ്തം

അത്യുക്തിവക്തവ്യാനുക്തിസങ്കീർണ്ണോക്തിദുരുക്തിഭിഃ
യേ ദോഷാ ഇഹ ജായേരന്നാർത്ഥികാശ്ശോധയന്തു തേ.
ഗർത്താരണ്യമഹേശ്വരക്ഷിതി സുരൻ ബാലപ്രബോധാർത്ഥമായ്
വൃത്തിം തന്ത്രസമുച്ചയത്തിനു ചമച്ചമ്പോടു ഭാഷാമയീം
ഉൾത്താരിൽ കതകേന സജ്ജനമിദം ശോധിച്ചു ചെമ്മേ കൃപാ-
ശക്ത്യാ സാധു പരിഗ്രഹിച്ചു സതതം നല്കീടണം മംഗളം.
ഉള്ളത്തിൽ പ്രീതികൈക്കൊണ്ടമലസുമതിമാരത്ര ദോഷങ്ങളെല്ലാം
തള്ളിത്തെല്ലുണ്ടിതെന്നാൽ ഗുണലവമതുകൈക്കൊണ്ടു കൊണ്ടാടിടുന്നു
വെള്ളത്തിൽ പാലു ചേർന്നീടുകിലുമതിജവം രാജഹംസങ്ങൾ ചെമ്മേ
കള്ളംകൂടാതഹോ! പാലതിരുചി വിഭജിച്ചാസ്വദിക്കുന്ന പോലെ.

ശുഭം.